

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Defensio Joannis Reuchlin Phorcensis LL. Doctoris Contra Calumniatores Svos Colonienses

Reuchlin, Johannes

Tubingae, 1514

Maxaemiliano Caesari mundi domino romano rum imperatori pio foelici
inclyto victori ac triumphatori semper Augusto

[urn:nbn:de:bsz:31-271837](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-271837)

MAX. EMILIANO CESARI MVNDI DOMINO ROMANO
RVM IMPERATORI PIO FOELICI INCLYTO VICTO
RI AC TRIVMPHATORI SEMPER AVGVSTO

Germaniæ regi, & Archiduci Austriæ. Ioannes Reuchlin
Phorcensis LL. doctor, se ipsum & hanc contra calum
nias suos Colonienſes deſenſionem
deuote commendat.

Clementer grata mihi est q̄ sese obrulit imperator Max.
æmiliane cæsar Auguste, apud te post omnium rerum con
ditorem unum mundi dominum contra pacis inimicos, apud
principem iustissimum contra iniurios, grauissimum contra
leues, æquissimum contra iniquos, denique ueritatis amatissi
mum contra falsos delatores, sperata diu & exoptata illa
ipsa, uitæ meæ innocentiam quæ a nocentibus nocens in
mulatur, integritatemque fidei quæ a nugatoribus labefactata garris, & chri
stianam simplicitatem in qua sum ab infantia enutritus defendendi occasio,
eoque optator quo tu es & re & fama iustior atque prudentior. Habes enim a di
uis paribus Friderico tertio Romanorum imperatore & Leonora Augusta
Portugalliæ regina, omnium uirtutum promptuariis, tanquam ex traduce innata
iustissimi & seuerissimi animi reuerentiam in odium uniuersæ malignitatis &
uiciorum propensam. Quod laudis testimonium & imperiales electores tibi
& imperium totum patri tulit, & pater ipse tum regum rex, in desponsatione
quondam reginæ matris tuæ annos ante unum & sexaginta perhibuit, quan
do legatis Vlyssionam missis ad serenissimum Alphonsum Portugalliæ regem
auunculum tuum, ita suo nomine inclytam uirginem Leonoram saluere iussit
rat his uerbis. Tota pulchra es per naturam, pulchrior per uirtutes, pulcherri
ma per gratiam desuper datam. Quo matrimonio Hispaniæ omnes poten
tissimos reges sibi affinitate coniunxit. Accedit ortus tui stirps & fundamen
tum Austriæ domus inclyta, regum & imperatorum mater, quæ sæpe Hun
garicæ, sæpe Bohemicæ, & aliquando Polonicæ reges dedit. Vnde Rudolphus
magnus, unde ambo imperatores Albertus secundus, & Albertus ille tertius
Ladislaus regis Hungariæ & Bohemicæ, atque maiestatis tuæ patri magni pa
ter. Vnde fulmina bellorum Ernesti, Leopoldi, Friderici, & alii complures
memorabilissimæ ac summæ nobilitatis uiri. Hoc tu regio utrobique sanguine
prognatus, deque clarissimis sceptris, diadematis, thronis & regnum solis, iu
sticiam & iudiciorum stateram hereditario iure adeptus, quo modo posses non
iustus esse? Ad amplissimam autem uirtutum tuarum magnitudinem haud ab re
additur etiam illud supra modum illustre ac imperatorium, quod probissimus
quisque maximo preconio in te collaudat, ut quanto sis in cunctos oppresso
res & uiolentos stomachosior, tanto consueueris benignius audire lacessitos
iniuria. Quo fretus ego nunc ad insignes, atroces & immanes contumelias in
iuriaque antea inauditas mihi tuo consuli, & diu quondam patris tui aulico

A II

Consul regis

042

x
Iesune lo
qui

x
Iesune lo
qui

x
Iesune lo
qui

ueterano, contra ius & phas uiolenter illatas a quorundam Colonensium
professorum contubernio iam pridem per diffamatorios libellos in mille ut
aiunt exemplaria diuulgatos, & post omniu ferme hominu lectionem, tuæ
tandem maiestati oblatos, plane abigendas & propulsandas libenter & ita di
lucide respondebo Cæsar Augustissime, ut non tm maiestas tua illa sublimis
ueru etiam totius orbis terrarum ambitus cuius tu moderator & rector es
nedum oculis perspicere, sed etiam ipsas insidias, dolos & fraudes nature hu
manæ inimicas manu contrectare ac tangere queatis, meq; iure optimo se
cundiore fama exornare. Cogor aut in hac causa contra homines rudes, con
tentionis cupidiores q̄ ueritatis, tenui filo dicēdi & quod me piget ieiune po
tius & exiliter, nulla uerborum ubertate, nullo eloquentiæ ornatu aut orati
onis elegantia tuę maiestatis auribus dulciori modulo assuetis digna, sed exi
guo tm sermone istis trivialib⁹ sophistis apto ut incōdito & prope solæcisan
te rem omnem agere, tum maxime cum ad metam negotii per spinosa du
meta & senticosos calles meabit oratio, ut me aduersarii mei alioqui animo
uulpiones & bouinatores, lingua uero agrestes & barbari, latinitatis imperi
ti & humanorū studiorum peccati facilius intelligere possint. Vbi me pluri
mum solatur id quod maiores nostri tritum habuere in proverbio. Satis elo
quentiæ est innocentia, quippe que plus rerum euidentiā q̄ uerborū flores
desyderat. Tamen hoc omnium primum affirmo, & tam coram te senatūq;
tuo illustrissimo, q̄ etiam corā celo & terra protestor, in hac mea defensionē
quin immo in tota mea uita oibus scriptis & dictis meis preteritis & futuris,
nihil sensisse dixisse ac scripsisse me uelle, nisi & qd & qualiter sentit & uult
ecclesia catholica & eius caput summus pontifex, cui omnia in his quæ sunt
fidei atq; morū dicta & dicenda subiicio, semper paratus eius regulę me con
formare & assentiri, ac deniq; stare sententiæ cuiuslibet melius sentientis. Simi
liter in hac mea defensione dico & in omni parte eius repetitū esse uolo atq;
protestor, qd nullum mihi neq; est neq; erit propositum, nullum studium, nō
animus, nō uoluntas quencq; bonum uirum aut hominē ledere, cuiuscunq;
status, honoris, dignitatis, cuiuscunq; nationis, uniuersitatis, facultatis aut do
ctrinę fuerit. Constitui em apud me ipsum, proclamō hac uoce, protestor his
scriptis, nemini obesse, neminem taxare uelle, nullius famam tangere, nisi fue
rit unus e numero calūniatorum meorum de facultate theologicæ Colonien
sis uniuersitatis, & qui p̄ moso carmine infames semetipsos fecere, quoru leui
tatem & improbitatē crimina & scelera ostēdere palam omnibus necessariū
erit, ut delatorum meorū dictis nulla fides adhibeatur, & non aliam ob cau
sam, qm̄ semper iurgiorum & extra iudicialium litium ego fugitans, quam
mihī mea præstiterunt studia placidissime uitæ tranquillitatē amaui, nec odi
ui ullum magis scribendi munus q̄ qd in disceptatione & amarulenta quoq;
modo altercatione sit constitutum. Atq; ut inde apologia incipiat unde hæc
omnis mihi falsa infamia cūctorum auribus ingesta concinnatur. Anno ab
hinc ante tertio Cæsar optime maxime, accēpi qua decuit reuerentia cōddam

a sacratissima maiestate tua mandatum, augustali diplomate in lingua ger-
 manorum conscriptum, inq; tabellas illustrissimi archicæcellarii tui Vrielis
 Gemmingensis Moguntini archiepiscopi, pariter teutonico sermone clausū
 & obsignatum accurate, quibus ille in uirtute cōmissionis sibi abs te factę, ur-
 gebat tuis me parere iussis & præceptis, ut secundū tenorem mandati, prope-
 re ac sine mora cogitarem diligenter, & pro mea opinione consulerē tuę ma-
 iestati de omnibus iudeorum libris excepta sola biblia perimendis. An deo
 laudem scilicet, fidei christianę commodū, diuino seruitio augmētū allatura
 esset omnium librorum iudaicorum p̄ter bibliam peremptio siue cōcrematio.
 Simul autē tecum ille princeps exhorrabatur ea de re opinionē meam quan-
 tocius & incunctanter ut ad se renitterem, quo tuę satisfacere posset cōmissi-
 oni, quę iubebat ei omnium consiliariorum per te nominatorū uota colligere,
 collectaq; mature perpendere, ac singula cum sua quoq; opinione mox tuę
 transmittere maiestati. Lectis tabulis & diplomate sacro, fateor derepente
 primo aspectu obmutui, nescius quid struere his cęptis, quid moliri, quid co-
 nari uelles nisi forte libros cōburere, quos neq; historiis indubitatis, neq; an-
 nalibus approbatis, aut aliis fide dignis monumentis cōsistat ab aliquo unq;
 imperatore romanorum de primo ad ultimū connumerando fuisse combu-
 stos. Sed em̄ nec sacram etiam scripturam, nec ius ciuile, nec ecclesiasticas san-
 ctiones, nec determinationem ecclesię uniuersalis, nec sanctorū patrum de-
 creta ullo in loco inuenire poteram quę de iudeorū libris cremandis & com-
 burendis sententiam aliquā in specie & ut quæstio quærit, animo condēdi le-
 gem tulissent. Nulla igitur lege nominatim de libris hebraicis perimendis ro-
 gata, putaui cum eis agendum esse quo ad peremptionē uel non peremptio-
 nem, haud secus atq; cum omnium romanorū ciuium libris quacuncq; lingua,
 quocuncq; caractere conscriptis. Eo q̄ iudeis per cōstitutiones imperatorū
 Gratiani, Valentiniani & Theodosii Augustorū, liceret communi nobiscū
 romano iure uti, Quare discussis quantum potui eorum uoluminibus, anteq̄
 de singulis particulariter iudicarem, prius in foribus & præuestibulo, in ipso
 scilicet frontispicio decisionū mearum ad generalem quæstionem tuam. An
 omnes iudeorum libri p̄ter bibliam sint perimendi: hoc generale quin po-
 tius uniuersale responsum meū posui, de uernaculo germanorū sermone in
 latinū isto modo transferendū. Ita em̄ omnium primū aiebam. Nunca ut ue-
 niendo ad ipsā quæstionē dico sic. Apud quęcuncq; iudeū scienter inuenitur
 aliquis talis liber qui expressis uerbis simpliciter & plane ad infamiam, blas-
 phemiam, schandalum & irreuerentiā domino deo nostro Iesu, suę dignissi-
 mę matri, sanctis Aut christianę cōstitutioni seu ordinationi editus esset, ille
 posset imperiali mandato eis tolli & comburi, & iudeus ille ob id puniri, q̄
 ipsemet talem non laceraisset combussisset aut suppressisset. Hęc sunt uerba
 mea, quę tū in uernacula lingua germanorum qua me conformiter ad man-
 datum cōmissionē & præceptum uti oportebat, magis proprie resonant.
 Quia uero diuisis primū iudeorū libris in uarias partes, secundū uaria in eis

042

contenta, in fine omnium partitionum charta secunda facie prima circa medium
 inter alios quod plurimos multarum formarum libros ostendi aliquos etiam reperi
 ri, qui irrationibus detractionibus uel blasphemis quibusdam singularibus, di
 lectissimum dominum nostrum & deum Iesum, dignissimamque matrem eius, etiam
 apostolos & sanctos afficiunt, quorum ego non plus quam duos legi Nizahon &
 Tholduth Iesu Honozri, ne me de eisdem inter ceteros illius ordinis come
 moratos libros specialiter contumeliosis proprium postea in decisione partium
 instituire tractatum oporteret uolui tales libros extra suum ordinem exceptos
 expressis uerbis simul sub hac generalitate iam lecta comprehendere, Quare
 mox singulare de illis & notabiliter distinctum paragraphum uniuersali decisio
 ni meae superius positae subiunxi & adnexui sub hac uerborum forma. Tan
 tundem sic dictum de contumeliosis libris quos ego in ultima parte librorum
 iudaicorum indicaui, haec sibi. Adiecta enim ista expeditioe putauim me patenter ex
 oneratum, ne proprium capitulum de Nizahon & Tholduth eiuscemodique uo
 luminibus elaborare oporteret, De reliquis autem ordine sequentibus speciatim
 enumeratis quatuordecim ostendi opinionem meam, non pertinacem assertio
 nem, uidelicet & bibliam penitus inueneratam uenerari, & libros qui nihil son
 tici contineant quocumque uocent nomine ut Cabala, Perus, Midras, Drasoth
 Spharim & conuulsi seruare. Omniaque magica hominibus nocua perdere,
 & thalmod non propter contentas in eo stulticias fatuitates, absurdas uel do
 ctorum opiniones disputandi gratia recitatas maxime secundum uerborum
 cortice intellectas comburere, sed qua in partitione seu portione thalmod aligis
 malignus esset abiicere, & hoc ad mentem uniuersalis responsi superius promissi.
 Habes iam summam consilii mei formaliter recitatum caesar inuicissime, quod
 longiore compagine absolutum legisti, eo me refero. Sane non mihi deerat uo
 luntas omni opera studio diligentia (ut omnes debemus) tuis delubito & pu
 riter obtemperandi mandatis. Mihi enim celeriter ut imperasti, & mihi fidelissi
 me, parique modo sicut accepi clausum & obsegnatum de consulendo mandatum,
 ita responsa dedi, uicissimque clausum & obsegnatum consilium meum non frau
 dulentum, non diffinitione pertinacem quin potius opinionis meae consilium
 ad te dandum per apparitorem fidelem & iuratum commissario tuo transmisi.
 Sed quid secutum sit, audi obsecro, & quidem attente, non enim mea tamen res agitur,
 sed & tua & senatus, & omnium principum, omnium magistratum, omnium co
 sularum uirorum, omniumque qui circa res publicas in rebus agendis, in consiliis
 capiendis, in electionibus tractandis, in uotis suscipiendis, in occupatione ur
 bis & orbis uersantur. Nam cum iam fuisset consilium meum in manu Archican
 cellarii tui principis illustrissimi, antequam maiestati tuae repraesentaretur, inuen
 tus est iudaeus quidam baptizatus Coloniensis cognomento Pepericornus
 cum assumpto sibi titulo, iudaeorum hoitis, ignauus certe homo, uel bestia po
 titus uenenata, qui mox idem consilium iam tuum caesar, tuum inquam, quia tibi
 destinatum iussu tuo & commissario tuo traditum, nescio quomodo, qua fra
 de, quo astu, quo ingenio malo, qua hominum perfidia te preueniens, in sui po

Consilium nunc Caesar

Taciturnitas in Seneca de gratia

testatem redegit, & furia percitus qd me uideret non omnia iudæorū cremā
da decreuisse, ut multorum auxilio & cōsilio iniquissimo & iniustissimo uin
dictam quereret, in publicū per plurima transumpta prodidit atq; renuncia
uit. De quo nefario scelere imperialis lex principū loco sic ait. Consiliorū no
strorum renunciatores aut uiui exurantur, aut furca suspendantur. Quo ni
hil unq; potuit a maioribus nostris sanctius sanciri, nihil opportunius, nihil
commodius, imperatoribus clarissimis, exercitibus ornatissimis, prouinciis
grauissimis, ciuitatibus, municipiis, consulibus, consiliariis, ducibus, auctori
busq; conseruandæ rei pub. ne consilia consularium uirorū temere disperge
rentur in uulgus, sine decreto absq; iussu, præter uoluntatē principis & magi
stratus, nulla cogente necessitate. Nunq; em taciturnitatem ut ait Valerius
optimum ac tutissimū administrandarū rerum uinculū labefactari uolebāt
Vnde Fabius Maximus eo q; P. Crasso tum quæstori, necdum in senatorū
ordinem descripto, quæ in senatu gesta erant, obuiam factus in itinere nar
rauit, uehementer a consulibus obiurgatus est, quia honesto ductus errore,
A silentio nāq; dictum esse arbitrabantur consilium quasi consentiū ut Fe
stus Pompeius scribit. Quapropter consilia sui in iure ciuili silentiariū appella
tur, & secretarium locus est qui a nostris cæcellaria dicitur. Hoc uno igit ma
xime omnium in consiliis opus est, quod Simo Terentianus optauit in Sofia, Fi
de & taciturnitate, Vnde Salomon in prouerbis ait. Fidelis spiritu celat uer
bum, Nō id eo prosequor q; mea fuerint que sunt proditorie reuelata, aut qd
me pudeat meorū q; consului. Oia em consilia mei sana sunt, si sane intelligā
tur, & omnia recta, si non peruertantur. Coinquinatis autem nihil mundū
sed inquinatū sunt eorum & mens & conscientia, quo sepe & sanctissima pro
phanantur & mūdissima polluuntur, iniquissimorū audacia & temeritate,
Sed tm ostendere uolui, q; honesta, q; graua, immo autē q; turpissima, q; leuis
sima calumnie suæ fundamenta nouo more per alium lacessendi iecerint de
latores mei a nepharia proditione Pepericorni Colonienfis sumentes inuicū,
qui non hoc contentus erat quod prodidit, non his in limitibus mansit, non
perstitit hoc scelere, sed ultra grassatus est, iudæus aqua tinctus, contemptor
legum, humane societatis præuaricator, & euangelicæ charitatis apostata
Instructus em ab eis qui se iactāt e numero doctorū esse, ac se sarcinatus mul
tis & uariis inutilibus allegationibus, tam theologicæ q; iurium homo aliq
indoctus & literarū imperitus, nullosq; latini sermonis libros callens, & iuda
ica quotidiana pueriliter tenēs, ad libellum aliquē famosum fictis criminib;
respersum, contra me in lingua uernacula promulgandū adornatur, & tanq;
crudelis qui famā & existimationem honoris, boniq; nominis cultum faciat
nihili, expeditur in facinus, armatur in audaciam, committitur periculo, expo
nitur mortuus morti, contra quem nō nisi laruis pugnandū sit, semetipso iu
dice, indignus cōtra quem optimus quisq; & grauissimus talione configat,
Nundinis igitur aprilibus anno M. D. XI. Francofordiæ apparet iste liber
diffamatorius, manuale speculum inscriptus aduersū me doctulorū machi

pena gratia
in iudicio
fuit opus
bis pro
absolutio
bona

Salentian
Secretari
gratiam

liber pro
bon

x

mediu
tia reperi
ribus, di
us, etiam
zahon &
ais cōme
ne partiū
exceptos
Quare
i decisio
na. Tan
rorum
teter ex
dicq; uō
eciā tim
asserō
ihil son
Drasoth
erdere,
is ue do
borum
ad aliq;
pmissi
e, quod
erat uo
& pu
fidelissi
ndatū,
frau
onsiliū
smisi.
s agit,
niū cō
onsiliis
one ur
nican
inuen
ornus
ia po
ia tibi
a frau
sui po

042

Adios

Handwritten notes in brown ink, partially illegible.

Momp

bulg

natione confusus, proditoris nomine promulgatus, & ad circiter mille exen-
 plaria per chalcographum Moguncinū redactus in publicum, ipso suo pro-
 logo indicans manifeste tanti facinoris auctores, Neq; em̄ qui prodere con-
 sueuerat, factionē illam perditissimorū hoim tanq̄ vas futile etrimaiū ualde
 plenum, continere celareue poterat. Sed Arnoldum quendam de Tungari
 ex professoribus Colonienſibus aduersum me (ut idem ipse protestatur)
 de collegio electū, in libelli famosi titulo præfatur atq; prænominat, sicut mal-
 leus fabrum, cui & ea ipsa diffamatio quodam ritu dicatur & sacratur. Quē
 cum a mercatoribus propter longinquitatē loci peregre ad me allata fuisset,
 eandem mox ad te cæsar optime maxime, in imperiali ciuitate Reudingen
 attuli, supplicando flagitans, ut innocentia meā audires. Tu uero qui uicē meę
 integritatē non tm̄ experimēto proprio atq; tuo, uerū etiā optimorum testi-
 monio & communi fama iam diu pernoſti, plane atq; conspicuo abomina-
 batis & uultu & uerbis tm̄ scelus & tam nephariū facinus, utq; tibi libellum
 eundē famosum porrigerē imperasti, quem mox e sinu meo porreſtū de ma-
 nu in manum astantibus tuo lateri proceribus commendaſti. Sed hi propter
 occupationē tot & tantarum legationū tunc affluentium, pollicebātur te ne-
 gocium illud Augustensi episcopo cōmissurum. Ergo properanter abeunte
 te trans alpes ut aiebant, domum repedaui, expectans citationem episcopi,
 Cū aut̄ molesta mihi esset oīs cunctatio, per amicos sollicitē reuerendissimū
 episcopum commonebā, ut imperiali delegatione fungēs innocentia meam
 audiret, qui respondit se nullam recepisse cōmissionem, quapropter in causa
 mea procedere nequiret. Iam appropinquabant nundinæ seprembres urbis
 Francofordię, ubi ante neophytus infamis ille iudæus infamia noīs mei spar-
 serat. Quid tum facerē Cæsar, hanc em̄ mihi molem impendentem quæ ho-
 noris mei ruina minaretur, si aut ponderosam asperā & arduam, aut ple-
 nam sollicitudinis atq; curarum fuisset ne gem, mentiar, præsertim qui facile
 cogitare poteram, hoc mōstrum, hoc prodigium. Hebiōnē corpore, Therſi-
 tem animo, audacia furem, scelus anhelantem, pestem mihi nepharie mo-
 lientem ad eūdem locū, ad easdem nundinas communis germanorū empo-
 rii rursus esse uenturum, meq; absentem multo grauius uehementiusq; lace-
 raturum, si non ego ipse omnem de me iniquam suspiciōē ueritate prius tol-
 lerē, si non quæ sanari poterant, quacūq; ratione sanarem, sed refecanda
 pullulare permitterem. Scio fuisse expectationem mei grandē & ingentem,
 scio iudiciū populi, qui non delectu aliquo aut sapientia ducitur ad iudicā-
 dum, sed impetu nonnunq̄ & quadam etiam temeritate (ut Cicero ait) non
 est consilium in uulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia. Quinim-
 mo prisca & agresti simplicitate plebs uiuit, & quicquid dicit, ut prima spe-
 cie uerum esse putat, qm̄ non nisi uera dici arbitratur oportere, in hoc laudan-
 da uel etiam amanda, non assuetā mendacis, nō fucata, non erudita artificis
 simulationis. Erat igitur facilissimū credere me reprobū esse, quia tot clamo-
 ribus tanta uociferatione, tam frequenti concione leuissimus ille ganeo mul-

Vertical text on the right edge of the page, partially cut off.

*Oculare
penale*

titudinis aures mea infamia oppleterat, Quapropter enitendū fuit ut quic
quid contra me temerator scripserat, q̄ uerissime diluerē, & rumores emacu
larem, Feci certe diligenter quod instituerā, feci quod debui, feci triumphare
ueritatem, quare librum apologeticū in lingua teutonica Oculare Speculum
nominauī, qm̄ suum calumniator Manuale speculū prius inscripserat, melio
ribus ego auspiciis, qd̄ manus non uideat sed oculus, q̄ ego innocentia meā
oculis subiici, at ille calumniam suā manibus & uiolentiē, Nam ipse manum
inferre uoluit, ego saltem uideri & cognosci e speculo manū potentiam atq̄
uim aduersus me furentem. Socrates dicitur a nequissimo nebulone in facie
percutus nihil uindictę postulasse, nisi ut nomen iniuriatis in fronte gereret,
quo illius tanta malicia omnū oculis appareret spectanda. Sic oculari specu
lo istius maledicta conspicienda statui, quo uiderēt omnes boni clare aperte
liquide aduersarios meos plus q̄ triginta quattuor mendaciis ad mei contu
meliam in manuali speculo esse abufos. Vtq̄ figmenta sua splendidius sole
parefierent, libuit ea unicuiq̄ digito mōstrare, quod fieri sane non potuit, nisi
& una omnibus consiliū meum tibi cæsari augustissimo a me datum, quod
prius a proditore non solum renunciatū sed etiā publicatum fuit, in propa
tulo & perspicuo exhiberem, ut cuiuslibet in pagina chartę per apposita si
gna deprehenderet uniuersa natio germanorum calumniatoris falsitatem,
Coactus autē ego in tali periculo famę defensor salutis meę, atq̄ compulso,
ipsum cōsiliū necessario in triuis & compitis, omnibus dignis & indignis
proponere, haud ab re considerabam me posse in cōtentiones & dimicatio
nes uel ignorantū uel malignantiū incidere, qui forte non talem de me inco
gnito gerent qualem tu habes existimationē Cæsar optimam & probissi
mam ac syncerę honestatis meę opinionē perspectā. Quapropter & simul
consilio adiunxi scholarcs disputationes cum argumentorū breuissimis so
lutionibus, quibus docti & literati cognoscerent me non aliter sensisse ac sen
tire uelle q̄ sentiat catholica ecclesia. Quod & in ipso meo consilio expressis
uerbis protestatus sum, ut integritatem in me fides incontaminata custodiat
Appouisse mę tunc uulgarem illam in lingua uernacula declarationē, quę
in manibus erat, si non ut supra dixi nundinę septembres presto fuissent, ope
ramq̄ impressoris interceptissent, quam tñ declarationem uulgarem antea
paratam, mox in sequentibus nundinis impressam, mea sponte & ultro meo
amore erga ueritatē exhibui, ob depellendā a pusillis nubeculam, & ad aufe
rēdum ab oculis uelamen, ut nemo infirmus & pusillus posset ad lapides ser
monum meorū si qui forte putarentur pedem offendere, omnia uulnera p̄ca
uens sauciandorū, & nulla tela formidans aduersariorum, Itaq̄ cōmissi uela
uentis, & apologeticū meum una cum consilio, disputatione & declaratione
uulgari, pariter per mille exemplaria uniuersis & singulis uænum exposui.
q̄ omnia Colonienfes & habuerunt & legerūt ante p̄sentis eorū libelli famo
si editionem, quod confitentur in exordio ad tuam sacratissimā maiestatem
composito, Gratulabantur tum mihi docti & indocti, adhuc & literatissimi
B

exera
o pro
e con
ualde
ngari
tur)
ut mal
r. Que
fuisse,
ingen
te me
m testi
mina
bellum
de ma
propter
ar te ne
deunte
iscopi,
lissimū
meam
n causa
s urbis
mei spar
uæ ho
ut ple
ni facile
Therfi
rie mo
empo
q̄ lace
rius tol
ecanda
entem,
iudicā
it) non
u inim
na spe
laudan
arificio
t clamō
o mul

042

peperiphrones

pfarr zu feld
furr

no p feld
born

pfeld born
p digt

doctores plurimū uniuersitatū, aliiq; uiri beni & prudentes quotquot sunt in ger-
 iuriarū perosi, absentes partim literis partim nunciis, Gaudebant & praesentior.
 res meae dignitatis non modo fautores sed etiā amplificatores, maxima laetitia
 & uoluptate affecti, q̄ me audirent cū christo qui est ueritas de supercilio quic
 montis non esse praecipitū, & q̄ transiens per mediū illorū iuerim de manum
 bus cogitantū mihi mala. Soli omnium peperiphrones & peperimanitae q̄ iudi-
 factiosa cathena est de incolumitate nominis mei, de prospero successu fame illuc
 de honoris augmento ingemiscebant, de mea dignitate tristabant, gratia praes-
 inuidebant, gloriae tedebar, uirtutū mearum laudes oderāt, quia ueritas me de i-
 uicit illorum falsitate. De quorū numero plebeius sacerdos Francofordiēsis sig-
 quem plebanū appellant, defensionis meae uolumina (qm̄ commissarium sedun-
 Moguntinū gereret) mercatoribus uēdere prohibuit, postq̄ ea Pepericornout se
 iudaeo baptizato ad latus tunc assidenti & tecum prandenti legisset, certe re & n-
 cordari nequeo fuerit ne etiam tum uxorcula praesens, bellula quidē mulier, tur-
 & quae cū Pepericorno marito soleat uicatim, domesticatim, hostiatim am-
 bulare. Causam uero uel falso potius ad archiepiscopū retulit iste sacellanus, ro-
 sed illustrissimus princeps cui iam constaret mihi fieri grauem iniuriā, ut qui
 non prohibuisset detractionē, noluit prohibere defensionē, immo refutaui
 confirmare prohibitionē, quam sciebat esse tam iniustā q̄ inuidiosam. Igitur
 concedente magistratu apologiae meae speculum oculare ab uniuersis multo
 uberius emptum fuit, rumpant ut illa Codro. Qua sane re commotus & ira-
 punctus idem plebeius sacrificulus, proclamauit de suggestu coram om̄i po-
 pulo inter diuina officia congregato Pepericornū iudaeum baptizatū in se-
 quenti profesto beatissimae uirginis Mariae eo loci praedicare uelle, diligēter
 adhortando ut tum conuenirent populariter. Jam em̄ miseri peperiphrones
 cruciabantur, nullis haecenus scriptis ualuisse celebrē famam meā labefacta-
 re, quare dolo malo inuenerūt occasionem, ut sub colore predicationis absen-
 tem me & tales insidias ne cogitantē quidem lacerare & infamare, nomē q̄
 meū denigrantes in commune odiū deferre possent, ut quod literis nequeāt,
 id uerbis & ore suo me non audiente attentent. Et ecce statō tpe incedit iste
 infamis Pepericornus multa sanctitate o deus & superi quin potius hypocri-
 si nequissima praeditus, obstipo capite desigens lumina terrae, murmuratq;
 & tum rabiosa silentia rodens, atq; exporrecto truinatur uerba labello, uo-
 ta p̄celq; dicenti similis, Ascendit ante templū iudaeus aqua tinctus, laicus cō-
 iugatus, coadunata fidelium congregatione id est ecclesia conuocata, praedica-
 one ad populum per signum crucis, contra prohibitionē imperatoris Marti-
 ani in lege Nemo. Codice de summa trinitate & fide catholica, ubi sic consti-
 tuitur. Nemo clericus uel militaris uel alterius cuiuslibet conditionis de si de
 christiana publice turbis coadunatis & audientibus tractare conetur in po-
 sterum, Et infra, quia iudaeis & paganis ex huiusmodi certamine prophanat
 ueneranda mysteria, Quod etiā tunc factum esse necessario ex tam audaci &

p. sigt iud

temerario actu istius prophani & execrabilis semiudæi præsumitur, cui in
 not sunt ingenium uelox ad malum, audacia perdita, sermo promptus & isæo torren
 & præsentior. Vnde artificium tunc omne sermonis in proponendo uerbum dei sensim
 maxima lætitudine transuertit in seditionem & mordacem contumeliam. Quæ crux, quæ nex
 superciliosus furcifero satis, antea contempsit leges pro ditor, despexit sanctiones ca
 de manumniator, iura uilipendit seditionis auctor, nunc ecclesiæ determinatione
 antæ quæ iudibrio habet prædicator immo præuaricator, Qui cū sit ex iudæis, aude
 cessu fame illud quod est in ecclesia & congregatione fidelium singularis dignitatis &
 nif, gratia præminentis officium publicum appetere. Contra Toletanū conciliū etiā
 eritas me de iudæis de nouo conuersis intellectum secundū extremam intentionem
 ofordie siglose atq; nonnullorū doctorum, qd statuit eum publicis cædibus deputā
 stiarium sedum, & permissorē eius tanq; sacrilegum excommunicandū. Sunt em̄ multi
 pericornt scribit tuba ecclesię Paulus noster ad Titum, etiā inobedientes uaniloqui
 er, certe re & mentiū deceptores maxime qui de circūcisione sunt, quibus oportet silen
 tium mulier, tium indici, qui uniuersas domos subuertūt, docentes quæ non oportet tur
 tiatim am pislucris gratia. Hęc est Hieronymo teste uera interpretatio, de quorū nume
 cellantus, ro Pepericornū esse iudicari facile potest, quin audis hanc buccinam Cæsar
 riā, ut qui quasi tonitru de cœlis. Accedit ad hoc qd simul etiā prædicat laicus coniu
 refutauit gatus a clericis neq; inuitatus neq; rogatus, & alias uisus circumstātiis de iu
 m. Igitur re inabilis, & per nullam dispensationē a superiore abilitatus, sed tm̄ a pleba
 sis multo no permissus, in schandalū non modicū sanctæ matris ecclesię, taceo in mei
 otus & ira contumeliā, sileo in odium mihi parandū, supprimo qd sub colore sanctę præ
 m om̄i pot dicationis audientū simultates aduersum me conflare nitebat. Paruifacio
 atū in se meam iniuriā Cæsar, dū modo tu & christiani omes maximi æstimes eccle
 diligēter siæ opprobrium, Et aude professorū Colonienū antesignanus in album
 phrones ac pro rostris affigere suam prædicationē, propter quale crimen nostra me
 labefacta moria & ætate agrestis & simplex quidā opilio in Niclas haufen per iudiciū
 nis absen sententiā igne combustus est, deceptus licet primo in agris nocturna uisione,
 nomē q; posterius aut parisi auariçie stellionatu notatus, At iste nō somnio illus, nō
 nequeat, laruis & lemuribus, quos ipse corrupto uocabulo de ore suo corrupto & pu
 cedit iste tido lulos nominat, cōmotus aut persuasus, non simplicitate seductus, non
 hypocri pietate lapsus est, sed a leuissimis hypocritis, simulatoribus & dissimulato
 muraq; ribus, ac iisdem uicis cupiditate & auaritia magistris imbutis instructus &
 bello, uo subornatus, uidens eligens & intelligens, malorū præceptorū pessimus di
 laicus cō pulus, sua audacia, sita temeritate, sua furia, tot immania scelera, tot nefaria
 prædicat crimina, tot & tam intolerabiles contra diuina & humana scita, præcepta,
 benedicti mandata & in iure statuta, machinationes admisit & perpetravit. Quæ de
 is Marti bet igitur hunc absumere pœna: quod supplicium: quæ saxa: quæ cruce: q
 c consti fides huius uerbis: quæ credulitas sermonibus: quæ spes figmentis adhibē
 de si de da est huius uitiosissimi flagronis & leuissimi obtrectatoris: Hac tenº agno
 r in po scere lieuit Max. emiliane Cæsar Auguste contumeliarū & iniuriarū cōtra
 phanæ meam innocentia primordiale instrumentū, Deinceps ad opifices ipsos aīm
 idaci & B ii

m pfeffer
korn

niclas haufen

m pfeffer
korn

In Colonia pro

042

aduertere obsecro, probasti malleum, ad fabros perge, uidisti riuū, fontes scrales for-
tare, omnis dedecoris discipulū audiuiſti deſis inſtructū & arte pelafga, ſcho-
las alpicere atq; magiſtros eius ſceleris auctores. Non em̄ me iuuat eualiſſe tot uos
urbes argolicas ut inquit poeta. Quod reſtat horribilius eſt. Centauri in fo-
ribus ſtabulant, ſcyllæq; biformes, diſponunt enſes & ſcuta latentia condūt, tuum
Quid hoc rerum eſt inquires? Erupit (ut uno uerbo dicam) tota concio pro nouiſſi-
feſſorum theologicę facultatis Coloniensiu dūce Arnol-
do tanq̄ mādatario ſcio in
(ut ipſe ait) ab eiſdem electo, inſtar apum ex alueario cū murmure & ſuſur-
ro, in auxilium ſui præcurſoris iudæi tincti. Nam cum ſe uident nihil eg-
iſſe lumina
hoc ſuo Sinone qd̄ honorē meum apud bonos & graues minueret, ipſi cater-
tionē,
uatim quali ex equo troiano cauo ſe robore promūt, & qui hæcenus ocul-
prior
tis inſidiis certarunt, nūc aperto Marte conātur me opprimere. Acta reſ fuit latori
uſq; huc in lingua germanica, qm̄ tu Cæſar non tm̄ imperator mundi uerū
etiā idē ipſe & rex Germaniæ & archidux Auſtrię, cū tuo cancellario arche-
ris de
piſcopo Moguntino, omnia mecum in lingua germanica et ſermone patrio
ueren
egitſtis, ego item germanice reſpondi. Quando igitur noſtra gens teutonica
der ill
que legere & intelligere potuit quicquid uernaculo ſermone inter nos diſce-
gigā
ptauimus, innocētē me & ab omni aberrantis opinionis ſuſpicionē liberū,
bellos
propterq; declarationē meā uulgarē iam diu publice ubiq; lectam integrū
Nihil
atq; probum in hac cauſa uirum eſſe cognouit, iniuſtā afflictionē mei com-
peſte
miſerata, qd̄ iſtis profeſſoribus & eorū complicibus bilem & ſtomachū mo-
ſpicio
uit, iam iam alia uia nocere decreuerunt, & alteros in loquela latina contra
pſit. N
me diffamatorios libellos compoſuerūt, quos ut maioris eſſent auctoritatis
lunta
tuo nom̄ini maxime imperator titulariter dicarunt, quo de te quali ſint iudi-
raſſi
cio facile ſentis, cum non deſenſiones de iure naturę homini datas ut ego, q
in ter
eos nunq̄ ante læſi, ſed famoſas eorū calūnias in tuā gloriā aſcribant, & tuę
cipite
ſerenitati ſuas ignominie nubes obducant. Intelligis & qua fraude quibus
male
inſidiis impreſſos eoſdem latine, cum ſimus nos utraq; parte germani, & con-
ueni
ſilium illud meum germanice ad te ſcriptum a me fuerit, omnibus paſſim &
audi
noſtratibus & peregrinis uendiderint, ſcilicet ut nationes exterę ignorantes
rius
linguę noſtrę idioma & dicendi pronunciandi ſcribendiq; proprietatem ac
ciuil
conſuetudinem, falſa & peruerſa eorū interpretatione & mutilata immuta-
dita
taq; de alemanicis in latinū translatione perſuaſæ aliquando, nomen meum
ni a
hoſtinis ignoti & in oculis ſuis peregrini, ultra Sauomas Gallias & alpes
non
ubi nemo me poſſit defendere, inter reos deſerant, unde obliqua & reflexa
& te
tandem ad terras noſtras referat mea infamia. Hęc illis ſumma inſtituti fuit,
den
qua in cauſa clementiſſime Cæſar id me beat & hoc mihi a ſuperis benigna
deſp
forte contigſſe arbitror, q̄ coram te imperatore optimo maximo bellū hoc
reſp
turbulentū licet ſine ſanguine, non in campo armatorū & caſtris ubi tu ho-
bus
ſtium poteſtatē ſemper cum triūpho uincere ſoles, ſed inter parietes calamo
ne a
& atramento expugnare mihi tuo ueterano concediſt, qui non tm̄ ſub diuo
mo
patre tuo cauſarū patronus militaui quondā tam in ſenatu q̄ in conſiſtorio
ctu

Cum latine pp-
ferunt.

Quo fuerit. firmiſſe Cęſar fuit

ates fert, assessor, & Imperialis palatii comes uerū in maximis rebus etiam tuis geren
a, scho dis, in regia dignitate consequenda, in corona & unctione suscipienda, inter
siste tot tuos clarissimos annumeratus sum, et catalogo adscriptus, quo certi mores
ri in fo tuos nobilissimos, animū moderatissimū, uoluntatē æquissimā & iudicium
condū tuum iustissimū ad meā innocentiam recte & quadre aptum atq; propēsum
io pro noui. Scio consuetudinē tuam humanissimā luctuosis in casibus oppressor;
datario scio incredibilem uirtutē tuam in calamitabus abiectorum, scio in te atq; in
& susur ipso tuo corde sitam fixam & locatā erga omnes ui iniuria contumelia & ca
il egisse lumnia pulsos & suppressos, maxime singularē & presentissimā commiserā
si cater tionē, non patieris præuentioni gratiā esse, nihil præiudicabit aduersariorum
s ocul prior & celerior accursus, nihil assentatio, nihil simulatio, nullū apud te adu
res fuit latori locus est. Platonicos amas non gnatonicos, & omnia tibi odio sunt hy
di uerū pocritica, falsa, fucata, oberata, sophistica. Cui cum deus & natura duas au
o arche ris dederit, uel ambas delatori claudis, sicut imperator Caius Caligula Tre
e patrio uerensis, uel unā obstruis, ut uel suam quoq; defensor inueniat, quō Alexan
tonica der ille magnus ob id maxime laudatus. Nunq̄ ergo te mouet alicui etiam
s disce gigātis aut herois libellus famosus, qui meministi legibus esse cautū, eosce li
liberū, bellos alterius opinionē non ledere, sed tm̄ suorū auctorum nomē infamare,
integru Nihil agit apud te popularis suspicio, qui cum cæteris iuribus que in scriinio
ei com pectoris tui contines etiā hanc legē præceptore Vlpiano didicisti, non de su
nū mo spitionibus debere aliquē damnari, qd̄ diu^o Adrianus Aufidio seuro rescri
contra p̄lit. Nisi em̄ esset hoc tibi cor tam generosum, hic animus tam regius, hæc uo
oritatit luntas tam nobilis, heus tu q̄ isti professores Colonienfes iam dudū me lace
nt iudi rassent, sublime mediū me arriperent, ut inquit Comicus, & capite primum
ego, q̄ in terrā statuerent, ut cerebro dispergerent uia, eriperent oculos, posthac præ
& ruæ cipitem darent, raperent, ruerent, agerent, tunderent & profternerēt. Quare
quibus male de te sentiunt, qui se putant indignationē tuam ulli homini parare præ
& con ueniendo querulando ante uortundo posse. Vna spe ista fruor, ut & me q̄q;
llim & auditurus sis perbenigne & perhumaniter clemētissime Cæsar, qui aduersa
rantes rios meos ante audiuisti. Ne ideo tm̄ crimina sint q̄ obiecta sunt. In iure nāq;
tem ac ciuili de requirendis reis hoc esse scriptū Martianus consul testatur, ne inau
muta dita causa quenq; damnemus, quod ex Athenarū legibus Solone latis roma
meum ni acceperunt *ὁμολως ἀμφότερ ἄκροαῖται* id est similiter ambo audire. Si hoc
alpes non esset (quod deus auerrat) iam dudum plurimorum claritas a uillitatis
reflexa & tenebricosis mancipis per libros iniuriosos obfuscata fuisset, q̄bus in respō
ti fuit, dendo uel ipsimet iniuriā passi, uel alii uirtutū laudibus affecti, uel qui alicū
nigna de pro merito humanitatē debent eorū uices ulsi sunt. Recte quidē, ne quid
ū hoc respub. detrimenti caperet, si studiosorū assidui labores omnibus conuiuenti
tu ho bus & dissimulātib; ab inertie & secordie deditis in famæ dispendiū, impu
alamo ne ac tra leui facilitate traherentur, ut nemo literarū, nemo lucubrationū, ne
diuo mo dogmatū traditioni operam nauare auderet ulq; gentium, Quid em̄ fa
storio ctu facilius q̄ maledicere? Non est magni ingenii reprehendere, facilius de

laudar. rego

obstare maledicere et famose libelle

B. iii

042

struūt q̄ cōstruūt. Nō est artis neq; doctrinē cōuiciari, obloq; detrahere honori
 Nemo & famē, mordere nomē, & inuectiuas scribere aut dicere. Fecerūt & faciunt
 caret hoc mulieres, fecerūt euirati & effeminati furciferi & blacterones, et q̄rū oīs
 emulis uita laude caret. Contra Theophrastū in eloquentia diuinū, id quod nomen
 indicat & res est, meretricula q̄dā Leonū scribere ausa fuit. Contra Home
 rum Zoilus, contra Democritū & Empedoclem Epicurus, cōtra Demosthe
 nem Æschines, ab emulis Terentius incessitur, Ab Asinio Gallo & Salustio
 Tullius, a Cornificio & Filisco Virgilius, & ut ad nostra pergamus Iulianus
 apostata euangeliū lacessiuit, Diotrephes Ioannem euangelistā. Apollopha
 nes Dionysū Areopagitam, Ischyas sanctū Athanasū. Ioannes Antioche
 nus Cyrillum Alexadrinū. Ammonū Porphyrius. Hieronymū Ruffinus,
 & Cyprianus martyr ab aduersariis coprianus id est stercorearius ignomi
 niose dictus est. Et nostra ætate Philephus philelcus. Et doctissimus Ioannes
 Picus comes Mirandulanus ab æmulis misere uexatus est, taceo Sebastianū
 Bruni iuris doctorē optimorum studiorū & uitæ claritate insignē a Vigan
 do fratre ordini; prædicatorū iniuriose laceratū. Taceo iuriconsultissimum
 Petrum Rauennatē a Colonensibus theologis quibusdā ut in apologeticis
 suis continetur proximis nuper annis male taxatū. Taceo me ipsum a Colo
 niensibus theologis nequiter attentatum, Ita semper meliores a deteriori
 bus passi sunt opprobria, quæ tractu t̄pis perpetuam infamiam retorquent in
 auctores, opinionē & bonam existimationē lacessitis & passis ut lex ait ne
 quaq̄ ledēdo. Quos ut aduersarii mei sint ip̄o iure & facto notorie infames,
 quapropter etiā si maxime conentur neq; me neq; aliū quenq̄ reuera infama
 re apud b̄cnos & graues queūt, eo q̄ contra neminē neq; dictis neq; scriptis
 nec eorū etiā testimoniis credendū sit, ut qui sint om̄i honore indigni & veri
 fide destituti, neq; in hac neq; in alia parte uenerationē habentes. Quis enim
 illis credat? aut quā spem ueritatis in eos cōferat? qui omniū uitiorū affectio
 ne molles & mobiles, ptuma & epicureis atomis sunt leuiore, quos equidē
 solos calūniatores meos Colonienles nequeo uere theologos appellare, sed
 uel falsos theologos sicut nūmos reprobos, uel manuprofecticos & diales,
 non ab Ioue quē dia uocant, sed ab unius diei momentanea sapientia, quales
 Gregorius ille Nazianzenus theologiæ gymnasiarcha noster ἀνομιερους
 καὶ χριστομίκτους θεολόγους nominat in libro primo de theologia, & ego po
 sterioris notiore uocabulo theologistas appellabo, ne mihi quisq̄ aliarum uni
 Ne bo ueritatū de sancto cœtu uerorū theologorū succenseat, qui fidei doctrina sa
 ni egre cratissimēq; scripturæ noticiā, & moralibus optime instructi pro honore dei
 ferant sua deniq; & aliorū salute fraterna charitate utuntur, quorū ego nonnullos
 christi & ueritatis euangelicæ testes noui, q̄ simul actiui & cōtēplatiui utraq;
 manu pro dextra utuntur, quasi alter saluator Israel Ethud filius Iemini, quē
 corrupto uocabulo Aioth legitimus, in salutē proximi & oppressionis reme
 dium om̄ia sua studia uertentes, profecto qui mea sententiā nequaq̄ sunt ex
 acerbandi, sed om̄i reuerentiā colendi, q̄ soli esse & dici merentur theologi

Colomen Infa
mes

purit
patre
purga
uocab
ris fan
sanctū
cunq;
qui for
um lin
igitur
itas d
catun
theolo
turan
opor
simili
pluri
hanc
uerita
fidem
rundu
Titur
contē
Hier
gum
spine
roger
ment
ne se
tentio
est m
rolū
regn
banu
Tiy
ipō
ōi x
Id est
onib
αζομ
circa

puritate uitae morum & edificatione, erga fratres humanitate, erga deum oim
patrem pietate, & in lege eius meditatione die ac nocte, tali mundicia eū esse Theo
purgatū oportet, qui cū deo mundissimo loqui desyderat. Ita em̄ theologia logia
uocabulū sumpsit a diuina scilicet locutione. Sic Ioannes euangelista in lite
ris sancti Dionysii Areopagite theologus cognominatus est. Cuius rei tam
sanctū nomē uel de rapina uel furto sibi calūniatores mei arrogāt, etiā qua
cuncq; humana scientia inflati, qui & uita & lingua mentiri non erubescunt,
qui solis operā dant contentionibus & rixosis disputationibus, ad qd artifici
um linguas armant, longe a tergo bonarū actionū relictis officiis. Magnum
igitur chaos, maxima intercapedo, & notissima inter theologos & theologi Theo
fitas differentia est, qualis inter uirtutē & uitiū, inter bonum & malū, inter su
logus
catum & merū, inter falsum & uerū, tametsi nullo discrimine omnes uulgo Theo
theologi appellantur. Sed si pondere modo & mensura sapienter cuiusq; na logista
turam, conditionē, mores & effectus intueamur, citra controuersia iudicare
oportet, alteros re, alteros opinione sola dicendos esse theologos. Hæc & his
similia non finxi optime Cæsar, sed sunt columnæ religionis nostræ sancti q̄
plurimi q̄ astipulantur. Quinimmo lucernā nostrā Paulus ad Titū scribens
hanc theologorū insinuat diuersitatē, & docet aliā esse scientiā in agnitione
ueritatis quæ secundū pietatē est, cuius ipse apostolatū acceperit secundum
fidem electorū dei, quā & prima ad Timotheū ultimo appellat eam quæ se
cundū pietatē est doctrinā. Aliam deniq; scientiā contentionis, de qua eundē
Titum facit certiorē monendo sic, Stultas aut̄ quæstiones & genealogias &
contentiones & pugnas legis deuita, sunt em̄ inutiles & uanæ, Super quo. S.
Hieronymus ita scribēs. Dialectici ait & Aristoteles qui princeps est solēt ar
gumentationū reuā tendere, & uagam rhetoricę libertatē in syllogismorum
spineta concludere. Hi ergo qui in eo totos dies & noctes terunt, ut uel inter
rogent uel respondeant, uel dent propositionē, uel accipiāt, assumant. confir
ment atq; cōcludant, quos quidē contentiosos uocant, qui ut libet non ratio
ne sed stomacho putent litigandū, Si igitur illi faciunt quorū proprie ars cō
tentio est, quid debet facere christianus, nisi oīno fugere cōtentionē. Hęc non
est mentitus Hieronymus, cuius rei Urbanus papa causam assignat ad Ca
rolū scribens. Non in dialectica placuit deo patri & filio & spiritui sancto,
regnum em̄ dei in simplicitate fidei est, non in contentione sermonis. Sic Vr
banus, Ideo Nazianzenus ille Gregorius in libro secundo de theologia.
Τί γάρ ποτε αἰε ὑπολήψῃ τὸ θεῖον, εἴπερ ὅλως ταῖς λογικαῖς πρὸς τὸ θεῖον
ἐφόδοις, ἢ πρὸς τίσε ὁ λόγος ἀράξῃ καθυζόμενος ἢ φιλοσοφώτατε
σὺ καὶ θεολογικώτατε τὸ καυχόμενε εἰς τὰ ἀμείβρα, πότορον, σῶμα,
Id est. Quid em̄ tum suspicaberis diuinū esse si om̄ino logicis credis speculati
onibus, aut ad quid te ratio inducet examinata (seu ut alii codices habent &
αζόμενος id est uiolēta) o philosophissime tu, & theologiciissime qui gloriaris
circa immensa, uitiū ne corpus? Ista sunt theologorū uerba, ex quibus hanc

In logia

can
ogal
m
uili

042

logica

Contentio

Theo
logo
rum
laus

omniū pace differentiā ostendo inter theologum et theologistam, Non quod
 aliis præclarissimarū artū exercitiis differendi rationē quæ logica dicitur
 sciendam esse arbitrer, quā ad suscipiendā & ingrediendā altiorum studiorū
 viam plurimum cōmodare fateor & laudo, ut in adolescentiā & puerili ætate
 te animos nostros rationali discursū & acquirendæ veritatis uenatrice lo-
 ca excolumus. Sed hoc turpe duco, post artes & philosophiam uiro ad sub-
 mem illam theologiæ facultatē euecto, relabi ad elementa, & cum pueris
 butiēdo ludere, ac se ingeniosum in uanis & curiosis sophismatibus ostē-
 re. Syllogismos quosq; in baralipton uel bocardo texere, solum ut cōtender-
 do loquacitate uincat & proximū supprimat, quod uitiū maxime omnium
 detestatur uere theologi, uocaturq; ab ipsis φιλονηκία, de qua suo æuo præ-
 stans theologus & sanctus papa Iulius ad Antiochenos scribens inquit
 ου γὰρ ἐρήμης ἀλλὰ φιλονηκίας καὶ μιᾶς δειλφίας τὰ τοιαῦτα γιν-
 ῶνται id est non em̄ pacis sed cōtentionis & odii fraterni talia sūt studi-
 quā Athanasius λογομαχίαν nominat in epistola quæ dicitur enkyklios a
 Ægypti & Libyæ episcopos, ubi reprehendit aduersarios quod πρόφασιν λο-
 μαχίας περιέχουσιν id est occasionē cōtentionis amplexantur, qui paulo a-
 te confutauit græca id est dialectica sophistarū præstygia, umbrasq; uerborū
 inanes, caute admodum de diabolo præmonens his uerbis, πολλὰ κίς ἀ-
 κὴ δὲ ἑλληνικῆς κομφολογίας ὅτι τοῖς αὐτοῖς σοφίσματασι φησὶν ἡ φι-
 νὰν ὁ κακοεὐλῆς. i. p̄ter unq; autē & per græcam uerfutiloquētiā & ipsi sophi-
 smatibus tentat seducere maleuolus, scilicet diabolus. Vñ talem cōtendē-
 artē Iacobus apostolus nō uult dici sapientiā in theologia desursū descende-
 tē, sed terrenā, aiālem, diabolicā, q̄ lōge a ueris theologis est aliena, aicem̄ ἡ
 σοφὸς ἢ ἐπισημῶν ἐν ὑμῖν ἀξίωται ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἐργα-
 αὐτοῦ ἐν πραύτητι σοφίας εἶδὲ ἡλὸν σικρὸν ἔχειτε καὶ ἐβόθραν ἐν τῇ
 καρδίᾳ ὑμῶν, μή κατακαυῶσθε καὶ τὸ ὄνειδος κατὰ τῆς ἀληθείας
 οὐκ ἐστὶν αὐτῆς ἡ σοφία ἀνωθεν καταρχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχικὴ, σα-
 μογία δὲ ἡσ latine sic. Sapiens & scientia præditus inter uos ostendat ex bono gno-
 cōsolatione opera sua, in mansuetudine sapiētiæ. Si autem zelum acerbūnes cog-
 habetis & contentione in corde uestro, ne gloriemini & mentiamini conuadica-
 tra ueritatem, non est hæc illa sapientia desursum descendens, sed terrena ut pro-
 animalis, dæmoniaca, Ex eo cognoscere possumus quod Colonienſiū theologiis, hæc
 starum calumniatorū meorū scientia est diabolica, sed uerorū theologorum
 scientia est diuina desursum a patre luminū descendens, quā habent aliarum ter in
 uniuersitatū præclarissimi doctores & magistri theologiæ, quorū cœlesti sa-
 pientia mundus illustratur, quorū pietate fraterna charitas incenditur & in
 censa fouetur, quos natura ad honestatē sinxit, grauitatē temperantiā iustitienun-
 ciam, & eruditio ad humanitatem inflexit, quorum auctoritate doctrina & ani-
 bene uiuendi exemplo societas humana confirmat, & pax in christi corpore

q̄ me
 adiu
 m asc
 s theol
 & ma
 plant,
 sanior
 tena, n
 ra eru
 non t
 nilim
 it uul
 syllo
 bus, l
 euore
 ere, qu
 stinis
 tionib
 uirtu
 gnor
 de de
 δια
 κατα
 ante
 ἡ α
 δε ὁ
 ne tu
 debi
 a est
 is. Si
 profe
 in u
 uide
 & o an
 corpore

Non q̄
dicif al
studios
uerili a
trice lo
o ad sub
oueris b
is ostend
ōtender
omniū
euo pri
s inquit
τα γ
te studi
yclios a
ασιν λ
paulo
uerbor
λακίς
ωδη πα
sis soph
tendens
descende
ite m̄
τα ἐργ
αν ἐν τ
λα θεία
χικλ, δ
ex bono
acerbunt
nini con
terrena
heologi
ogorum
aliarum
celestia
ur & in
tia iusti
strina &
corpore

Colonienses

Theolo
g^o quis

Theolo
gista g^o

C

membris indissoluta custoditur, & proximus tanq̄ frater a fratre diligit
adiuuatur, qui sanctificati, muniti & loti cū Aaron & duobus filiis mon
ascendunt, quotienscunq; Moyses ingreditur nubem. Sed isti Colonien
theologistę calūniatores mei de quibus noster sermo est tunc inter iumen
& malas bestias extra terminos pro diuina ordinatione procul repulsi sta
ilant, nō audentes appropinquare monti theologię. Sunt em̄ hi brutis inhu
maniores, equis & mulis haud absimiles, qui uno tm̄ pabulo pascunt, equus
ena, mulus palea, sic isti uno dogmate cōtenti, quodcunq; arripuerint, cę
ra eruditissimorū hominū studia quantūcunq; ueritate coruscantia, quia
non sua uel a se prodita sunt, cōtemnunt aut damnant, porcis atq; suis
milimi, qui suis abusibus delectati, omniū aliorū margaritas calcāt. Potius
re uulpeculis dolosis haud impares, qđ magis sophismatū fallaciis & cornu
syllogismis quā solidis ueritissimorū ecclesię doctorum gaudeāt sermo
bus, lupi rapaces, arabicis peiores leones syrii rugientes & quærentes quę
euent. Quid pluribus? ad montē uerę theologię impediuntur ascen
ere, qui totos se animales ostendunt, & hypocritico more uitiiis om̄ibus in
stinis scatent, auaritia, superbia, ira, odio, inuidia, & mille prauis animi affe
ionibus. Vnde recte diffinitur theologus, qui in diuinis cum scientia pieta
g^o quis
uirtute ac sanctitate est præditus. Ita em̄ ait Nazianzenus qui hoc quoq;
agnomenū a sanctis iuste obtinuit theologus diceretur, qđ nō omnium
de deo philosophari, sed illorū tm̄ (ut uerbis suis utar) τῶν ἐζητασμένων
διαβεβηκότων ἐμ̄ θεωρία, ἢ περ̄ τοῦ ἰσχυροῦ ἑσώμα προ
καθαρομένων. id est, exquisitorem & transcendentium in contemplatione
ante illa etiam animo & corpore præpurificatorum. Deinde subiungit.
ἢ καθαρόν γὰρ ἀπ̄ ἑσώμα καθαρόν, τυχόν̄ οὐ δὲ ἀσφαλές ἄσωρον
ἢ δὲ ὄψι σκερὰ ἡλιακῆς ἀκτίνης. id est, Nō puro em̄ attingere purum, for
ne tutum quidem est sic neq; uisui debili solarem radium. Ecce marcidū
debilem uisum cōparat impuro theologistę, qui sic diffinitur. Theologi
a est qui in diuinis scientia cōtentionis nititur, uitiiis & criminibus inquina
gista g^o
is. Si quæres qua indagine internoſcantur, audi christum. A fructibus cog
is. Si quæres qua indagine internoſcantur, audi christum. A fructibus cog
acerbunt cognoscam; Et scribit Paulus noster hęc ipsam professorum diuersitatem
nini condicans ad Philippenſes. Quidam propter inuidiam & cōtentionem, quidā
terrena ūt propter bonam uoluntatem christum prædicant. Hęc est regula uerita
heologiis, hęc experimenti amulsis, hoc celere discerniculum, hęc gruma rectissima
ogorum rofessores em̄ sunt, quia christum prædicant, theologistę aut̄ sunt, quia pro
aliarum inuidiam & cōtentionē. Quid clarius? si docuero qđ isti Colonienſes ca
celestia miatores mei multo post mētis meę uulgarē declarationē quā & habuerūt
ur & in uiderūt, & post mei oblationem de stādo iuri & iudicio aduersus omnem
tia iusti enunciatōrē uel accusatōrem sua uenenata immo uenenosa lingua, suo ma
strina & o animo, ingenio solum nocendi cupido, per inuidiam odium et cōtentionē
corpore

042

Colonienses
hypocritae

magis contra famam meam quam scriptam opinionem in uerba sint. Tamen defendi
 mihi ne noceret sanctitatis artificiosa illorum simulatio, ac si non possint
 agere *ἀναμαρτυροί* iuxta pelagianos hereticos tam sancta specie, tam sin-
 ciuultu, tam humili ueste & omni apparatu, quo nos deludunt in habitu
 forma, in incessu, in uoce, in oratione, in lectione, in scientia, in sermone &
 turnitate, in ocio & negotio, plus quam diuini & sancti homines populo rudi
 indocta plebi apparentes. Sane qui hac de istis Coloniensibus calumnia
 bus meis praestygiant fraude, meminerint oro Susanna historia, & Belis-
 legiatos, & sepulchra dealbata, & serpentes genimina uiperarum, & serme-
 tum in massa & fere totum quod pharisaeis quadrat in euangelio. Sic enim cog-
 scunt lupos in uestimentis ouium, & fel sentient mellis habere colore. Non
 omnes qui philosophiam promittunt thebani Crateres sunt, Sed quidam pecc-
 arum cupidine fictam asseuerationem detegunt, auctore Papiniano, quorum
 professio & desiderium inter se discrepant. Nam cum philosophos esse pro-
 nant, uincuntur avaritia & rapacitate, ut imperator Diocletianus de mun-
 bus patrimoniorum respondit. Tales in gentibus fuerunt pagani philosophi
 propter pecuniarum cupiditatem & spem acquirendi thesauri multa uirtuti-
 traria dicuntur attentasse, ut in Philostrati volumine primo. Aeschines apud
 Dionysium in Sicilia, Plato ter Charybdim passus opum gratia. Sic diuitia-
 curis dediti Aristippus Cyrenaeus, Et Lycon Cyzicensis, & Phytion Rheg-
 exulans, & Eudoxus in Aegyptum proficiscens, & Speusippus Atheniensis
 aliique complures, quibus non erat familiariter dictum, Nolite concupiscere aurum
 neque thesaurizare uobis thesauros in terra, et quod difficile qui pecunias habent
 regnum dei introibunt. Sed istis Coloniensibus theologiae professoribus calu-
 niatoribus meis qui sibi magistrum illius doctrinae praeter ceteris hominibus peculi-
 rius profitentur, haec disciplina de negligendis diuitiis propensius comenda-
 licet contra eos euidentissima suspicio sit, quod auri quaerendi causa spreto ma-
 stro quem solis uerbis hypocritice praeferrunt, hoc uasamentum de libris iud-
 eorum cremandis excogitauerint, quod cum eis non ex uoto successerit, furibu-
 dos in me uertisse calamos. Scribunt enim irarum caestro immoderate perciri,
 ego negotium iudaicorum librorum per tuam caesaream maiestatem ceptum con-
 silio meo interuertim, hoc enim uerbo utuntur. Primo. Deus ita me amet
 ne si uis ceptum tuum, aut cur consilia nostra optaueris, Deinde nemo est qui
 recte arbitrari possit me etiam apud te inuictissime imperator esse, aut tam gra-
 tae auctoritatis fuisse aliquando, quod uoluntate tibi ultro proposita ego homi-
 cio suasionem meam interuertere queam, cum nihil unquam tibi proposueris quin
 tanta ratione prouideris, quae omnium hominum, populorum, gentium & regum pri-
 dentiam excederet, ad hanc te industriam natura peperit, exercitatio forma uel
 fortuna conseruauit. Laedunt ergo maiestatem, diminuunt totius orbis ca-
 put, qui in alieni homunculi cerebrum conferunt tuam praeteritarum, praeser-
 tium & futurarum rerum cognitionem, tu ipse nosti, qui omnia iura in sen-
 nio peccatoris habes recondita, non clam te est, non te latet, quid, quo modo
 agendum sit. Non nostro eguisti consilio, nisi forte ut periculum de nobis faceret

Obiecto
rum so-
lutio

et expe
ritu
in non
orum n
bas e
spon
de. Sic
une re
la & c
i hoc
kami
onten
retur
kami
onse
i aut
oteri
tatem
ligna
nquil
oppid
andu
st con
tribur
pendi
effau
tribur
bellib
ment
iudici
tribu
tulue
iudic
eum
ouen
hom
extor
at aff
em iu
cio e
runt
iudae

t experimento cognosceres quo quisq; in tali negotio duceretur spi. ita
 ristū, quis fiscum, quid intersit inter philochrylos & philochristos. Qu
 non mox suspicandū erat ex consiliis theologistarū Coloniensium detra
 orū meos: q; sicut Ceres Proserpinā, ita illi Plutonē quærerēt. Tu Cæsar pe
 bas essent ne iudæorū libri præter bibliam perimēdi an non? Theologist
 sponderunt per consilium inquisitoris atq; suū, inquirendos esse iudæos de
 de. Sic em̄ uerba sua insinuant, multo prius aliis publicata, iccirco a me im
 une recensenda, sunt em̄ illorum consiliorū suorū cōfestim hinc inde exem
 la & copiaz distributę. Scribit itaq; inquisitor & post eum isti contubernales
 i hoc modo. Imperiali celsitudini opus dignissimū fore si in priuata libro
 xaminatione per eos qui iudaicā intelligunt scripturā extraherentur inibi
 onteni articuli erronei impij & blasphemij, contra propriā legem, & institu
 retur contra iudęos solennis inquisitio, & super articulis extractis mature
 xaminarentur. Et quidē si tunc articulos illos recognoscant erroneos, etiam
 onsequenter fateri hñt libros tales eis esse periculosos & merito cōburēdos
 si aut articulos illos defenderint & obstinati in eis perseuerauerint, certe sic
 poterit cæsarea maiestas qm̄ unice super se coram Pilato stantes regiā pote
 tatem professi sunt, tanq; hæreticos sacrilegos in diuina & propria corū lege
 signa animaduersione punire. Hæc ad tuæ maiestatis propositā quæstionē
 nquisitoris & sociorū fuit responfalis conclusio. Haud secus atq; olim fertur
 oppidi cuiusdā ruentibus muris cōsulem ciuitatis tribunus plebis ad consul
 andum de reparatione murorū in prætorijū conuocasse. Cum aut ut moris
 est consul uota tribunorū peteret, sententiā primus dixit fabrorū lignariorū
 tribunus, sibi uilius uideri muros lignis & trabibus fulciri, quia breuiore cō
 pendio fieret. Deinde tribunus cementariorū ait, sibi uideri muros lapidibus
 restaurari oportere ut antea fuerint. Post quos sententiā rogatus pellipariorū
 tribunus, q; priores suo artificio fauissent, eo ipse quoq; consuluit ruinā illam
 bellibus & pellicis esse sarcindā, quia prope ingrueret hyems, ne frigore ce
 menta & lapides rimas paterentur. Ita propriū cōmodum peruertit humanū
 iudiciū. Non em̄ inquisitor solus hoc modo sed & ceteri eiusdem artificij con
 tribules qui possent inquisitionis fieri allestres & lucij participes similiter cō
 suluerunt & quanto magis tu de libris quæsiisti, tanto plus illi de inquirendis
 iudęis responderunt, ut cum lupus cepisset quondā discere literas, quicquid
 eum præceptor de syllabarū comprehensione interrogabat, totum id temp
 ouem sonare respondebat. Ex quo Cæsar auguste sagaciter odoratus es qui
 homines intus & in cute nosti, hoc nouū & antea inauditū gen^o aucupij, hæc
 extorquendarū pecuniarum subtilē inuentionē, ut mihi cum Virgilio telice
 at affari, Accipe nunc Danaū insidias & crimine ab uno, discite omnes. Quod
 em̄ iura canonica illis non concedunt, quod leges non statuunt, id abs te suspi
 cio est illos surrepticie uoluisse impetrare, dum opus illud qd tibi assignaue
 runt, uidelicet per intelligentes extrahere articulos erroneos, instituere cōtra
 iudæos solennem inquisitionē, & facere examinationē super articulis extra

Consili
 um Co
 loniensis
 um

Muren mi
 Rely machen

Luyg

theologij libri quatuor

Inquisitor mo pr / in iudicib p / mp.

042

Iudæi

in p hereticis

Rens est in ortis

eis, & si defenderint articulos esse non erroneos, punire ut hereticos, id tibi castro
 reno & temporalis domino per consilium suum destinant, affirmantes idem opusca rior
 tuque imperiali celsitudini opus dignissimum fore. Constat autem in iure quod iudæi ita po
 cadunt in officium inquisitoris hereticæ prauitatis, quia non dicuntur propugnari in
 hæretici. Excipiuntur tres casus in quibus aliquo certo modo possunt prorum d
 dere contra eos, scilicet si christianus sit iudæus, uel si iudæus factus christianus. At qui
 reuertitur ad iudaismum, uel si iudæi inducunt christianos ad iudaismum. Subteret
 casu secundum aliquos comprehenditur etiam, si iudæus uolens baptizari iudien
 pediat a iudæo cum effectu, eo quod in fauorem nostre religionis uolens ex parte ual
 posito baptizari habetur pro baptizato, & si qui sint alii similes sub istis cogitare
 prehensi. In his enim casibus nos de nostris atque propriis iudicamus, & non grauiter
 alienis. Cetera non sunt in inquisitoris potestate, ut cardinalis de Zabarellius me
 Dominicus, aliique consulti iuris docuerunt. Qua igitur causa extra mamen
 dos assignatos inquisitionem solennem abs te domino temporalis & terreno ce xcel
 tra iudæorum fidem spiritualem institui desyderent, inconsulto papa cogita dican
 nequimus, nisi hoc Satyricum Unde habeas querit nemo, sed oportet hal none
 re. Talem sua culpa suspicionem incurrit, qui se rei ad eum non pertinenti inga tted
 rit, Hoc est fortasse quod succensent, quod furore complent, hæc causa irarum, quia ngnissi
 consului quod iudæi per inquisitorem de fide inquirerentur, Si ex postulo quod de li contr
 bris tamen interrogatus sum non de personis, nihil facio, nulla recipit excusati lenta
 Rens est in ortis, olle olle, blasphemauit, Interuertit Capnion tam sanctum op
 inquisitionis. Et si ignorauit, super ea re non petitus, tamen non satisfacit no
 bis, scire debuit magnam utilitatem, magnam commodum (ne dicam magnam co solin
 cussionem) ex ea re obuenturam. Nam hereticorum bona sunt confiscata. Fateor solis
 hoc non nihil est, ceterum potest inquisitor aliquando penas mutare de corp lacer
 rali in pecuniariam, & suo inquisitionis officio applicare, hoc etiam aliquid est eccle
 hic ulcus acutangitur, hic est iste anguis qui latet in herba. Dixi iudæos esse sunt,
 ciues romanos, occultare debui uel submissa uoce dicere, non iam licebit sub de or
 tili ingenio aurum abripere a barbaris, per legem imperatoris Gratiani, q Qu
 non barbaros eos sed romanos esse ostenderim, & deuotos imperio. Scrip
 iudæos non dici proprie hereticos, suppressere debui uel tacere, ut saltim uos
 peratori obreperent de inquirendo, & quod non possent iure, id facerent palli
 ta uolentia. Miser ego, illorum insidias diu cogitatas certe ignorans patefec
 neciens quorsum iam multis annis tot & tam uarii libelli per doctricos qu
 dam nomine iudæi baptizati compositi tenderent, aut quid sibi uellent, quibus
 libellis ex Agrippina Colonia circumsertur ubique iudæos non ultra esse iudæ
 os sed hereticos & hostes nostros. Nunc quod mihi forte fortuna excidit, eos no
 dici proprie hereticos, & non esse hostes, quis sint inimici fidei nostre, hinc iu
 dæorum fautor dicendus sum, hinc contra christum ingenium exacui, hinc oim
 hominum plebis & patriciorum secularium et clericorum odia mihi concinnare mo
 liuntur. Rem malam feci, abstuli spem aurum scientibus, si iustus presumpti
 oni locus est, magna sunt & admiranda euangelii mysteria, quia fracto ala

franc. theolog. inuenit quod peruenit

id tibi astro & effuso ungento qd potuisset uenundari trecentis argenteis, Iudas
s idē opifcarios uehemēter & plus cæteris indignatus est. Sperauit em de eis trigin
p iudei ra posse sibi ipsi denarios in usus proprios applicare. Quom aut perditione
t propiucri infœlix avarus grauius mcereret, plurimūq; ingemisceret, tūc abiit, ite
unt prorum dico tūc abiit, si forte ullo ingenio malo lucrū amissum posset reparare.
christia. At quādo abiit, tunc abiit quando spem lucri perdidit, Abiit aut, ut quid fa
mū. Subteret, ut proderet, ut traderet, quem? cui? iustum, pharisæis, qui habet aures
tizari iaudiendi audiat. Cessent modo Delia, sileant Pythia, Corybantes & Cure
lēs ex ptes ualeant, ab ecclesiæ oraculis uera capiamus responsa. Dic mihi o ecclesia
o istis cogitare plus aliis omnibus generalū studiorum & uniuersitatū doctissimis et
& non grauissimis theologis soli Colonienfes theologistæ calūniatores mei aduer
abarellus me tam temere, tam insensate impelluntur furiis, ira corripunt, flagrant
extra mamenta, bacchatur insania, & rabie spumant. Et responder ecclesia superās
erreno excellentiq; ueritate ipsa Delphos & Phocensiu Sabas, & Dodonā illam fati
a cogita dicam, & Amphiareum & antrum Trophonii, omnesq; Sibyllas, aitq; in ca
riet hal none Qui sincera xlv. distinctione suas illi magis q̄ dei causas probant
enti ing atēdere. O uerum oraculū & Crœsi quondā preciosissimis oblationibus di
ū, quia gnissimum, iam iam fundata roborata & confirmata non tantū suspicio est,
o q̄ de l contra calumniatores meos, uerum etiā uehemens præsumptio immo uio
xcusati lenta iuris & de iure, q̄ in hoc negocio causas agant suas nō dei, Nam aliter
nctū op quifieri posset, ut soli Colonienfes calumniatores mei uerbis meis insidias
stacit no struerent, pedicas figerent, retia tenderent, soli nodum in scirpo quærent,
agnā co soli nullis adiuti focus famam meā scripto lacesserent & uexarent, quasi ipsis
a. Fateor solis deus mandasset de proximo. Mandauit quidem om̄ibus nobis, sed nō
de corpe lacerare, non interficere, sed curare, si dei causa esset, haberent utiq; adiunctā
quid est ecclesiam, haberent sanctissimos episcopos, qui causis dei præfecti & prelati
æos effi sunt, quibus ouile dei & oues christi cōmendantur, quibus ratio reddenda est
icebit fut de ouibus, unde pastorū noīe uocant, & baculo pastoralis pro scepro utunt.
atiani, g Quis uobis Colonienfes theologistæ calumniatores mei, quis uobis ouibus
o. Scrip immo hircis uel potius suis & porcis super me & cōsilia mea? qui tribus prouinciis & ferme
saltē im uos constituit iudices super me & cōsilia mea? qui tribus prouinciis & ferme
nt pallia quinque episcopatibus a uobis separatus absum, nec eundē aerem spirans, nec
patefect igne uobiscum nec aqua cōmunicans, sed nec loquendi consuetudine, Chri
culos q̄ stus uiuorū & mortuorū iudex noluit inter fratres hereditatem diuidere, di
ent, q̄bus cens. Quis me cōstituit iudicem supra uos, uidete & caute ab omni auaritia,
esse iudæ hęc in euangelio, At uero isti mei calumniatores despicientes christi actionē,
it, eos nō que in hoc nostrę esse debet uitæ institutio, iudicare omnia tentāt, ut qui non
ē, hinc iu essent animales sed spirituales, omnia iudicantes, & ipsi a nemine iudicandi,
hinc oīm iuxta corinthiorū epistolam. Tanta extat eorū superbia, tantus fastus & ani
nare mo mi tumor, ut cum diabolo cogitent in cordibus iuis, ascendam super altitudi
re sumpti dinem nubiu, similis ero altissimo, Nec Aloidas nec Salmonea timentes, de
acto ala genere legi homines leuissimi, usurpant sibi que sunt episcoporū propria, co

C iiii

Compar
Theologia iude

Cu pli lolo
men

hinc
poin

Remota
Ratoflin

042

Cum dicitur
in modis
euangelii

bo. 7. my. p.

gnoscere inter lepram & lepram, nō ut eos decet magistraliter in scholis,
 per modū praecepti promulgati & cuiusdam decisionis, q̄ suo arbitrati-
 feat in rem iudicatā. Arrogāt sibi iura pōtētiā, maioriates & iurisdictionē
 superiorū, sola temeritate, nullum habentes tribunal in ecclesia, & si habe-
 n̄ malunt iniuriā quā iure agere, omniū iudiciorū ordinem peruertere, &
 tatem rumpere, fraternā charitatem scindere, & cuius ganeonē uilissimū
 deret, id minime abhorrere, Ego imperatoris iussū consului pro meo cap-
 iuris professione, quid ad istos theologos, quid ad istos idiotas, & cen-
 tarios philosophastros, nisi forte sollicitet auri sacra fames, Quod si sua
 teresset, praescriptus est tamen eis modus euangelicus, quem maiore stu-
 acriore diligentia & amplius atq; perfectius quam alii homines imitari
 buissent, cum dicant apud semetipsos, Gratias agimus tibi deus, quia non
 mus sicut ceteri hominum. Nam ieiunant bis in die sabbati, & quandoq;
 cum quater liguriunt. Si in quā essent quod se singunt, & q̄ gaudent uide-
 tm, si theologiam uere amarent & nō false profiterentur, euangelii uestigia
 diuinorū praeceptorum calles ambularent utiq; aut saltem ut omnē simul
 sanctitāte, ita hoc quoq; decuisset ostentare, ut uerba christi maiestate q̄ eu-
 gelicam non deprehēderent publice contemnere ac despectui habere, ut
 sic praecipitur, Si peccauerit frater tuus in te id est te sciente, corripe eum in te
 te & ipsum solum, Si te audierit, lucratus es frater tuum, si te non audierit,
 adhibe tecū unū uel duos, q̄ si non audierit, dic ecclesie. Non iubet ante diffi-
 mare proximū, nec prius lacerare honorē eius, sicut isti calūniatores fecerūt.
 Audi maxime cesar quicq; in cōsilio estis quā luce illustrius appareat aduer-
 rios meos quasi ethnicos euangelii sacrosanctū, quin etiā tanq; iniurios fo-
 mam iuris contempnissē, Iussisti consulere, obtemperauī, praecipisti accelera-
 re, obediui. Clausam misisti questionem, respondi literis clausis & ob signati-
 Num si quid peccassem qd̄ humanum est, id inter te archicācellariūq; tuum
 fuisse secretum, & ut S. Hieronymus ad Pammachiū scribit de optimo gno-
 interpretandi, astipulante non nihil S. Augustino in omilia de poenitētia, ne
 maledictū quidē esset qd̄ aures publice nesciebāt. Deniq; in calce libelli pro-
 testatus sum pro non scripto habendū esse quicquid meorū cancellarius tuus
 ille archiepiscopus & sancta mater ecclesia nō acceptauerint, Si fuisset irreligi-
 osum, si scandalosum, si piarū aurium offensiuū, non ideo debuerā diffama-
 ri ut ethnicus, quasi ecclesiam nō uoluerim audire super ea re informatus, po-
 tuif in terram calcari, potuif in ignē iactari, potuif in flumina mergi, anteq;
 trifurcifer iste proditor Pepericornus te nesciente clausum & ob signatū re-
 nūciallet, anteq; uecordissimus nebulos publicasset, anteq; aduersus me pu-
 erilibus allegationibus iuris & theologie referūt & stipatū homo librorū im-
 peritus & paulo ante banausus latio, nūc uero uel laccularius in pistrino, uel
 salipensor Colonensis suum illū famosum tractatū edidisset, et burse recto-
 ri Arnoldo inscripsisset, uir infamis q̄ publicauit, uiro infami q̄ non supref-
 sit, utrunq; attestantibus christianis legibus & sanctionibus. Postquā autē pe-
 periphrones scandalū id est offensionē ibi posuerunt ubi nulla fuit offensio,

puft
inus
mnia
ange
relate
orum
nico u
bus p
accip
us in
7. 6.
ae no
eclar
suffilo
blata
ost p
ore n
ōmit
ellar
llud i
ere, C
mul
ōsili
nullu
dispu
genit
& lat
ur pa
docu
preci
fidei
negō
id est
term
obtu
bit
ra th
sup
negl
caro
lega
ingf

Cel. int. fuit. r. ad. h. m.

pupillos non ego sed illi ipsi suo iuore odio & inuidia (præcedente nihilo
minus auaritia) forte scandalizati ut, licebat sopire, & ad charitatē fraternā
omnia redigere, aut si putassent me asinarix molę reum, oportuit iuxta legē
angelicam in hoc casu meo, nulli alteri prius dicere, q̄ ecclesię id est proprio
relato, ait em̄ christus, dic ecclesię. Debuerunt igitur me sanctissimo episco
porum ordini denunciare, ad quos spectat ex officio pastorali & statu hierar
nico ut inquit Gerson in sermone festi purificationis, errores in fide & mo
ribus palam erroneos & scandalosos iudicialiter condemnare. Sacra nanq̄
ræcipiunt eloquia, iuste quod iustum est persequeris, Et Gregorius Nazianze
us in libro qui inscribitur, *πρωτάλαξις* sic ait, *το καλόν ου καλόν οταν μη
αλως γένηται* id est, bonum non est bonū si non bene fiat. Coram illis eccle
się nostræ reuerendis & deo amabilibus episcopis consiliū meum una cum
declaratione chalcographice publicata & edita proposuissem, & ostēdissem
nulli nemini occasionē etiā minimā ullius scandali esse præstitam, & simul
libatam prauis malignandi facultatē. Cum em̄ præter opinionē euenisset, ut
ost proditiōnē detestabilē a crudelissimis aduocatis adiutam, deinceps ho
nore meo urgente oporteret consiliū meum in aleam iacere, & uulgi auribus
committere, quod tibi soli omnium sapientissimo principi cum tuo a secretis can
cellario silentioribus more fabrefactū transmiseram, recte constitui apud me
illud non sine scholari disputatione atq; uulgari declaratione in publicū emit
tere. Quo facilius fycophantias dolos & uafrias audacissimorum & calūnias
mulotū meorum uitare possem, Et ita declarauī Cæsar in clyte alemannicum
consiliū, alemannica in lingua, ut nullus restet sophistarū elenchus non solum
nullum argumentū, nulla suspicio, nullus scrupus, nullum scandalū, ita q̄q;
disputauī etiam latine ut tota mens mea clarissime uel stupidis & obtusis in
geniis pateret in solutionibus cōcordare cū ecclesia. Quapropter utraq; hæc
& latinam disputationē meā & alemannicam declarationē episcopus quisq;
ut pater inter filios approbasset, absq; iniuriā, citra ignominia, sine rixa, uel
documentū tñ quid qualiter emendandum fuerit. Vnde canon Clementis ita
precipit, audiri episcopum attentius oportet, & ab ipso suscipere doctrinam
fidei. Et Julius papa sic scribit Antiochenis *ή αγγελία τε ότι τοῦτο εἶπεν ἡμῶν
πρότερον γράφεται ἡμῖν καὶ οὕτως ἐνθρησείλει εἶναι τὰ δόγματα*
id est, an ignoratis q̄ hæc consuetudo fuerit, prius scribere nobis, & ita hinc de
terminari iusta. Postq̄ itaq; legerant in mea declaratione detractores mei, q̄
obtulerim meoibus & singulis de stando iuri & iudicio. Erat utiq; fidei pro
bitatis iusticię referre ad episcopū iudicem meū ordinariū, si quid alienū a ue
stra theologia commisisset. Nisi forte mei canes obtendant & iactent ut sunt
sup omnes apud se gloriosi, q̄ habeant inquisitorē hereticę prauitatis, quare
negligendi sint ab eis episcopi. Nescio, at potest esse q̄ talem habeant prædi
catores Colonix qui hoc se officio agnominet, quē prouincialis eorū illuc de
legauerit reuocareq; possit ad libitū. Hñt pariter & alia loca, gñaliaq; studia
ingratos suos, q̄d oēs fideles optare debemus pro seueritate cęsurę in eccle

Inquisitores

042

Inquisitor

siae turbulentos & fidei sediciosos. Sed non dubito quin nemo sit qui per
 putet euacuatas & eneruatas, uel etiam definiendo exclusas regulariter
 uires reuerendissimorum episcoporum. Palam etiam constat, quod nullus inquisitor
 haereticae prauitatis de iure communi auctoritate aliquam maiorem iuris
 actionem aut cognoscendi potestatem habeat in negotio fidei catholicae, super
 re si suspicione receptatione defensione aut fauoribus, ubi & quando non est
 nifestum quod sit haeresis expressa & explicita condemnata. Multo minus per
 net ad inquisitorem de his quae non sunt haeretica, sed tantum piarum auriu
 sua, seu etiam schandalosa. In illis enim diocesanorum ordinaria est cognitio
 non modo iuris sed etiam theologiae scribunt sentiunt et tenent doctores. De
 aut consilio nihil ultra aegre tulerunt aduersarii, nisi quod (ut uerbis eorum
 inseruerim hinc inde propositiones schandalosas, male sonantes, & piarum
 rium offensiuas, Cui addunt Colonienfes in epistola collegialiter ad me datur est

Literę Colonie die secunda mensis Ianuarii. Anno M.D.XII. sub decanatus eomen
 Colo sigillo, quod per scripta mea effectum sit, ut me catholicum ecclesie uerum & ob
 nientium dientem filium reputent & reputabunt, si quod uulgo incaute sparserim recene. V
 ligere studeam, & lapides tollam, quibus alii in uia dei sint offensi. Quo sermone se
 ne, quibus uerbis, quibus literis & sigillo suo authentico, nullam me incurrisse parte
 speciem haeresis insimulant, sed catholicum & obediens ecclesiae filium me per
 putant & reputabunt, tantummodo ut lapides tollam, quibus alii ut aiunt in uia
 dei sunt offensi. Offendere autem in sermone non prauitatis neque criminis est, sed
 imperfectionis. In multis enim ut inquit Iacobus apostolus offendimus omnes
 Si quis in uerbo non offendit hic perfectus est uir, Quod cum ita sit, necessarione
 uideri arbitramur, si qui fuissent ut sunt qui pacem odiant, & disceptatione
 impudenter amant, saltem ab illis ea de re ad episcopum fuisse referendum, si uixit
 nocens reus esset siue innocens. Sic beatus Marcellus tanquam fuisset in christinon
 impius ab aduersariis Iulio pontifici denunciatus, & causa cognita fuit absquid
 lutus. Sic Athanasius ille sanctissimus ac si fuisset sacrilegus & homicida episcopus
 scopis delatus, & per concilium Sardicense honori atque famae restitutus fuit
 Sic beatissimus Dionysius Alexandrinus Arianorum fautor insimulatus, ad
 Arius ignominioso nomine uocatus, episcopis primum, deinde Iulio pape, qui
 tum contra Sabellianos librum composuit postulatus est reus, quia in epistola
 quadam ad Euphranorem & Ammonium scripserat filium deesse κτισμα id
 est creaturam, de quo in sapientia legitur. Prior omnium creata est sapientia, & est
 esse quoque ποιημα id est opus seu facturam, sicut est uitis agricolae iuxta christi
 sti sermonem. Et ut Paulus loquitur. Qui fidelis est ei qui fecit illum, quibus uer
 bis hominon negare uidebatur. Sed quum in aliis epistolis se ipsum mentem
 suam declarasset contra Sabellizantes haec se scripta fuisse, ne filium crede
 rent esse patrem, ad quod persuadendum omnia christi citasset humana, dedisset
 suae declarationis librum, cui titulus exerat ἐλέγχου καὶ ἀπολογίας, nec rem
 ipsam asserens, nec dogma defendens, sed mentem & intelligentiam a suspicio
 ne liberans, receptus est cum tanta beneuolentia & fidei commendatione a pa

*in heresim
B. p. 3. r. p. 10*

Decla
ratio
quo

ui per tribus, qñ fraterna charitas uigebat in theologis, ut pro eo ipse quoq; Atha-
ulariter casius theologo cōtra detractore, illius singulare defensionis uolumē cōscri-
s inquiseret, q liber adhuc penes nos est & gr̄ce legi, ubi idē S. Athanasius docet,
em iurise *να μη τὰς λέξεις, ἀλλὰ τὴν διάνοιαν τοῦ γραφομένου κρίνωσι.*
icæ, sup *id est, ut nō uerba sed mentem & sententiam scribentis iudicent, τὸ τοῦ & κρι-*
o nō est *ἀπολογία ἀποδείκνυσι hoc em̄ apologia eius demōstrat, per quam quid*
minus pe- uerbis suis enunciare uoluerit, & quō fuerit eius sermo iuxta ipsius præcon-
auriū off- ceptam uoluntatē intelligendus declarauit. Quis em̄ hominum scit quæ sint
ognitio, hominis, nisi spiritus hominis qui est in ipso, inquit Paul⁹ ad Corinthios epi-
es. De ma- tola prima. Cum non intentio uerbis sed uerba debeant intentioni deferuire
eorū utat- Quis nanq; proferens cēseat talis animi fuisse, qualia uerba sonant, tamē
& piarū q̄ ex circumstantiis uel alias appareat cōtrariū, non statuit uerbis sed menti
ad me da- ut est in decisione dominorū de Rota. D. CCC. LXXV. In antiquis, & si de
natus eo- mente dubitatur, semper in omni gente & omni ætate recepta fuit dicentis
im & obde- claratio, a cuius animo res dependebat, nulla impediēte t̄p̄is præscriptio
erim reque. Vnde Metiano auctore lex ista promulgat, in ambiguis orōnibus maxi-
quo serm- me sententiam spectandā eius esse qui eas protulisset, præsertim in mitiorē
e incurri- partem, & ut res ualeat, cum id uerborū tenor admitat. Vis potētissime im-
m̄ium me- perator illud experiri de antiquissima natione iudaica, Nam primus hebræ-
iunt in uio- rum Abraham cuius nos esse filios gaudemus, ut in sacra scriptura legitur,
inis est, sede Sara uxore sua dixit inter ignotos & extraneos q̄ soror ei⁹ esset, aitq; ad
nus om̄eam, In omni loco ad quem ingrediemur dices q̄ frater tuus sim. Qua opini-
necessario- ductus Abimelech rex, accepit sibi Saram, quē deus reprehendebat gra-
eptione uer- iter admonens q̄ haberet maritum. Respondit Abimelech. Nonne ipse di-
endū, si u- xit mihi soror mea est, & ipsa ait frater meus est. Dixitq; ad Abraham, Quæ
in christi- non debuisti facere fecisti nobis, Tunc declarauit mentē suam Abraham, &
a fuit abs- quid uerbis suis sensisset ostendit, ne mendacii reus notaret, Confessus est em̄
nicida epi- q̄ uxor sua esset, sed timore mortis appellatā a se sororē, ut aut posset ita inter-
itutus fuit- pretari q̄ uerum dixisset, & scandalum uitari, hanc fecit declarationē. Erat
ulatus, ad- anq; Sara cuiusdam Aran filia ex altera matre fratris sui, qui gradus matri-
pape, qui- monii nondum fuit prohibitus, intentionē igitur hanc fuisse suam, indicauit,
in epistola q̄ cum esset Sara patris sui neptis, recte quoq; filia illi⁹ diceretur, ut Callistra-
πισμα id- tus iuriscōsultus affirmat, tametsi ea lex cesseret in locis ubi talis appellatō nō
pientia, & est in consuetudine. Quia uero filiam uocari licere patris sui, cuius & ipse fi-
iuxta chri- lius esset, ratiocinabat Saram nominari posse sororem suā, quanq̄ uxor erat
ibus ver- Quis igitur sanæ mentis potuisset illum post tam euidētē declarationē co-
n mentē q̄ gere ad reuocationem, perinde ac esset mentitus, & scandali occasionē præ-
m crede- buisset, cui obstarēt, quod in canone scribit̄ secundum Augustinū xxii. q. ii.
dedisser- quæritur, Vbi tam probus uir excusatur, quia ream linguā non facit, nisi rea
y, nec rem- mens, quare scandalum Abimelech non uitio proferentis, sed negligentia
a suspicio- præsumētis accidit, qui si ante perscrutatus fuisset mentē Abraham, & secum
cione a pa- prius de negotio fuisset locutus sicut postea fecit, nō dubiū qn ex patriarche

*paratū intentione
in uerbis*

*Sara post
abunde*

D

042

uerbis non fuisset scandalizatus. Ambulemus ad nouū testamentū. Et scri
 Lucas in libro suo secundo q̄ dux noster Paulus ad Hanannian principē
 sacerdotum illic omnibus notum dixerit, Percutiet te deus paries dealba
 Cumq; ab astantibus reprehēderet q̄ summum sacerdotē dei maledicen
 declarauit mentem suam q̄ non fuerit uoluntatis suæ principi mala imp
 tari, cum sciret scriptum esse. Principem populi tui nō maledices. Sed quia
 sciuerit Hanannian esse principem sacerdotū, hac declaratione se purgau
 Eiuscemodi multa licet reperire in biblia. Quare pergamus ad gētes, & ec
 antiquissimus gręcorū scriptor Homerus ut a futuris mastigiis reprehē
 ne uacaret, optima ratione declarauit se non interfuisse rebus gestis quas se
 pserat, sed eas auditu tm̄ accepisse, ait em̄ in libro secundo iliados sic, κ
 δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν οὐδέ τι ἴδμεν id est, Nos autē gloriam tm̄ audiui
 neq; quicq̄ scimus. Et Herodotus gręc⁹ auctor musarum uolumine septim
 declarationē intentionis suæ protestat, extendens eam ad oīa sua scripta si
 ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γέ μιν οὐ πάντας
 πασιρ ἰφείλω, καὶ μοι τοῦτο εἴπω εἶχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον
 id est. Ego uero quæ dicuntur deo dicere credere aut non omnino oību
 deo, & iste sermo mihi obtineat in uniuersum librū. Veniamus ad Rom
 nos q̄ latini dicunt, & apud Suetoniū in historis Cai cæsaris dictatoris exta
 q̄d & Plūtarchus in Catone cōfirmat Decium Syllanū consulem designat
 non piguisse sententiā suam quam dixerat de coniuratis & focis Catilinae q̄
 essent ultimo supplicio afficiendi, quia mutare turpe erat, interpretatione le
 nire. Declarauit em̄ se per ultimū supplicium intellexisse carcerem, non aut
 mortem, ut quidā grauis sentientes accipiebant, qm̄ inquit carcer roman
 uiro ultimū supplicium est, talem em̄ iuriscōsulti mortem civilem noīam
 Vides maxime Cēsar & qui in consilio estis illustrissimi proceres me rem ni
 nouam nec inauditā sed omni fere nationi consuetā & cōstitutū loco accept
 fecisse, ut consilii mei declarationē ignorantibus quidē lucem, malignātib
 aut scutum prętenderem, cum nihil meorū contra ueritatem & ecclesiam sit
 si recte beneq; fuerit intellectū, ac nō hostiliter peruersum. Atq; alii plane in
 teruallo aliq̄, at ego confestim moxq; ut sarcinulas cōponere licuit, abq; so
 licitatores sine quouis perente aut postulante. Sumq; non solū cōsuetudinem
 ac nōres populorū secutus, uerū etiā iura & cōstitutiones cōmunes licet nō
 cōsiderādo particulari. Statuta facultatis theologice si q̄ sunt q̄ & me non l
 gant & ignorare impune ualeo, Hęc autē est iuris peritorū sententiā cōmunis
 in non limitatis ab ecclesia, q̄ non solum in foro animæ sed & in quasi foro
 aiæ credendū sit declaranti se & uoluntatē suam confitenti. Dicit autē quas
 forus animę, quando quis non accusatur, nec inquiritur nec denunciatur, sed
 sponte ac ultroneo nulla extrinsecus ratione cogente, pro salute animæ suæ
 ac aliorum, declarat mentem suā & uoluntatem. Vnde legislator Vlpianus
 in libro digestorū de iudiciis sic ait. Si quis intentione ambigua uel oratione
 uisus sit, id q̄d utilius ei est accipiēdum est. Neq; hoc de me ipso solum aut q̄li

nti. Et scri
 n princip
 les de albi
 maledicere
 i mala imp
 Sed quia
 se purgau
 gētes, & ec
 reprehendi
 stis quas se
 sic, κμε
 a audiuim
 ine septim
 ra scripta si
 u παντα
 ορ λόγου
 nino oibu
 s ad Rom
 atoris exte
 n designati
 Catiline q
 etatione le
 m, non aut
 er roman
 m noiam
 me rem ni
 oco accepti
 alignatibu
 ecclesiam sit
 alii plane in
 uit, abq; so
 suetudinen
 nes licet ne
 & me non l
 cia cōmunis
 a quasi foro
 ci aut qual
 nciatur, sed
 animæ suæ
 r Vlpianus
 el oratione
 dum aut q̄li

bet loquente statuitur, uerum & de omnibus uerba alterius & sermonem
 interpretantibus. Est em̄ uniuersalis iureconsultorum theoria hæc, Quan
 do actus potest dici uel geri eo modo quo dicens uel gerens incidat in delictū
 uel pœnam & eo modo quo nō incidat, semper debet interpretari eo modo
 ut non incidat in pœnā uel delictū. Quare sine acerbitate acceptanda est di
 centis declaratio, maxime in consiliis principum aut sociorū, ubi totū q̄d di
 citur & totum q̄d declaratur, in arbitrium collocatur alienum, ut cum olim
 Agamemnon in exercitu destructis & perditis munitionibus græcorū daret
 consilium ne a troianis caperentur, q̄ naues a litore in altum no. tu deduce
 rent, qm̄ esset fuga captiuitate utilior. Eamq; sententiam effœminati cuiusdā
 timoris nutricem contumeliosis etiā argumētis coram electissimis græcorū
 ducibus impugnat Vlysses legitur ita se Agamemnon declarasse. Non
 esse neq; fuisse mentem aut uoluntatē suam ut græci huic suo consilio pare
 rent inuicti, sed ea in mediū conferre uoluisset, ut postq̄ iuuenes & senes suam
 quisq; sententiam dixisset, id obtineret q̄d una concluderēt. Id ita legitur in
 iliados uolumine quarto decimo. Sic de meo consilio arbitrādum est, q̄d de
 cremandis iudæorū libris tuę maiestati proposuerā, reseruans in fine conclu
 sionem eius archicancellario tuo & ecclesię catholicę, cum solenni protesta
 tione, nihil me uelle scripsisse nisi q̄d ab illustrissimo Archiepiscopo & sancta
 christi ecclesia esset receptū & approbatum. Quæ consilii mei extrema uer
 ba plane indicant ac luce clarius ostendunt id quod scripsi, nō fuisse a me tāq̄
 fides orthodoxa creditū affirmatum & assertū, sed in modum opinionis cū
 patientia oppositi probabiliter expositum, cuius conclusionē in alterius con
 tulerim uoluntatē. Ita in consensu principis uniuersa omniū consiliariorū ui
 rorum consilia & quęcunq; consulendo apud semetipfos concludunt, intel
 liguntur & intelligi debent non aliter q̄ argumenta probabilia. Quia oīm
 illorū uota semper referūt & referenda sunt in principis acceptationē deter
 minationē, approbationē arbitriū atq; nutū. Ita iliados viii. Nestor prudētissi
 mus de cuius ore dulcior melle fluebat oratio ad regē loquitur hæc uerba.

& Consilij
 49 prius

Ἀτρείδην κύνεισε ἀναξ ἀμλεῶν Ἀγαμέμνων
 ἔμ σοι μὲν λήξω, σέο δ' ἄρξομαι, ὅπως παρ' ἁλῶν
 λαῶν ἑσὶ ἄμαξ, καί τοι Ζεὺς ἐγὼναλίξῃ
 Σκῆπτρον τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσι βουλευήσῃ
 Τὼ σὲ χεῖρ πείρ μεν φάσθαι ἔπος ἢ δ' ἐπαλοῦσα
 Κρηῖνα δὲ καὶ ἄλλω ὅταν ἴγῃ θυμὸς ἀνώγει
 εἰπῆρ εἰς ἀγαθόν, σέο δ' ἔξετα ὅττι κεν ἄρχῃ

id est. Atrida gloriose rex uirorū Agamemnon, in te quidem desinam, teq; incipiam. Propterea q̄ multorū populorū es rex, & tibi Iuppiter præbuit sceptrum atq; iusticias ut ipsis consulas. Ideo te oportet quidem fari sermonem

042

In fine huius mundi nona m. d. xii. huius ex auct. nona ex vail

Canis
Conf. iudicij

atq; audire, auscultare aut alteri qm̄ aliquē animus impellit dicere ad bonū gentia
 tui aut habebit quicqd̄ obtinuerit. Ex quo L. Troico diuini Homeri dogmate nodū
 consueuimus dicere quotquot in consilijs regum aut principū sedemus, conyrobos
 ceptas nobis opiniones nos uelle depromere, nihilominus quid optimum sit roro
 principū referuantes. Omnis em̄ consilij conclusio principis est, non consuli, menda
 ait ergo. Tuum erit qd̄ obtinet, nam tale consiliū appellāt nostri camerariū, sam n
 in quo solum dolus manifestus sed neq; culpa nec imperitia uenit redarguē omma
 da, at secus in consilio iudiciario, ubi non tm̄ dolus sed etiam culpa, uel impe nus a p
 ritia condemnatur. Per multū igitur refert officij consulendi assumas in iudici
 cio, an dignitatē in principis cōfessu, quod iurisconsulti memori mente post se pro
 Ioannem Andream in additione speculi de requisitione consilij notauerunt, um, &
 qm̄ omnes silentiariorū conclusiones non sunt nisi sententię opinabiles, qua nen &
 rum assertio in principis cōfertur assensum. Illud imitatus ego pariter ab ini
 ris iud
 tio consilij mei in lingua germanica sic scripsi. Quis ego me tantę causę q̄ am co
 uititatem ecclesię & imperatorię maiestatis honorē cōcernit imparē agno em ar
 scam et iudicem, tm̄ propter debitam obedientiā magis elegi apud uniuersos zere or
 insipiens q̄ inobediens existimari. Ideo uelim minutam & exilim illā intelli
 gentiam meā ad quęstionē propositam in scriptis dare. Conclusi aut teuto
 nice sic. Illustrissime princeps uolo hęc scripta & opiniones meas uestre cle
 mentię tanq̄ archiepiscopo meo subiecisse, & aliter nihil scripsisse q̄ qd̄ per ue
 stram clementiā & sanctam christianā ecclesiā fuerit admissum siue receprū.
 Disputata uero mox subsequentiā incepti his uerbis. pauca subternotabo arg
 gumenta, quę possent scholastice in contrariū obiici, cum eorū breuissimis so
 lutionibus, ex quibus cōstabit fidem ecclesię pariter esse fidem meā. In cuius
 fine sic posui. Hęc ego Ioannes Reuchlin Phorcensis LL. doctor & sueuicę
 triumuir, pro euidentiori declaratione mentis meę scripsi, quę sanctę ecclesię
 & eius p̄fati summo uniuersiq; quorū interest offero, pie legenda & corri
 genda, paratus stare sententię cuiuslibet melius sentientis, Et in fine declara
 tionis meę uulgaris in uernacula nostra lingua sic scripsi, q̄ eandē declaratio
 nem ideo sponte libere atq; libenter publicauerim, ut possit cognosci propo
 siti mei & uoluntatis semper fuisse & esse in consilio meo & alias ubiq; nō ali
 ter credere q̄ sicut credit ecclesia christiana. Propterea ego p̄fatus Ioannes
 Reuchlin LL. imperialiū doctor & subiicio hęc mea scripta sanctissi
 mo patri dño papę & omnibus eius negocij potestatem habentibus, paterne
 et cum fraterna charitate legenda corrigenda & melioranda, Quia paratus
 sum a quolibet qui melius intelligit erudiri & corrigi, ad quod me obtulisse
 hic uolo, die xxii. Martij anno M. D. XII. Eiuscemodi uerba mea omnia &
 singula tunc promulgata quid aliud indicant q̄ nihil me asseruisse temere ni
 hil tenuisse nihil asserere nihil tenere nisi qd̄ tenet ecclesia. Nemo aut ad hodi
 ernum etiā diem immo nemo usq; in hanc horam fide dignus uenit, qui ostē
 deret qd̄ ego asserui scripsi me credere & tenere, illius contrariū credere ec
 clesiam si scripta mea non peruertant. Quinimo indagine multa & acridi

prestationes zai. q. l. in

ad bonū gentia feci apud eminentissime doctos in theologia & philosophia, supra
dogmatē nodū probos uiros, non illius dico non illius Coloniēsis factionis, sed apud
nos, conprobos, singularē pro serenanda conscientia inquisitionē, ne in ullo uincibili
mum errore detinerer. Quis ergo sine uerecundia, quis absq; rubore, quis citra
consultū, mendaciū dicere aut scribere potest, q; ego præter christianæ pietatis religi-
nerariū, sam modestiā impię gentis iudaicę feralem sectam, fidē magistros & libros
darguē commendare uisus sim, a quo tm̄ ego ipse absum, quantū calumniator leuissi-
l impēnus a probitate. Nunq̄ em̄ turpe laudauī, nunq̄ honestum uituperauī, non
us in iudiciorū acceptor fui sed legis estimator, nemini blanditus sum, sed q̄ uera
te post se probabiliter opinor deprompsi. At sit ne uerum an falsum qd̄ opinatus
uerunt, um, & adhuc sine pertinacia opinor, illud ad episcoporū & ecclesię retuli ex a-
les, qua nen & arbitriū. Cum igitur in causa nondum ab ecclesia determinata de li-
r ab inioris iudæorū comburendis scripsi quæ sensu sub correctione ecclesię, credēs
aufæ q̄ am contrariū non credere, sine culpabili negligentia, uenatus latentē uerita-
ē agno em argumentis quibuslibet citra p̄iudiciū melius sentientis, paratus cor-
iuerfos gere omne illud cuius cōtrariū mihi ostendit, ecclesiam catholicā credere di-
intelli- genter etiam quærenti, qd̄ tamē nemo adhuc mihi ueraciter ostendit, certū
teuto- sit q; a culpa uaco, q; nullū crimen admisi, quinimmo nō peccaui, & nunc ne
stræ cle pecco quidē, puerilibus sophismatibus istorum Coloniēsiū calumniatorum
l per ue mecorū & argumentis anilibus super falso & iniuria fundatis, ac multo ante
receptū- tpe in meis declarationibus chalcographice publicatis, per me solutis & reso-
abo ar- lutis minime credens. Non em̄ sunt uere theologi quibus sit credendū, non
imiso- tanto & tam preciofo theologiæ noīe digni, qui nō theologos sed uilissimos
a cuius curras, turpissimos blæterones, infames scenicosq; detractores imitant, im-
leuizæ pingentes crimen non peccanti, & concionibus sediciose concitatis, innocen-
clesię ti mihi qui eos qualibet data opera nusq; & nunq̄ lædere uoluissē, uel uer-
corri- bo uel opere, student famam denigrare, confiare inuidiā, sibiipsis per hoc im-
eclara- peritorum hoīm rumusculos aucupari. Si essent uere theologi aut ueri theo-
aratio- logi decebat eos contra meas positiones si quas assertiue dixissē ac tenuissē
ropo- uel de cathedra uel in puluere magistratē arguere, pugnare rationibus, nō
nō ali- contumeliis, certare sententiis pro consuetudine honesta omnīū aliarum uni-
annes- uersitatū, atq; moribus laude dignis galliæ, italiæ & germanorū, et tulissē
cūissi- utiq; patienter, quotidie em̄ oriuntur opinionones doctorū contrarię, & pates-
aterne- faciant in scholis, ac citra iniuriā & præter schisma fraternitatis, quia qscq;
aratus- proprio ingenio confisus, ratione sua debellatur alterius rationē. Sed nemo
tulisse- bonus, nemo probus, nemo uita & hoc cœli aere dignus quem spirat, nemo
nia & inter hoīes tolerādus, ad illud leuitatis & nequię deuenit, ut p̄pterea integre
ere ni- famæ uirum criminet conuiciis, opprobriis contaminet, iudicet sine iudicio,
l hodi- condemnet sine iurisdictione, & proscribat sine auctoritate. Sicut isti mei nō
i ostē- anseres qui clamantes non nocent sed canes qui clamantes mordēt isti cerbe-
re ec- ri, istæ furie infernales Coloniēses theologiæ obretractores mei patrarūt,
cri di- qui nihil de suo ingenio in me protulerunt nisi atroces iniurias. Quod ut co-

D iii

Roib; ont pugnare

Anseres

042

Coloniensium
pro art. hinc
lin

Operat. d. p. p.
nomen

gnoscas Max. & miliane imperator felicissime, omnium primum quando con-
silium meum in publicum edere oportuit, simul una edidi quoque ego ipse & non
alius contra me ipsum diuersi generis argumenta perquam plurima & uaria er-
thymemata, ut prima specie aduersari scriptis meis uisa ut fieri solet, quibus
breuissimas adiunxi solutiones, sperans doctis iisdemque probis tamquam intelli-
gentibus & bonae uoluntatis hominibus satisfacere, ne quis putaret ab ecclesia me
luisse uel in uno atomo deuiare, Eisdem Caesar optime solis meis argumen-
ta me disputandi & pusillos a scandalo praereluandi gratia productis & non al-
licet quicquam alteratis isti Colonienses detractores mei in hoc suo contra me li-
bro famulo utuntur, nihil de suis scientiarum promptuariis afferentes, praeter
lam linguacitatem, per quam ex concordantibus maioribus bibliis necnon per
prius bacchantium repertis suas nugas amplauerunt, & pinxerunt inopi-
anissimum contentionum, manifeste bona retorquentes in malum, & omnia in
ius interpretantes, ut ille qui cum triginta dierum essent cum hoste pacis in-
dicia, noctu populabatur agros, quod dierum essent pacis non noctium induciae.
Hac & simile expositione gentilis ille infidelis Cicero in officiis maxime
testatur, quanto magis nos christiani abominabimur immo abhorrebimus
tale genus nocentissimi uasamenti, tanquam humanitati contrarium. Caetera quae
opponunt mea sunt spicula, & meae pharetrae tela, prius a me retusa & obtusa
ante dissoluta & praefracta omnia. Quo patet quod miserissimi ingenii sine adu-
sarii mei Colonienses, qui nullis a se inueniendis sed tamen a me inuentis mea
pugnant, & his solum quae multo prius ostendi ad euertendam intentionem
sui me esse imbecilla & inualida. Nullum enim argumentum est illorum quod a me
non fuerit ante repulsum atque solutum, quia ego ipse illorum adducendo aut
sum, & me detractores a me illa sibi mendicando usurparunt. Neque est u-
lum sophisma quod non possit si quid sibi hodierna die contra me finxerint
per disputationis meae solutiones & per uulgarem meam declarationem repe-
atque resolui. Velle Caesar experimentum sumeres, sed tanta tua maiestas & ap-
plitudo animi longe maioribus reipublicae christianae opportunitatibus referen-
ta, iuste harum infantium nenuarum tedio afficitur. Quare obsecro ex tuis alio
demandes audiendum tam scholare negotium, cui primo consilium meum pro-
ponatur. Secundo mea disputatio interpretetur, Tertio uulgaris mea decla-
ratio legatur. Quo inelyte Caesar & quicquid estis auditores alii pernoscatis tam
lucide cuncta, tam clara omnia, tam extrichate singula consilii mei uerba
sententias in disputationis meis latinis & in uulgari declaratione alemanica lo-
ge prius & ante multo quam Colonienses professores uel perfossores potius he-
scelus nepharium calumniandi aduersus me instituissem, me metipsum ultrone
delectu tota cum animi mei libertate ac mea sponte in omnium hominum oculis
& aures protulisse, atque tali modera mine tanta aequabilitate immo tanta re-
ctitudine declarasse singulariter singula, ut a scriptis meis nemo bonus, pius
fidelis posset scandalizari quantumcumque simplex. Fateor autem quod auaritia ex-
cati liuore odio & supbia permoti, homines inhumani & impii facile quicquid

tiam
er mu
recepti
quoru
tra mi
Sicuri
sint, qu
Sic po
tupid
tente c
& scan
magis
gelico
uir bo
facile
dei, q
quoto
ita, se
di uol
tionis
rum q
tri an
quid
ta se
decla
scribe
scand
intell
mitti
per te
ut no
satis
pra n
entis
indio
tatis
bant
siste.
rias
ne of
tiam
mili

iam optimo scandalizentur, sicut & scandalizabant ex denario conducti:
Et multi adhuc scandalizantur ex nouissimo, qui una hora laborauit, & tñ
recepit quantũ primi qui portauerunt pondus diei & æstus, quia ipsi mali sũt
quorum oculus nequã est, qm̃ ego bonus sum. Ex quorũ corde malo uisus ex
tra mittendo cum Platone, non intus suscipiendo cum Aristotele generatur
Sicut ictericis in more est, omnia quę uident crocea putant, etiam si albißima
sint, qui eis color non ab obiecto externo, sed a morbi uitio interno cõcipit.
Sic posset aliqd meorũ forte offensiũ uideri nõ piarũ aurĩ, sed surdorũ auri
cupidorũ aut aliter hominum impiissimorũ, quod & christo contigit, ut do
cente co conterranei & compopulares in patria dicerent. Vnde huic hæc oĩa,
& scandalizabantur in eo, ut est in Matthæi & Marci euangelio. Si doctrina
magistri mei christi scandalizauit impios, qd non mihi discipulo illius euan
gelico metuendũ fuit a Coloniensibus istis: quorũ nemo pius, immo nemo
uir bonus auctore Luciano dici potest qui calumniã infert. Vnde perspicis
facile Cæsar illos ad deferendũ me non esse motos (ut false iactant) zelo
dei, q̃ declarationibus meis salua integra & incontaminata est & fuit, Deniq;
quotocũq; non suspensa, quin adhuc pio & paterno iudicio pontificũ subie
cta, sed magis emulatione perfidiæ ac opprimendi mei desyderio & nocen
di uoluntate, quod nisi esset, certe petitionẽ & oblationem illã meam iuri ra
tionĩ & equitati naturali consonam per literas meas super exhortatione illo
rum coram eis a me factã non respussent. At quid prohibet quin profero no
stri amborum utrinq; scripta, quibus intueri licebit, quid illi a me petierint,
quid ego illis receperim, Nam in epistola Coloniensiuũ collegialiter ad me da
ta secunda mensis Ianuarii Anno M.D. XII. sub decanatus eorũ sigillo post
declarationes meas simul cum consilio editas, tum primũ ceperunt ad me
scribere his uerbis. Verum quia te scripsisti nõ meminisse ubi nam speciatim
scandali occasionem præstitisses, aut scripturas exposuisses aliter q̃ patitur
intellectus ecclesiæ, iccirco literis his nostris illorum indicẽ implicatũ trans
mittimus, in quo adnotatæ habentur propositiones & allegationes sparsim
per te ex scriptura sacra & ex utroq; iure impertinenter allatæ, super quibus
ut nobis uisum est in defensione tua latine edita ac consultationi iuncta non
satis pro fidei tuæ sinceritate te expurgasti. Quare petimus ut per tua scri
pta mentem tuã latius deuelãdo nos informes, aut exemplo humilis & sapi
entis Augustini palinodiam cantando retractes. Audis Cæsar eos tñ modo
indicem quarundã propositionũ quas nõ ingenio proprio sed ex meis dispu
tatis quæ cum meis argumentis & solutionibus præ oculis & manibus habe
bant excerpterunt, nihilq; præterea uel parum aliud mihi ut scribunt petenti mi
sisse. Ad quæ per alternã epistolam datam ex Suringardia vi. kalen. Februa
rias anno eodem inter cætera respondi sic, Latere non potest sed seipsam pla
ne ostendit ingens uirtus humilitatis uestræ, qui ut unanimes idẽ ipsum sen
tiamus nihil per contentionẽ neq; per inanem gloriam, in uera quidem hu
militate a me poscitis ulteriorem informationẽ. Ego uero agnoscens ingenii lin

Arzuy

Literæ
Coloni
ensium

Literæ
Ioãnis
Reuch

042

vq. Karsp. m

mei tenuitatem quod sentio q̄ sic exiguū, explicare theologicas subtilitates mihi tanq̄ laico & quidem digamo temere non arrogauero, cui explicatio nes fidei & singulares eius decisiones recte licebit sine culpa ignorare. De ro aut̄ omnem huiuscemodi honorem excellentissime facultati uestræ, par tus nunc & semper ubicunq; errauerim benigne potius corrigi in misero dia a iusto, q̄ ut caput meum impinguet oleum peccatoris. Quod ex eo ma xime patere potest, quia cum iam ex libello Ioānis Pfefferkorn intellexera quosdā puillos forsan & minus perfectos scandalū potuisse pati, occasio consilii mei antea per renunciatores publicati, tñ mox ipse ego a nemine ac hortatus coactus aut requisitus mentē meam declarauī latine. Paratus tu easdem declarationes in lingua uernacula & uulgari edere, nisi breuitate te poris & impressoris impedimento fuisset retardatus, ad quod etiā hodie raturus existo. Inde sperans probabiliter q̄ per eas erigerentur si qui forte ci cidissent, nec de cætero casū paterent qui litarent. Quia uero ueriorē dec rationem desideratis, facile intelligo me propositi mei finem non esse con cutum. Vt igitur & petitioni uestræ pro mea uirili satisficiam, & circūu uitentur inanes, & itineris longi uaria caueantur discrimina, simulq; in uis expensæ ac superuacui labores nunc & inde tollantur, uestrū omni laude di gnissimum & ornatissimū collegiū oro atq; obsecro & ab uniuersis uobis humilime ita peto, ut maiore cura, maiore studio nullo mō possim, ut uo ipsi ad me dare quas desideratis siue nouas seu ueterū extensiuas declarati nes (dum quid cui satis sit nescio) easdemq; cum proprio nuncio etiam meo expensis mihi transmittere pro fraterna charitate dignemini, ut illis uis so licite cogitem⁹ in alterutrū seruare unitatem spiritus in uinculo pacis, ut idē sapiamus & in eadem permaneamus regula, ad reedificationē offensorum & famæ meæ permanentiā, & deuotionis uestræ preconium. Hæc sunt qua collegio professorū theologiæ Colonienſium ad eorū epistolā rescripti in fo ma. Ex quibus amborum literis optime cæsar iam factus es certior, aduersa rios meos (q̄ esse putauī uiros probos honestos & omni laude dignissimos sed me plurimū fefellit opinio, fallaxq; rumor existimationē de illis meam & multorū aliorum decepit) longe post mentis meæ declarationē simul cū consilio publicatā, nihil ad me nisi quasdā q̄s appellant ppositiones, tamet̄ crebro ab eisdem falsatas, tñ & pro pessimis excerptas, inermes nudas & nul lis argumentis, nulla ipsorum oppositione impugnatas, absq; paternis pce ptionibus obiter misisse, quas uolebāt nominari lapides de uia tollendos, nō ostendētes ut debuissent qua ratione illę propositiones offenderent, aut qua turpitudine occasione p̄staret ruinæ, aut si qd scādaliū ut aiebāt, uel ex meis scriptis uel aliorū uel sua prodicione fuisset ortū, qua saltē doctrina sana, qua scribendi aut dicendi figura, qua uerborū forma tales lapides tollerentur, & in summa quid explicite credendū esset, quid nō credendū. Non satis erat di cere hoc est scandalosū, & hoc est auritū piatū offensiuū, ergo tolle, aufer, dele reuoca. Quod em̄ ut inquit S. Augustinus neq; contra fidem catholicā, neq;

diminuitur scriptorū Colonienſium.

con
du
bat
frat
fere
con
bit A
non
istis
stab
mo
a m
raū
uer
rab
tu
qui
qd
cro
ego
em
mo
cili
re
qu
lu
sc
D
id
lu
m
y
i
q
i
s
r

contra bonos mores esse conuincitur, indifferenter est habendum. Vbi notan-
 dum est hoc uerbum conuincitur, quod Augustinus non frustra posuit. Debe-
 bat itaque propositiones per eos quomodocumque excerptas saltem inter nos prius
 fraterne conuincere ore uel scripto, quod contrarium determinasset uel consueuis-
 set ecclesia, uel quod sanctarum scripturarum auctoritas contradiceret, uel quod sacrorum
 conciliorum statuta repugnarent, tunc enim sine ulla dubitatione ut idem scri-
 bit Augustinus quae scripta fuissent existimarentur rescanda, Quod autem cum
 non fecerint, nonne clarius uidet Caesar quod contra euangelicam dilectionem
 isti sacerdotes & deuotionarii optauerint & uoluerint ruinam meam potius quam
 stabilitatem, & perniciem plus quam salutem, et ignominiam magis quam nomen bonum, im-
 mo turpissimum interitum pro uita laudabili. Ad illud autem quid denique potuit
 a me fieri commodius ad humanitatem, ad pietatem, ad fidem, quid ad uota obtinere
 rarius? quid ad correctionem humilium? si quid corrigendum fuisset, quam ab ad-
 uersariis petere, ut ipsimet ipsi mihi formam prescriberent, per quam sicut desyde-
 rabant uel latiore informatione uel Augustiniana palinodia sibi satisfacti po-
 tuissent. Quod utique inhumanum erat & theologos & sacerdotes negare laico,
 qui explicare subtilitates theologicas non tenentur. Sane turpe negare fuit,
 quod ultro mihi offerre decebat, quod alia generalia studia & uniuersitates, quod sa-
 cro sancta concilia nulli unquam etiam in heresim lapsa denegasse inueniuntur, a quo
 ego tamen uitio dei gratia semper fui & sum eroque in perpetuum alienus. Absit
 enim a me toto uitae meae tempore quicquam siue magni seu minuti, uel ne ato-
 mo quidem par credere, nisi & quod & qualiter sancta mater credit ecclesia. Con-
 cilium autem generale tertium quod sub Celestino papa & Theodosio imperato-
 re celebratum est lapsa in perfidia Nestorio, prius determinatione eorum & quin-
 quaginta patrum simul & typum & formam erroris sui abnegandi per Cyril-
 lum Alexandriae archiepiscopum honestissimo cum literarum moderamine praes-
 criptam miserunt. Cuius epistolae salutatio haec fuit τῶ ἐν λαβερᾶτω καὶ
 θεοφιλεῶν συλλειτουργῶν Νεστορίου κληρικῶν καὶ ἡ σωελοῦσθε σύνο-
 δος ἐν ἀλεξανδρείᾳ ἐκ τῆς αἰγυπτιακῆς διοικήσεως ἐν κυρίῳ χαίρειν
 id est. Reuerendissimo & deo amabilissimo comministro Nestorio Cyril-
 lus & conueniens concilium in Alexandria ex Aegyptiaca dioecesi in do-
 mino saluere. Et in eius narratione sic, ὑπετέξαμεν δὲ τοῦτοις ἡμεῖς τοῖς
 κλημασιμ ἀ τὴν δὲ φρονημ καὶ διδασκαλίαν, ἣ ἂν ἀποχέσθαι προσήκει
 id est. Subiunximus autem his nostris scriptis quae oportet sapere & docere, &
 quibus abstinere conuenit. Circa finem tum etiam sic scriptum fuit, ἀ δὲ ἐστὶν ἀναγ-
 καῖα ἀναθεματίσαι τὴν σὴν ἐν λαβερᾶν, ὑποτέτακται τῆ δὲ ἡμεῶν ἐπι-
 στολῆ id est, quae autem sunt necessaria execrare tuam reuerentiam subiuncta sunt huic
 tuae epistolae. Haec est Caesar uera forma etiam perfidis & nocentibus qualis ego
 non sum neque fui unquam scribendi docendi & monendi cum fraternam charitatem,
 absque diminutione honoris, priusquam ut ethnicus quispiam & publicanus habeat
 Hic enim doctissimi & sanctissimi patres determinant ante quid sit sentendum

*humilium
 reuolunt*

modi or for uate remiendi ad pstrabj

E

042

& qualiter cum iugi & nō intermissa p̄fatione honoris, Deinde quid sit reuendendum, & interea eū nihilominus appellant theophilestaton id est deo amabilissimum, cui & saluere dicunt, quod mihi Colonienses theologistæ nullis meis demeritis præcedentibus ex singulari superbia sua et odio non dixerunt neq; scripserunt, sed magis post iniurias suas literas humilitati meæ comicia miserunt. Quia in re cōpassione quadam miserendum esset tam antiquæ scholæ facultatis theologicæ Coloniensiu, quæ forte ut annos accidit semel desipere incipit delirare ac dementare. Prius solebant theologi opiniones & propositiones rationabiliter & scholasticè impugnare. Nunc isti Colonienses postq̄ deficiunt in cerebro, & minuunt ingenio & surdescunt auribus & escantur oculis, incipiunt muliercularū more cōiucis disputare, atq; mimon infamiū & scænicorū instar actus hoīm mordere, non ponderantes quid si scriptum, sed quid scriptor, non quid opus sed auctor, non quid consiliū se consul, et desertis literis literatorē persecuuntur, quia facilius est detrudere hōi, q̄ honorifice disputare, istud uerè scientiæ, illud temeritatis & ignorantie signū. Tota igitur metamorphoseos immutatio Coloniæ facta est. Ex Meda asinine aures, ex scylla canes, & lycæone lupus, ex arachne aranea uenens, ex acheloo anguis, ex ephyre serpens, & cætera id genus plurima portenta & monstra, ut qui habitū sunt antea theologi, nunc merito & potius demerito theologistæ immo theosophistæ & diabolologi appellant, a diabolo, q̄d uocabulū græcū latine detractorē & criminatorē significat, & quæ prius eorū facultas dicta est, nūc recte nominetur facilitas, immo leuitas. Constat em̄ notorie illos esse de facilitate diabolologica, quibus non satis erat dixisse hanc & hanc aut quālibet propositionem esse falsam uel erroneā uel non admittendam, uel q̄d horribilius est scandalosam uel piarum aurium offensiuā, q̄d olim temerariis scriptis & aperte de ueris theologi consueuerunt etiā cum quadam decora modestia magistraliter opponere. Sed uero ut ardentius in personam meam inueherent per Arnoldum ut ipse affirmat eorū mandatarium & Cōiuria collegam, addiderūt cum eumentita calūnia turpissimi nebulones hæc etiā que sequunt conuicia, q̄ ego ipse libelli auctor præter christianæ pietatis religiosā modestiam impię huius gentis seralē sectam fidē magistrōs & libros cōmendare uisus sim, q̄ thalmud ac alia iudæorū improba & infamia commenta iudæis saluare uoluerim, q̄ iudæos adulatorie deceperim, q̄ ego scriptor uelamine iudæorū facies obtelauerim, q̄ iudæos defenderim, q̄ usuras eorum coner utcunq; excusare, q̄ minus reuerenter de scriptoribus catholicis senserim, q̄ fidei reuerentiæ non satisfecerim, q̄ pia corda christi i fidelium uulnerauerim ego & tergiuersator & excusator & auctor timidulus & inconstās. Si argumentū ad formam redigam, q̄ heresim concludā, q̄ dicta mea heresim sapere uidentur, q̄ quasi cecutiens in tenebris nesciā ubi sim, q̄ faciam calūmniā ecclesiæ, q̄ argumētatione turbatus non satis perspexerim quid soluēdo dixerim, q̄ Paulum falso testē induxerim, q̄ iniuriā apostolo fecerim dū falso eum dixisse q̄d nō dixit affirmauerim, q̄ parum magnifice senserim de

metamorphoseos
 diabolologi
 famulus

Cōiuria

Quæ conuicia Arnoldy p. Reinglin

ecceles
 rim. q
 iniuri
 prauo
 ster in
 est ne
 a scu
 cifero
 cui &
 mihi
 facto
 tium
 tant
 etati
 simo
 stud
 foed
 om
 em
 pula
 lege
 cum
 qua
 & u
 tas
 per
 dai
 eos
 gri
 ron
 Ca
 &
 rū
 ni
 si
 ra
 tu
 m
 te
 ob
 co
 iu

ecclesia catholica, q̄ contra doctrinā christi & apostolorū dicere presumpse-
rim, q̄ contra christū & fidem scribentes in iure testes citauerim, q̄ in christi
iniuriam ego nimis licenter ingenū exacerim. Hec mendacia manifestaria
prauo animo & meditata fraude in me finxerunt. O lex remia, o legis mini-
ster imperator, est hoc cine officium theologorū, est ne decus sacerdotum,
est ne ordo religiosorū, est ne oīno christiani aduersus christianū. Quis unq̄
a scurra in curiis, a mimo in scenis, a lixa in castris, a meritorio in baiis, a fur-
cifero in scortis, a flagrone in flagris audiuit similia obiectari turpissimo ali-
cui & damno uiros, qualia isti professores obiectant innocenti et eis ignoto
mihī, qui eorū neminē a die qua natus sum usq; ad hanc suam calūniam ullo
facto uel uerbo ex proposito læserim, Qui in oīm oculis mecum conuersan-
tium non modo ab opere malo uerū etiam a conscientie suspitione absum,
tanta protectus uite integritate ut non uelear si oportet cum laudatissimis
etatis nostrę sine inuidia de uirtute certare, testimonio clarissimorū & doctis-
simorū uirorum. Ut aut hanc probitatis meę famā labore uigiliis & multo
studio partam ad illos peregre allatā, in publico exinanirent & scēdarent, q̄
scēdant omīa hypocrite, potius elegerunt sibi nullo cū rubore mentiri, & sic
omnibus odium me facere q̄ uera dicere, quo me oēs amarent. Vehemens
em suspicio est in clyte Cęsar eos plurimū sperare cōmuni omnīū odio & po-
pulari condemnatione tandē etiā maiestati me tuę contemptū fore, iuxta
legem Cassiam & ita in mei contemptū te illis concessurū fuisse, qd ius publi-
cum & ecclesiasticū eis haecenus non concessit, ut inquisitione sua illa solenni
quam cupere uident aurum a iudæis emungerent. Orandus igitur o Cęsar
& implorandus mihi es, ut istis hoīm pestibus & auaricie barathris permit-
tas saltē aut certe mandes, cōminatione incendii iudæos cōcutere, ut eas im-
perii tui oues glubant non rondant. Sumant, auferant, habeant sibi aurū iu-
daicū, & ego pacem habebō, sollicitabunt enim me crebro, quia sollicitat
eos quotidie improba sperari uerū cupiditas. Ergo gente externam & pere-
grinam iudæorū, quā ante christi natiuitatē magn⁹ Pompeius in deditionē
romano imperio recepit, quā ut S. Hieronymus in epistola ad Galatas scribit
Caius cęsar & Octauianus Augustus ille unde tibi nomen tā late coruscās
& tam splendidū propagatur, Et Tiberius Augusti successor legibus statue-
rūt in toto imperii romani orbe posse ritu proprio uiuere, & patriis ceremo-
niis deseruire, quam Antoninus ut illi, & Gratianus. Valēntianus. Theodo-
sius imperatores ut nos ipsi legimus ciuitate donarunt, quā Honorius impe-
rator in tutelam defensionē & securitatē imperii romani suscepit. Tu cęsar
tu solus & oīm in catalogo romanorū imperatorū primus, truculētis istorū
manibus inquirendā de fide, quam tū nationem constat fidem nostrā nunq̄
tenuisse nec aliqñ assumpsisse, atq; per hoc concutiendā & spoliandā tradas,
obsecro & obtestor, ut sentiant uidelicet mea intercessione quē tantū æstimā-
corā te meaq; p̄nti supplicatione impetratū sibi esse q̄ saccos & marsupia sua
iudaico auro complant, a quo tū Pompeiū illum ethnicū & gentilem uictis

Conuincit

Laudat p̄ d
p̄rogare

habent p̄ d
p̄nti supplicatione
impetratū sibi

rogat p̄ d

042

100

Arnoldus
quod scripsit

Hierosolymis pudenter abstinuisse Tullius in oratione pro L. Flacco dixit. Quod certe si precibus meis inclinatus feceris, honorē famæ meæ ut illi putant ablatum libenter restituent, quia tunc propositiones meæ bene sonabunt in auribus suis, sin uero non feceris & q̄ diu non feceris, crede mihi tam diu clamitant & clamabunt, q̄ de iudaico sim favore suspectus, & q̄ propositiones meæ offendentes aures eorū male sonent, & q̄ non reuenter senserim de scriptoribus ecclesiasticis id est de Coloniensibus theologis. Et q̄ parum magnifice senserim de ecclesia id est de istis magistris nostris diabologis, qui gloriositeriam acephali se ostentant representare ecclesiam. Idq̄ ubilibet locorū de me diuulgabunt, sicut & hactenus diuulgauerunt, oībus contemptis legibus & canonibus, insidiantes honori meo & integræ famæ, optimo cuiq̄ & oībus ingenue literatis celebratæ, quā labefactare, subruere, opprimere, vincere isti præsumperunt & intendunt, quemadmodū in euangelio Lucæ scriptum est, q̄ obseruantes miserunt insidiatores qui se iustos simularent, ut caperent eū in sermone & traderent illum principatui & potestati præsidis. Cū autē ut ait Salomon melius sit nomen bonū q̄ diuitiæ multæ, unde præcepit Ecclesiasticus ita dicens. Curam habe de bono nomine, iecirco ædificauit turrim fortissimā nomini meo q̄d est preciosum in lris sacris. Significat em̄ Iohannem gratificatū, quod latina inflexione Iohannes pronūciamus. Id isti magistri cupiūt facere omnibus ingratum, sed ipsum nec aer nec ignis nec poterit ferrum nec edax abolere uetustas, q̄d uallo munui contra misanthroporū & Timonū id est illorum in natura humana monstrorū subuersiones & nocumenta inuidiæ, quibus pallor in ore sedet, macies in corpore toto, nusq̄ recta acies, lruent rubigine dentes, pectora felle uirent, lingua est suffusa ueneno ut Naso poeta inquit. Age itaq̄ Cæsar qui non modo eorum hoīm qui nūc sunt gloriam sed etiā antiquitatis memoriā, uirtute, auctoritate, sceleritate q̄d q̄ potissimum in rem nostrā est scientia disciplinæ militaris superas & excellis, Vide oro quibus conatibus, quibus modis, qua industria, quo consilio immo quo dolo aduersus me bellum instituunt, ducem sibi elegerunt exercitus Arnoldum de Tungari non tungarensē, sed ut ipse ait de Tungari, ut scriptū a patria ob crimē, magis aptū mendaciis & ad temeritatē idoneū, quem secularē sacerdotem appellāt, ne si quis monachus aut frater esset, hoc scelere maculam tōti ordini suo inureret. Hic se confitente coactus a professoribus istis Coloniensibus talem mandatarius suscepit prouinciā, scilicet calumniandi, incertum tñ quā uī aut uiolētia eum coegerint focis sui. Quo autē feciali usus sit ad bellum indicendū iudæo baptizato præcurso, aliquanto superius ostenditur, cui respondi priore libello ut decuerat, monstrans digito in me ficta eiusdem triginta quattuor lucida mēdacia. Reuerso autē ad feciali suo, rem omnem collegis proponit, & q̄ refutauī consiliū meū illorum submittere facultati ut petebāt, & q̄ etiam ueritatē bene intellectā nūq̄ reuocare proposui ut uolebant, ignescunt iræ, & duris dolor ossibus ardet. Tum electus ille dux famosissimus principio locis edicit, signa sequant, atq̄

anim
ius ue
tus &
dæo
Nam
fediti
minu
qd ip
& ue
glori
butir
queat
scribe
per th
ciem
ment
ni no
pat in
dicul
than
amun
opru
reliq
sicho
stiu
quos
uerso
fex c
rum
ardo
do. N
grap
cū su
uis. C
sup
Arn
bello
& a
dus
uer
lum
tra p

animos apertis armis, pugnaeque parent se, ipse medius incedit signifer, in cuius
 uexillo stygia depingitur aleo concitatis, dextra leuaque stipatur eura
 tus & effeminatus campi ductor sceleratissimis comilitonibus altero semiu
 dano & altero semipagano, ut ducis grauitas ex militum leuitate cognoscatur.
 Nam semiuudæus ille Pepericornus antea expositum est qua similitudine, qua
 seditione, qua prodicione, qua infami calumnia sit notatus. Consideranda non
 minus iam uenit semipagani conditio, cui nomen Ortwinus, nomen barbarum
 quod ipsum hominem barbarum esse designat, si nomina sint consona rebus. Quod
 & uerum esse crimen suum (non ut ipse inscripsit carmen) ostendit. Nam qui
 gloriosior impendio gloriatur se oratoriam poeticamque docere, uix literas bal
 butire nouit analfabeticus, usque adeo furis plenus, ut furiarum nomina recte ne
 queat effugere. Posuit enim, Impia thesiphone & c. per th & e, cum per t exile & i
 scribendum sit, ad hunc modum τρισιφωνα barathrum. Equis unquam latinorum dixit amari
 ciem? quis oratoream? Hæc atque item alia istiusmodi professionis suae rudi
 menta mercenarius corrector impressorum discat uelim, nec me nec alios bo
 ni nominis uiros suis infantissimis uersibus ne dicam carminibus tam facile car
 pat in posterum nequissimus & perditissimus nebulosus, ualeat cauillator & ri
 dicularius homo, ualeat inquam in peiorem partem, & si non respuerit, cum Da
 than & Abiron (quos terra uiuos absorbit) accipiat portionem. Vnum sibi
 amusus ille gloriæ ducit quod uersifex est, unde buccinator legioni præficitur,
 prius ut putat ære cedere uiros martemque accendere cantu. Omitto in præsentia
 reliquos duos æneatores cum sua cuiusque tarantara, si forte aliquando cum Ste
 siphoro conuertant, audientes diuinam nocem. Non dimittunt peccata nisi re
 stituant ablata, putauit enim illos multorum relatione singulares mihi amicos,
 quos amor literarum iunxisset. Quid igitur tuba canat iste bonarum artium per
 uersor, dicere uolui professor Ortwinus Colonienis uersifex, metrifex, immo
 fex omnis sceleris & perfidiæ, audiamus modo si pietas & pudor christiana
 rum aurium permittat, ac non potius quicquam christi fidelis si est ullus in uisceribus
 ardor fidei, aut si ut debet ulla residet in corde uera dilectio dei horreat audire
 do. Nam proclamat ore spurco & blasphemio quin etiam impressum chalto
 graphice publicauit in ipso libro huius mandatarum theologice facilitatis so
 cii sui de beatissima & immaculatissima uirgine Maria, quod sit alma parens Io
 uis. Quæ noua hæresis antea neque in orbis terrarum latissimo spacio, nec apud
 superos, nec apud inferos audita est a mundi exordio. Tali societate gaudet
 Arnoldus professor Colonienis, ut habeat uel in hoc aduersum me crudeli
 bello, in hoc conuenticulari exercitu fidelem legionarium, cuius possit consilio
 & auxilio uti, qui sit identidem sui similis professor Colonienis, sicut splend
 idus ille titulus in libello suo contra me famoso depictus comonstrat. Quod re
 uerendi professores, sed & omnes insignis militia ne dicam malitia, proditor, ca
 lumniator, hæresiarcha, tria hæc. Non erat usque huc satis istos theologistas con
 tra plures celeberrimas uniuersitates beatissime uirgini Mariæ hunc honorem
 E iii

Vexillo ar
 nobis
 Contra
 Ortwi
 num
 Crimen
 thesiphone
 barathrum
 Amusus
 uersifex
 buccinator
 partes iouis

042

Concep^o in originali Maria

nō concedere, q̄ immaculata sine peccato originali sit concepta, quin et au-
 temerario addat̄ ei altera quoq; macula s̄b titulo & noīe Arnol̄di de Tu-
 gari theologiē professoris Coloniensis. Certe futura super illos dei uindicta
 ut dum argumentationibus tortuosis plus q̄ scripturarū ueritate preterit
 & phas nomen meum infamare conātur, furia odio liuore ira excecati, ne-
 salutis suę memores, neq; diuini honoris cultores, nō dubitent apertam he-
 sim & inexcusabilē promulgare. Est em̄ sine controuersia heresis expressa
 condemnata simulq; in nullam bonam partem interpretāda dicere aut
 Heresis bere sanctissimā uirginem Mariam peperisse Iouem, quē omnis christiana
 de Ioue ligio dēmonē & dæmonium esse cōfiteretur, prope quotidie nobis fidelibus
 ecclesia pponēs sacrę scripturę sententiā, qm̄ oēs dīi gētiū dēmonia. Quo
 S. Cyrillus ille Alexandrinus in li. ii. cōtra Iulianū apostatā cōfirmat his
 Ἰουεὺ δὲ πῶς τούτω καὶ ἀνεμλοῖσθως πεπιστεύαμεν, ὅτι πᾶν τῶν
 οἰ τοῦ τῶν ἐσπερ δαιμόνια, id est. Scim^o aut̄ adhuc & indubitate credidim^o
 q̄ omnes dīi gētiū dæmonia sint, de quibus S. Cyprianus in libro q̄ idol-
 dii non sint ait, Hos & poetræ dæmonas nōruūt, & J. nec aliud his studiu-
 est q̄ a deo homines auocare, & ad superstitionē sui ab intellectu ueræ relig-
 onis auertere, & cū sint ipsi pœnales, quærere sibi ad pœnam comites, quo
 ad crimen suum fecerunt errore participes. Hi cū adiurati per deum uerum
 nobis statim cedunt & fatentur, & de obsessis corporibus exire cogunt, h^o
 Cyprianus martyr. Vnde uerum esse credimus qd̄ a S. Bernardo in mon-
 Iouis factum legitur, qui Iouem christiano exorcismo adiurās coegit, ut q̄
 nam esset palam omnibus exponeret. Respondit Iuppiter ueritate uictus,
 diabolum esse. Iccirco ut scribit doctissimus Origenes in lib. v. cōtra Celsum
 Malum omnes pœnas subire, q̄ deum esse Iouē fateri, non em̄ eundē & I-
 uem esse & sabaoth dicim^o, nec prorsus Iouem quicq; habere diuinitatis, sed
 dēmonē quēdam in malā eius crucem sic appellatū, nec mortalibus ipsis ne-
 deo uero acceptum. Hęc Origenes, quē suscipit ecclesia catholica in his q̄ be-
 tus Hieronymus non repudiat. Ille aut̄ non tm̄ hunc locum non repudiat,
 rum etiam cōfirmat, cum in epistolā ad Titum sic ait. Itaq; & Callimachus
 & Epimenides non ideo uere dixerunt Iouem deū esse, quia Cretenses fallaci-
 ces sunt, Et ad Paulinum quoq; scribit ab Adriani t̄pibus usq; ad imperium
 Constantini per annos circiter centum octoginta in loco resurrectionis, s̄
 mulacrum Iouis in crucis rupe loca sancta polluisse. Et Chrysostr^o in om-
 lia iii. super epistolā ad Titum. Vnde igitur probamus inquit deum nō esse
 Iouem, at id quidem & aliis plurimis ex locis probare per facile est, hæc ibi
 Et iterum S. martyr Cyprianus ad Donatū ita scribit. Iouem illum suū non
 magis regno q̄ uitū principem in terrenos amores cum ipsis fulminib^o suis
 ardentem nunc in plumas oloris flauescere, nunc aureo imbri defluere, nunc
 in puerorū pubescentiū raptus ministris auib^o prosilire, quære iam nunc an
 possit esse qui spectat integer uel pudicus. Cæterū Lactantius libro primo di-
 uinarum institutionū declamando ut omnia solet ornate plurimum. Quo
 ne li

S. bern ad
p̄nat. Iouē

Iuppiter
leg.

uin et au
di de Tu
i uindicta
preterit
cecati, ne
tam he
xpresa
re aut se
ristiana
idelibus
nia. Quo
ut his ybi
πάν
credidim
ro qd idol
is studiū
nerae relig
nices, quo
m uerum
ogunt, he
in mona
git, vt qd
e uictus.
ra Cellum
undē & l
nitatis, l
as ipfis ne
n his qd be
epudiat, u
llimachu
nnes falla
imperium
tionis, si
m in om
um nō eff
st, hęc ibi
n suū noi
inib^o sui
uere, num
m nunc an
o primē d
um. Quo

inquit potest deus uideri ut ait poeta hoim rerumq; repertor, ante cui^o ortu
in finita hominū millia fuerūt, eorum scilicet qui Saturno regnante uixerūt,
ac priores luce q̄ Iuppiter sunt potiti, Iouem aut̄ illum esse qui sic ex Ope Sa
turnoq; natus negari non potest. Pergit ultra Lactātius. Ergo non imperit^o
modo sed & impius est qui nomine Iouis uirtutē summę potestatis imminu
it, Qui natus in Ida & in Creta mortuus est, cuius Cretenses sepulchrū osten
dūt auctore Callimacho Cyrenęo hemistichion hoc ab Epimenide mutuatō
κρητων ἀει φόνεα κει ἦν τάφορ ὡ ἀνα σέο, κρητων ἔτεκ Ἰκραρυτο.
id est. Cretenses semper mendaces, et em sepulchrum o rex tuū Cretenses fa
breferunt. Ecce mortuum qui tam impure uixit in terra ut anima eius nō
ceelo digna sed tartaro sit obligata. Vnde Iouis anima uere dicta est demon
etiam secūdum gentiles philosophos. Sicut enim Porphyrius in libro de absti
nentia animalium secundo scribit, ὅσαι δὲ ψυχαι, τὰ συνεχῶς πνεύματ^o
ὄν κρατοῦσιν, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ καὶ κρατοῦνται, δι' αὐτὸ τοῦτο ἀγομ
τάυτ' εἰ φέρονται λίαν, ὅταν αἰ τὸν πνεύματος ὀργαί τε καὶ ἐπι
θυμίαι τὴν ὀρμὴν λαβῶσιν, αὐταὶ δ' αἰ ψυχαι δαίμονες μὴ, καὶ αὐταὶ
κακοεργοὶ Ἄ' ἀρ' ἐικότως λέγοιντο id est, quæcunq; aut̄ animæ coniuncto spi
ritui non imperant, sed ut in plurimū occumbunt, propter hoc ducuntur &
feruntur nimis, quando ipse spiritus iræ & concupiscentiæ impetum arripue
rint, ex demq; animæ dæmones quidē ac ipse maligni seu malefici utiq; con
iuenienter dicant. At de anima Iouis q̄ talis fuerit, quando is Iuppiter adhuc
inter homines mortalis cōuersabatur, audiamus sanctum Athanasium in
libro contra græcos ita græce scribentem, εἰ γὰρ τις λάβοι τὰς πράξεις,
εὐρήσει μὴ μόνον ὄκ' εἶναι αὐτοῖς θεοῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀρχι
σους γεγονότας. διον γὰρ διον. ἐστὶν ἰδιῶν τῶν πικρὰ ποιητῶν τοῦ
διδῶν ἔρωτας καὶ τὰς ἀσελγείας. διον ὄσιν αὐτῶν ἀκούειν, ἀρπαζόντα
μὲν τὸν γαννημέδω καὶ τὰς κλοπιμαίους ἐργαζόμενον μοιχείας.
& cetera quorum me pudet, post uaria deinde cōcludit, ἀρ' εἰμ' ἀξιον τοῦτορ
κωνοῦν θεὸν τοσαῦτα πράσσοντα καὶ διαβληθέντα ἂ μὴ δὲ δι κοινοῖ
ῥωμάων νόμοι καὶ τοῦσ' ἀπλῶς ἀνθρώπους ἐπιτρέπουσι ποιῆν.
i. Si em̄ quis sumat actiones inueniet non solum nō esse ipsos deos, sed etiam
hominū turpillimos. Sicut em̄ sicut est uidere illos apud poetas Iouis amo
res & lasciuias, sicut est eos audire rapiētē quidem Gannymedē & furtiua
facientē adulteria & cetera. Est ne igitur dignum eū suspicari deum tanta pa
trante m & cōmittentē criminas, que ne cōmunes quidem romanorū leges
etiam simpliciter homines concedunt facere. Multa breuitatis causa omitto
nephandā Iouis opera, quæ idem ibi Athanasius copiose recitat, omnibus be
ne literatis nota. Scripsit etiam ad græcos sanctus Iustinus martyr uolumen

quæ demon

042

elegans in quo postea longo tractu recessisset nepharia Iouis facijora nunt
 ne tedium pariam relinquo, tandem subiunxit, ἀνάγνωτε τῶν Διὸς ἀνδρῶν
 ἔκκλητον τὸν κατὰ πατρολόων νόμον, καὶ τὸ μοιχέας πρόστιμον
 τῆν παιδερασείας ἀιχρότητα id est, legite Ioui uiri greci illā cōtra parricu
 legē, & adulterii suppliciu siue pœnā, & Sodomitarū turpitudinē. Est in ea
 snia uir proia incōparabilis splēdidissimū lumē sciētieg Gregorius ille Na
 zenus in lib. ii. inuectiuarū aduersus Iulianū apostatā qui inter cetera sic
 Πάλιν τὰ πρῶτα γίνεται δι' ἀσέγγυον ἢ ἀκαθαρσίαν ὁ ζῶν, ὁ τῆν
 θεῶν μίσηρ Ὁ Ἰπκτος & reliqua, id est. Iterum omnia fit per lasciuia & im
 ritatem Iuppiter ille deorū consiliator & supremus, Hoc plane intelligim
 qm̄ legimus illum incubonem ut mos dæmonū est in omnes se species tra
 mutasse magicæq; arte puellas deluisse. Quod si christianis nobis ille sen
 raganus Orwinus credere nolit, quippe infidelium plus studiosus, tñ cre
 luisuere paganis & gentilibus, quorū dogmata solummodo bonas artes
 pellat. Scripsit em̄ Lucianus Sarmofatenis sub Hadriano imperatore nu
 initiatus fidei catholicæ sacramentis, apud quē Iuppiter Cupidinē alloqū
 Σκόπι ὦ κατάρτα, εἰ μικρὰ ὅς ἐμοὶ μὲν οὕτως ἐνδυφᾶς ὡς ἴε μὲν
 ἔστιν ὁ μὲν πεποικίας με. σάτρου. ταῦρον. χευσὸν, κίλυον. ἀετὸν. ἐμ
 ὃς ὅλως οὐλεμίαν. ἄντιμα ἐραθῆνα πεποικίας. οὐδὲ σὺ ἦκα ἢ
 γυναικὶ ἀπὸ σε γενημένῳ. ἀλλὰ μὲν Διὶ μαγανένῳ ἐπ' αὐτὰς
 κρύπῃ ἐμαυτὸν id est. Considera o maledicte an parua (scilicet iniuria
 affeceris) qui mihi quidem ita illudis, ut nihil sit quod non feceris me, saty
 raurum, aurū, cygnum, aquilā. Mearum aut̄ omnino nullā quam certe au
 tam esse fecisti ne cognoui quidē desyderabilis mulieri per te factus, Sed
 oportet magicari contra eas & occultare me ipsū. Vñ ortū est hoc distich
 Ζεὺς. κίλυθ. ταῦρος. σάτρου. χευσὸς δι' ἐρωτα, λήδης. ἐνρῶπης. α
 τιάπης, Δαμάης latine sic. Iuppiter & cygnus, taurus, satyrus fit, & aurū,
 Ledam, Europam, Andropam, Danaen. Quid nūc egemus testibus? se ipsū
 Iuppiter incubum larualē confitetur esse turpissimū demoniū, cuius auis
 tēnus demon fuit, Quem Orpheus antiquissim⁹ in hymnis deorū κρον
 κρον Δαίμονα id est Saturni genitorem demonē uocat. Nam occultare oī
 non poterat antiquitas ueritatem, propter eius insuperabile splendorē, cui
 ui & potestate ad id deuenere ueteres etiam idololatræ, ut Iouem non tñ
 pellarent dæmonem, uerum etiā dæmoniorū omniū pellim im, Scribit
 Homerus poetarū princeps in tertio iliados sub Menelai persona sic dice
 Ζῶν σάτρου οὗτος οἷο θεῶν ὀλοῦσθαι ἄλλος. id est Iuppiter pater
 lus te deorum malignior altus, scilicet est, Et idem ipse Iuppiter sororē sua
 germanā Iunonem qua etiā pro uxore abusus est dæmoniū appellat iliad
 quarto. Quē Ioui responderet, genus inde mihi est unde tibi, & me seniorē g

μὲν δæμονα πρόστιμον

facinorauerit Saturnus. Ecce totam cognationem diabolicam, qua ille blasphemus noster
 heresiarcha qui se gloriatur professor Coloniensem esse christi genealogiam
 scelerare ac maculare propoluuit, omnibus & nostris & infidelibus qui foris sunt
 in pessimum exemplum. Iam uero Cæsar uide hois audaciam, cui non satis ui
 sum est male sapere de sanctissima uirgine, sed & palam male dicere, & pess
 me scribere, eademque blasphemias in omnes nationes & gentes per mille vo
 lumina dispergere sibi placuit, & posteritati monumenta sceleris & impieta
 tis suæ nunquam inter mortura relinquere. An non est hoc uiolare catholicam re
 ligionem? polluere uniuersalem sanctorum fidem? calamo sacrilego ecclesie de
 uota obsequia tollere? apostolos deceptiois arguere? & prophetas mendacium
 accusare? Isaias enim de nostra domina Maria cæli regina prophetauit, quod al
 ma uirgo conceptura esset & paritura filium, cuius nomen uocaretur nobiscum
 deus, qui paruulus natus est nobis & filius datus est nobis, & uocatur nome
 eius inter cætera secundum Ionathæ chaldaicam translationem Mesia id est
 christus pacis. At tu homo minime probitatis & maxime nequitie professor
 Ortuine (incipiam enim iam tecum loqui quam tu quoque me allocutus es in car
 minibus sed magis criminibus tuis) de oris tui teterrimum odorem exhalatis,
 quem non bestie quidem ferre possent spurcicia & ebrietate audes euomere
 Ioue esse filium Mariæ, qui non modo non est princeps pacis sed perfidus & piurus
 fractor pacis. Ita in Homero legitur ut ex tuis ego id est gentiliu scripturis quas
 etiam profiteris tamen non intelligis te aratorem non oratorem facilius conuin
 cam, Præcepit namque Iuppiter Palladi quarto iliados hoc modo, *ἀίψα μάλ' ἔσ
 σρατὸν ἔλθε μετὰ τρωᾶς καὶ ἀχαιοὺς πηρᾶν ἀΐσκου ἱδδὸν ἑσπέρην
 δαρτὰς ἀχαιοὺς ἀρξῶσι πρότεροι ὑπὲρ ὄρεια ἀκλήγεθαι.*
 id est. Cito ualde ad exercitum uade ad troianos & achiuos, tentare ut troiani
 super gloriosos achiuos incipiant primi iuramenta frangere. Nam ut ibi con
 stat super duello Paridis & Menelai futuro pacem utrinque iurauerant exer
 citus, quæ scædera Ioue auctore fracta fuere. Igitur longe alius est & non pa
 rum multa huic impar Mariæ filius, qui dixit apud Lucam. Pax uobis ego
 sum, & apud Marcum. Pacem habete inter uos. De quo scribit apostolus ad
 ephesios. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraq; unum, non est ergo Iesus Iup
 piter. Absit hæc commutatio, Iuppiter est Cæli nepos, si idololatriæ credimus
 Iesus autem creator cæli & terræ, iste uerus deus, ille uero dæmon. Nec potest
 aliquam ingenium humanum excogitare comparationem aut proportionem inter
 uerosque simile neque rei significare, neque uocis significatis, ut si quis uellet poe
 ticum aliquod schema fingere, quo alterum pro altero figurate sumi liceret. Hoc
 pro reuerentia religionis christianæ est in presenti negotio imponibile. Quod
 euidenter apostolus Paulus nos docuit in epistola secunda ad corinthios ubi ait
*Τὴν δὲ κοινωνίαν φωτὶ πρὸς σκότος τίς δὲ συμφώρησις χριστὸς πρὸς Βε
 λιά;* id est, quæ communicatio luci ad tenebras, quæ coæquiuocatio christo ad
 Belial. Quare si des catholica non patitur ut pro Ioue Iesus intelligatur, neque
 F

Ortuine

042

orig. St. a. Supr
latini: ierret

pro deo dæmon. Semper em̄ dæmon ab orthodoxis pro maligno accipitur
 non ab intelligentia uel sciētia, iuxta morem infidelium deriuato uocabulo
 δαίμων dæmon doctus & intelligens interpretatur, sed ab αἴμων aem
 quod est cruentus præponendo d literā fit dæmon, sicut a dascalus fit dida
 lus. Et hæc est uera grammatica sanctorū omnium etiam literatissimorum. Vn
 Seuerus Sulpitius de obitu sancti Martini quē greci θαυματουργὸν id est m
 raculorū operatorē dixerunt episcopiū Turonensis, quē ciuitas olim Con
 tina denominata est, Sic scribit, hæc locutus diabolū uidet prope se assiste
 Quid hic inquit adstas cruenta bestia, nihil in me funeste reperies. Recte tu
 eam bestia scilicet dæmonē cruē tam appellauit S. Martinus, hoc est æmor
 quia æma id est sanguinem sanctorū fundere desyderat, ὑπὸ τῶν τοῦ Δα
 δούλου ὑπᾶκῶν ἰσθῶν per diaboli satellites, ut super apocalypsim scribit S. Hipp
 lytus papa in tertia phiala. Quos ego haud ab re nomino diabolos incant
 tos, id est falsos accusatores fratrum suorum. Quoniam itaq; pacto christus
 bis permitteret se dæmonē uocare, qui præcepit discipulis suis dicens. Dæm
 nes eiciite. Multo minus Iouis patietur nomē, qd neq; apostoli ferre poterā
 quom Lystrica turba lycaonię Paulum appellarēt Mercuriū, et Barnabā
 uem, propterea qd sanabant hoies a languoribus, ut in actibus apostolorum
 legitur, tunc em̄ scissis uestimentis exilierunt in turbas clamantes & dicētes
 Viri quid hæc facitis? & nos ὁμοιοπαθεῖσθαι id est similes passione fumus hoies
 euangelizantes uobis ab his uanis conuerti ad deum uiuū qui fecit cœlū & terram.
 Per hanc sacre scripture auctoritatē tibi fucose glossandi potestas a
 lata est. Si forte dicere uelles qm̄ Iuppiter dicat quasi iuuans pater, qd de deo
 possit intelligi, at etiam de asino intelligit, quem fortasse pro deo adoras uer
 sis ex immo uer sitifex. Generat em̄ asin⁹ asinū, ergo pater est asinus, & idem
 iumentū dicitur, quia iuuat hominē, quare asinus tuus quē nunq; derelinque
 Iuppiter est, quasi iuuās pater. Q si grammaticę artis peritus esses, obtiner
 apud te facile qd concederes auctore Prisciano & Cesellio uindice de propri
 tate sermonis latini Iouem non habere Iuppiter in ntō. Vbi ergo erit tuus i
 uans pater, qui Iouem dixisti, non aut Iuppitrem. Sed noluerūt apostoli et
 am sanantes & iuuantes nominari Ioues. Non est em̄ inquit Laetantius pro
 prium diuinitatis iuuare, sed saluare. Tuus aut Iuppiter nō modo non saluat
 uerum etiā æternę damnationis ruinā & occasionem præstat, qd tota christi
 cōfitec ecclesia, quā integritate fidei et sana doctrina illustres nr̄i sequūt poete
 iam non te connumero Orte uino uel zytho potius, cū tu neq; poeta sis, neq;
 sanę fidei aut doctrinę possessor. Sed nostros uolo tibi ab similes, non a recta
 fide alienos. Sequitur inquit illustres nostri poete sanctā ecclesiam, aduersus
 Iouem tuū Aurelius Prudentius Clemēs in libro contra Symmachū primo
 cum ait. Heu male de populo meriti, male patribus ipsis. Blandit quos præ
 pites in tartara mergi. Cum Ioue siuerūt multa & cum plebe deorū, & infra,
 Nempe charon iugulis miserorū se duce dignas. Accipit inferias placatus cri
 mine sacro. Hæ sunt delitiæ Iouis infernalis, in istis. Arbiter obscuro placid

supr iuuas
pa

Iouis n. h. in
pa in ntō

9 Iouem

requie
ris cele
Vnicu
phana
ctoren
ligion
lymita
dine ca
ad lyr

id est
luitis
iuran
stulci
iullis
stater
nemo
form
satis
ris pr
scrib
ciscu
soleu
serm
cē ch
piter
bras
tēpo
sitar
stin
ita c
dif.

accipit requiescit aeterno. Et Arator. Discite iam uerum sacra de uirgine natū, In ter
 scabulo ris celebrare deū nec uota feratis, Lanigero damnosa gregi q̄s liberat agnus
 Vnicus ablutum qui sanguine cōparat orbem. Et Sedulius, Heu miseri qui
 sic didal phana colūt qui corde sinistro. Relligiosa sibi sculpunt simulacra suumq̄. Fa
 or. Vn ctorem fugiunt ea quæ fecere uerentur. Possē græcos poetas christianæ re
 id est n ligionis lucernas in medium asferre. Ioannē Damascenū. Cosman Hieroso
 m Coni lymitanum. Nonnū, & Gregorium Nazianzenū, cui uiro nō solum dulce
 se assiste dine carminis cedit Homerus, sed etiam ueritatis splendore. Audi sed alinus
 Recte tu ad Iyram ex innumerabilibus eius uel hoc carmen de libro suo ad Nemesiū

λατρεῖτε ἐδ' ὄλων κενεόφρονα ὀι παθέεσσι
 ἄλλαρ ἐοῖς μήσαθε θεοῖς σήεσθαι ἀλιζοῦς
 χθύσας ἀνδροφόνους σκολιούσ ἐπίορμον ὀμοῦρτας
 ἄρπαζας ἀνδρογύνους. μοιχοῖς ἐπιθήτορας ἀμάρτων.
 ἄθρη δὴ πρώτισον ὀσ' ἐπλεῖο μῆδοῦνησι
 Ταῦρος κνκμθ χευσόσ. ὀφισ. πόσις. ἄρκιος. ἄπαντα,
 ὀσαμίμ ὀκὺς ἀπωγόν ἔρωσ κῆρος τ' ἀλαπαδρὸς

id est. Cultores simulacrorū infani. qui affectibus auxilium propriis, consu
 luitis deos statuere peccatores, mendaces, homicidas. peruersos. periurium
 iurantes. raptores. forminiueros. adulteros. ascensores uirorū, uide aut̄ q̄t fuit
 stultitiis taurus, olor. aurum. serpēs. maritus. uirfus. Oia quecūq; ipsi uolucris
 iussit amor puerq; imbecillis, hæc de Ioue Nazianzenus. Non possum ueni
 statem loquendi suā assequi transferēdo p̄sertim uerbū e uerbo. Estq; omniū
 nemo qui uerborū suorum coniunctionisq; laudem neruos ac uires orōnis
 forma colore luminibusq; distincte, nedū hic sed in omni eius opificio queat
 satis explicare, tam tersus, teres, tener tam aptus & concinnus est. Non minō
 ris preconii pariter latini orthodoxe nostræ fidei poetæ sunt, etiam ætate n̄a
 scribentes. Quid ille nobilis & generosus romani imperii comes Ioānes Frā
 ciscus Mirandulanus; nonne simul ubiq; & iucunda & idonea dicere uerba
 solet; maxime aut̄ in hymnis ostēdit q̄ sincerus sit, de quæ experire si latinū
 sermonem intelligas, num Iouē tuū in cœlum, & cū dei genitrice supra de
 cē choros angelorū tuo moue collocauerit, ait aut̄. Capītoli sede uetusta, Iup
 piter excedens turba comitante deorū, horrendas petiit luce impellente tene
 bras, Reseruo nostrates & patrios miro decore scribēdi p̄ditos, ad meorū
 tēporū historias q̄ in procinctu sunt, quos alię p̄stantissime studiorū uniuers
 sitates in germania non sinerent usquā nisi a tanta sacrorū iniuria manus ab
 stinuisent, quia in uno ore se cum laudibus Iouis, christi laudes non capiunt,
 ita determinat expressis uerbis sancta catholica ecclesia in decretis lxxxvi.
 dist. Tu uero ineptissime conuiciator popinarū gurges, et contēptor ecclesiæ,
 F ii

laudes Nazianzenū
 mirandula

042

non te putabis esse disertum, nisi a uera religione discedas, & tuos Ioues ethnicus cum iniuria beatissimæ uirginis Mariæ magnificas, utrunq; ritus, & q̄ alma Iouis sit parens, & q̄ flet, utrunq; contra fidem catholicam Cuius incontaminatæ fidei cōfessor & illustris ille doct̄or S. Hieronymus assumptione uirginis Mariæ sic loquit̄. Hodie gloriosa semper uirgo Maria celos ascendit, rogo gaudete, quia ut ita fatear ineffabiliter sublimata christo regnat in æternū, & infra. Hæc est dies p̄clara in qua meruit exaltari sup̄ choros angelorū, & puenire ultra q̄ n̄ræ humilitatis est natura, & Submitit̄ sanctorum claritas ut eius amplius splendor & gloria cōmentetur quæ super angelorū choros eleuata iam beata prædicat̄, etiā beatissima. Et in sermone altero de eiusdē uirginis assūptione sic ait, Tu cōcinentibus sine angelis cōiūcta, archangelisq; sociata, indefessa clamitare uoce sanctus sanctus sanctus nō desinis. Est ergo sublimata in æternū, est & sup̄ choros angelorū est et beatissima, est & semp̄ canēs, ut S. Dionysius uocat de cœlesti hierarchia

τὴν πολυμνητον ἐκένηρ καὶ σεβασμιωτάτῃ θεολογίᾳ ἁγίως ἀναθεωροῦσθαι ἅγιος id est, Laudatissimā illam & pientissimā theologia sanctus sanctus sanctus, Non igitur flet cum Iouē apud inferos, ubi est fletus & stridor deorum, quia regnat cum christo exaltata supra celos, ubi perpetuū est gaudium sanctorū. Non flet sublimata in æternum, ubi etiā secundū paganos sunt entia impassibilia optimā uitam ducētia, Non flet supra choros angelorū in tabernaculo dei ἐν ᾧ ἀπλότῃσ εἰρηναῖα ἡ ἀσασίας ut scribit Chrysostomus in primo de angelis panegyrico, id est in quo simplicitas uitæ præsertim cata est & immota. Ergo aut apud inferos est si flet, & beata non est, aut nem̄ aliter flet, si apud sup̄os beatissima est, Ecce amice, noli gloriari hoc nomine, sic enim, quod christus Iudam alloquit̄, Vide inquā amice ad quid uenisti, in quod barathrum & cecidisti, dū me oculo inuidiæ aspicias, nescius quid ante pedes offenderis. Pericolosior nancq; uideris Mahometo & oibus thurcis, q̄rū liber legis id est alcoranum ad Mariam confiteit̄ uerbum dei peperisse, Sultanus em̄ & thurcus & arabes Alcoran legunt iuxta q̄sdam quibus Azoara secunda in duas partes diuiditur capite sexto. In meo autē codice ubi non diuidit̄ capite quinto legitur angelos esse ad Mariam loquutos, O Maria oibus uiris & mulieribus splendor didior & mundior atq; lotior, soli deo perseveranter studens, & infra. O Maria tibi sum nunciū gaudiū cum uerbo dei, cuius nomen est christus filius deus natus, sapiens, uir optimus, ab uniuersitatis creatore mittitur. Ecce thurcus, sicut est facies oīm gentium, a creatore uniuersitatis in Mariam missum, Tu Iouē qui est turpitudine oīm diabolorū, a creatore uniuersitatis missum in ignem æternū sibi & angelis ei⁹ paratū, hui⁹ almę parētis audes dicere filiū. Alcoran asserit Mariæ gaudiū ab uniuersitatis creatore per angelos & diuinos nuncios mitti, Tu Mariā flere decantans sacrilege dēmonoticta. Ecclesia legit uirginem Mariam indefinenter canere, Tu longe miseriozem illam te mortali

Amice ad qd uenisti

Thurcus laudar maria

Oratio contra Maria flet

Ioues uerme doces esse, quam ipse canendo scribis flere, O scelus o scelerate, tu ne
 runcq; canas & illa fleat: At iuste quide[m] fleret, si ut tu ais ipsa Iouis parens esset, tunc
 tholica em mater dei non esset, conlule uerbero in gemonias scelas conuictende so-
 nymus gium criminis et fautorē tuum Arnoldū, quia sophista est, an possis te aliquo
 go Mar sylogismo in baroco uel baralipton ab expressa hæresi explicare. Si em un-
 nara cu & idem iuxta te est Iesus & Iuppiter, non iam deus, sed qd absit dæmon est,
 exalta Incidisti ergo in hèresim Nestorianorū, qui non confitebant beatissimā uir-
 a, & in ginē Mariā esse theocon id est dei parentē, Quæ sacrilega hèresis (ita nanq;
 omend eam nominat imperator Theodosius) in generali concilio Ephesi ciuitatis
 sima. Et græcorū nomine totius ecclesiæ dam nata est inter xii. anathematismos in
 us sine ternū promulgatos, anathemate primo his uerbis, εις ουχ ομολογει θεον
 tus sanc ειμαι κατα αληθειαν τον εμμανουηλ η ο υ τουτο θεοτοκον την αγιαν
 ngelon παρθενον αναθεμα εσω id est. Si quis non confitetur deū esse secundū ueritatē
 hierarch ipsum Emanuel, & propter hoc theocon id est dei parentē sanctā uirginem
 γιος anathema sit. Sin aut nō sentis unū & idem esse Iesum & Iouem, ut distet alter
 us sanct ab altero, sic duo erunt Mariæ filii. Tuq; nihilominus in hèresim damnatā
 dor dei incidisti Heluidiorū, q̄s ita nominat S. Augustinus de hèresibus, qui Mariā
 est gau dixerāt habuisse plures filios et christū plures fratres carnales, inter q̄s ipse fue
 nos tu rit primogenitus. Quapropter eos hæreticos appellauit Epiphanius antima
 os ange ritas quasi aduersarios Mariæ uirginis, contra quos S. Hieronymus singula
 bit Chri stare uolumen edidit. Igitur quaqua uersum te uertis uersibus tuis, aperte pa
 uitæ pat es uniuersis, q̄ in uno hemistichio tot asseruisti hèreses, quot sunt uerba. Nec
 st, aut n em alia quædam alma fingetur a te ullo exquisito mendacio, q̄ illa ipsa alma
 ne, sic en im, quam tu & in cœlū & apud superos, & super decimū chorū inter chri
 parath stum & angelos, istis tuis famosis uersib⁹ cū titulo p̄norato casuq; summario
 ris. Per collocasti, Ea est alma uirgo Maria q̄ unica & sola intemerata mater & uir-
 t alcora go ad throni celsitudinē in regni solio sublimata post christū gloriosa refedit
 arabes De qua (ut ait in sermone ad Paulam & Eustochiū S. Hieronymus) sic ubiq;
 tes dñi confidenter sancta dei canit ecclesia, qd de nullo aliorū sanctorū phas est cre
 legisti dere, hæc ille, Quare de sola Isaiæ alma hoc tam nephariū blasphemie sacrile
 us splen gium in honore deorum gētiliū sensisti, intellexisti, uoluisti & dixisti Flet Io
 a. O Ma uis alma parens, tu perfide idololatra, ueritatis apostota, scissimatis & hære
 us filius seos noue inuentor. Vnde in te ipsum & in tuū corpus iuste uersiculū illum
 ens, pra propriū & tuū retorquebo sic. Dignus es & flammis dignus obire nece. Atq;
 reus, su ut cum Ouidio dicam quod sentio. Nec em lex æquior ulla est Q̄ necis arti
 filii, qui fices arte perire sua. Vt cum sis alter Perillus, mortem quam innocenti mihi
 Tu Iouē minatus es, tu nocentissime hèresiarcha turpiter patiaris. Expeditionē uidisti
 ignem tota m cæsar bellicosissime Coloniēsiū theologistarū quanta arte, quo duce,
 Alcoran quibus cōmilitonibus, quib⁹ æneatoribus aduersum me instruxerint pugnā,
 os nun in dextro cornu carminator, in sinistro criminator, in medio signifer Arnol
 git uir dus calumniator, Vnde illud Terētiū, Dorax Syrisce sequimini me, ubi Cen
 mortali

Antimarin

Spri Calm

In Oratorio

F iii

Carminator semipaganus
Calumniator
Criminator seminudus

042

quirit

Obie
ctorū
solucio

Timuly
Caton

Iudæo
rum fa
uor

turlo fanga & manipulus furum? Certe Pyrrhus ipse sibi uideat pugnax ex ipse
 Multa de prellis legit, de Marathone. salamine plateis, thermopylis, leuā deber
 Titum Liuiū in paruis logicalibus didicit. Vegetiū in libris elenchorū. A inferu
 ce igitur qua me uersutia prouincialis ille diabologorū nitatur supplata qui scri
 Vel foralle non prouincialis sed præses prouinciæ, scribit em sibi prouinab eis c
 nescio quā esse demādātā. Hoc tu uideris Cēsar num illi prouinciā germanuerunt
 inferioris regendā mandaueris, quod Agrippinenses iuris italicī deprecā Similit
 tur. Nam ego tali præfidi non agasonū stabula committere m, qui post igitur ino
 rantiam ueræ doctrinæ nullo etiā uiri munere ornatus cum amentia magni
 haber iactantiā, at quod peius fore iudicatur mendax est, & pater eius, Nit ut si
 diuinabis quoto gradu diabolo sit affinis, quanq̄ em sciuit omia consiliū
 dicta si ad mentē meā ut oportet bene intellecta fuerint concordare cum parati
 clesia, ita q̄ nemo posset cum ueritate honorē famamq̄ meā lædere, qd̄ ad bap
 factis & super ex declaratione mea dudum patuit, quā præ se habuit & legiendi
 tū nihilominus ad nocendum paratus, constituit apud se relicta ueritate
 falso expugnare, quo motus triplici phalarica turrim fortissimam noīs m
 conatur diruere. Primo falsis opinionibus, deinde falsis argumentationibus
 tum demū falsis traductionibus. lam aut cognosce quid audet temeritas, r
 sam opinionem gregariis & triuialibus literatoribus in ipso libelli uestibulo
 præterdit, magno ingenti procero & giganteo caractere, quasi pro rostr
 in albu inscriptā, aut monumentū aliqd̄ in æs marmor ue perpetuo incisū
 hoc modo, ARTICVLI SIVE PROPOSITIONES DE IVDATIO
 FAVORE NIMIS suspectæ. Cætera minusculis sequunt literis. Tentau
 igitur ac potius temerariū calūniator in initio & in primo congressu tam sp
 dida inscriptione, tam eminentibus literarū figuris, & tam specioso titulo
 superliminari portic⁹ edico infamare me de iudaico favore, perinde ac ecc
 sia catholica fauorē iudæorum indistincte prohiberet, ac omnis fautor iud
 orum criminofus esset & infamis. Quod si non distinguat falsum dogma
 ex falso fundamento procedens. Nō sunt em iudæi proprie dicti hæretici, q̄
 fautoria interdicitur, Nam qui ad Titum scripsit hæreticū hoīem deuita
 ipse & ad Corinthios scripsit Factus sum iudæis tāq̄ iudæus, ut iudæos lucr
 yer. Fuit igitur s̄c̄l noster S. Paul⁹ fautor iudæorū, qui optauit anathema e
 a christo pro fratribus suis, qui sunt cognati sui secundū carnem, qui sunt
 elitæ, quorū patres ex quibus est christus secundū carnē qui est super omni
 deus benedictus in secula seculorum, hæc ad Romanos nono. Fautor erat
 Clemens de q̄ legit ecclesia in lectione matutina loco primo. Hic ita morum
 ornamentis pollebat, q̄ non solū christianis sed & iudæis & gentilibus con
 placeret, eo q̄ nullorū uitam specialiter reprehenderet, sed omnes gratia de
 indigere, & eam posse consequi comprobaret. Fautor erat S. Hieronymus
 in psalmo cviii. super uerbo. Erubescant & confundant, addit Et sic saluē tur
 non dicit contra iudæos sed pro ipsis dicit. Creator em est & illorū & noster
 Non eos oīno eradicaui, Vultis scire? Petrus ex ipsis erat, & omēs apostol

Iudæis fauere

042

Doct. p. h. deis

de iudeis ab h. h. h.

31 x

talia non uindicauerint sed permittunt hoc fieri ab istis popularib⁹, ipsi re-
 res ita puniuntur ac si ipsi comissent. Nūquid iste est fauor iudeoꝝ? nō
 iudaicus reprob⁹, Quid de doctissimis luminibus & iuriscōsultissimis docti-
 etoribus? qui sæpe pro iudeis causas decidunt & deciderūt, etiā contra
 stianos iniustam causam fouentes, sunt ne fautores? ut cum lex dicit uni-
 sitatibus iudeoꝝ legata peti non posse, respondent illi cuilibet iudeo sine
 lariter legari, donari, renunciari, gratificari posse. Item iudeū succedere co-
 guineo christiano. Item si iudeo per statuta cōmunia prohibētū sit acquirere
 im mobilia, concedunt iudeo acquirere posse ut uēdat & precii capiat. Item est gē-
 q̄ iudei non arētent canonibus quo ad spiritalia & ad peccatū mortale, ius ra-
 q̄ gaudeant priuilegiis ciuitatis. Quid iudeū esse non sit delictum punibile? Aposto-
 christianos, secus in heretico. Relicta ualere singulis iudeis secus in hære-
 Iudeoꝝ collegia non reprobari, secus in hereticis, iudeos habere priuilegia & i-
 dotium, secus in hæreticis, iudeos esse fouendos a christianis licet limite con-
 cers in hereticis, iudeis communicandū tanq̄ non excommunicatis, secus in hæ-
 reticis, iudeos posse habere loca tam publica q̄ priuata ubi conueniant, se peccat
 in hereticis, quibus ne per rescriptū quidem concedi possit. Quid de ecclesiis der-
 nonne fauet iudeis? que cum possēt eos expellere, tñ ex singulari pietate illis in-
 benigne tolerat, sec⁹ de hereticis, Permittit etiā nobis cum eis disputare iudei
 lice cæteris paribus, secus de hæreticis. Item colloqui cum eis tñ caute. In rurali-
 q̄ ex charitate cum eis agendū sit & non ex furore, quia ipsi hoc prestat ea iure
 corrigitur, ne gehennę ignibus tradatur. Item negandum eis non esse qd̄ manu
 humanę societatis concedit. Item q̄ sine illorū coloratio ipsos deo lucrari
 possum⁹. Item q̄ blandimentis non asperitatibus debemus eos ad fidem
 etiam perducere. Item q̄ suadendi sunt non impellēdi, & agendū cum eis
 potius ratione & mansuetudine prouocati sequi nos uelint, nō fugere, ut
 ex eorum codicibus ostendentes q̄ dicimus ad sinū matris ecclesię deo po-
 mus auxiliante conuertere. Sic ecclesia præcepit in canone Qui sincera, &
 none de iudeis xlv. distinctione. Item q̄ in scholis nostris debeant haberi p-
 ptores & magistri qui linguā iudaicā doceant. Item q̄ libros iudeoꝝ trā-
 rāt. Deniq̄ summa summarū in iure scriptū est q̄ iudei tanq̄ proximi nobis
 a nobis diligendū sint. Hęc omnia & singula breuiter enumerauī saluis un-
 cuiq̄ propriis & iustis limitationibus, in iuriscōsultorū scholis ciuilitate & h-
 maniter determinadis, in quibus si que fidei interciderent, ea semper iudic
 ecclesię subiectio, ut in mea protestatione ab initio facta continēt. Hos tu Ca-
 sar Augustissime fauores in gentem iudaicam collatos haud obscure uid-
 omni carere turpitudine. Illud ergo qd̄ dicitur fauor iudaicus tñ, non delicti
 uerbum sed meri facti est, quidā em̄ sunt fautores iudeoꝝ tñ modo, qd̄ a
 iunctam sibi pœnā aut ignominia non habet, ut cum theologis sentire uol-
 luit Bartolus in lege prima. ff. ad Turpilianū. Et quidā eorū sūt fautores sol-
 pfidie, & tertio qd̄ tā iudeoꝝ q̄ perfidie. Frustra igit̄ conati sunt aduersari
 me: tam celebri & eminenti suo titulo intamare, præterdentes ex consilio me-

F N

reticul
 oport
 do sup
 baptiz
 mor ille
 circa pe
 fautor
 non o
 est gē
 Aposto
 disti
 ca & i
 conseq
 Pa
 sydera
 illis in
 iudæi
 ca iure
 manu
 stu ue
 ra run
 stus &
 in deo
 mnar
 iudæi
 rum,
 Iesu,
 fuisse
 libro
 uide
 ui er
 & m̄
 la no
 a qu
 ut S.
 iur il
 eccle
 quos
 chris

faueo iudeis p h^o n punit

ipsum articulos seu propositiones de iudaico tñ fauore nimis suspectas. Quid em̄
oportuit addere nimis, uel uehementer, uel uiolenter suspectas; cum non mo
tissimo suspicione sed etiā euidentiā ueri, iudæis simpliciter loquendo antea non
contraprizatis notorie fauens ut supra neq; infamiā neq; pœnā incurrat, nam fa
dicit unior ille nomen facti est, non delicti. Sed non idem de fauore hereticorū, qui tā
dæo circa personas q̄ circa perfidiā de iure ciuili & canonico damnatus est. Vnde
edere cōfautor post excommunicationē anno lapsō infamis est, Fauor autē iudeorum
acquiri non coniungat perfidiā nullo iure prohibitus est, quia illorū delicto salus
capiat. Iest geribus ut illos emulent. Tu autē cum oleaster esses, insertus es in illis & fo
mortalecius radicis & pinguedinis oliuæ factus es, noli gloriari aduersus ramos, ait
unibile. Apostolus ad Romanos xi. & sequitur. Sicut em̄ aliquando & uos non cre
n hærēdidistis deo, nūc autē misericordiā consecuti estis propter incredulitatē illorū,
e priuilegia & isti nunc non crediderunt in uestrā misericordiā, ut & ipsi misericordiā
limitate consequant. Conclufit em̄ deus omnia in incredulitate, ut omniū misereat,
secus in hęc Paulus ubi supra. Non ergo suscipiemus peccatores propter hoc q̄ sup
niant, se peccatores, ut ait Augustinus, sed tñ eos ipsos quia & hoies sunt humana cō
de ecclesiyderatione tractemus. Quāto igitur tpe illos tolerat ecclesia, nihil iniuriarū
pietate illis inferri tolerandū est, sicut & nihil iniuriarū uicissim patiendū. Ita faueo
outare p iudæis, ut iniuriæ non subiaceant & iniuriā non faciant, hæc mihi uisa est na
caute. In naturalis uitæ societas & humana cōsideratio, qua hoiem etiā peccatorem
prestat a iure nō expullum neq; prohibitum tractare iubemur. Iniusticia em̄ est im
esie qd manitas oēm humanitatē repellens, cuius qui sunt appetentes uel turpi que
lucraru stum, sint iudæi siue christiani, immo christiani primū & iudæi. Est ergo iu
ad fidem stus & debitus fauor ut odio habeant peccata, non autē hoies, lxxxvi. distin
cum eis in decretis, ubi scripsit Ioannes papa viii. Q̄ probat odisse se uitia qui conde
gere, ut mnat errātes. Ego autē acerrime oīm in meo consilio uitia peccata & perfidiā
de deo po iudæicorū librorū condemnaui, qñ ad ignem iudicauī omnes libros iudæo
ncera, & rum, qui ad infamiā, blasphemiam, scandalum & irreuerentiā dño deo nostro
haberi p Iesu, suę dignissimę matri, sanctis, Aut christianę cōstitutioni seu ordinationi
eorū trā fuissent editi. Et iudæum tales scienter possidentē puniendū. Similiter omnes
cimi nos libros magicos & reprobatae lectionis. Quo factum est ut probauisse aperte
saluis un uidear, odire me uitia iudeorū religioni nostræ aduersantia, quia condemna
liter & ui errantes. Ecce qualis sum fautor iudæorū, qui detestandā perfidiā reseco,
er iudic & tñ in eo iniuriā illis inferri non cōsulo. Sic em̄ ego neq; cōlentiens, qui ma
os tu Ca la non approbo, neq; negligens, qui arguo, neq; superbiens qui non insulto
cure uid a quoq; iuste potero accusari. Fautor igitur sum ut debeo, ut decet, ut S. Paul
on deli ut S. Hieronymus, ut S. Thomas de aquino, ut pontifices, ut imperatores, ut
odo, qd iur isconsulti omnes doctissimi & christianissimi, non contra ecclesiam, sed pro
entire uo ecclesia, q̄a pro iusticia & pro utilitate ecclesie, ut lucrifaciā fratres nostros,
aduersan quos tenemur diligere, sicut nos ipsos, licet cum moderamine, qui sunt etiam
nilio me christi oues, pro quibus christus quoq; mortuus est. Scio tulerūt egre aduer

faueo iudeis

x

Judei in plura nives mihi fratres Arnoldi

042

farii, quia eos dixi conciuos esse nostros, nunc plus insaniant uel im iracund
rumpantur illa, quia dico iudcos esse fratres nostros, fratres Arnoldi, fra
omniū theologistarū Colonienſiū, non tñ q̄ unum patrē omniū habet
in cœlis, unde omnis paternitas, uerum etiā q̄ ex eodē nobiscū parente
ris generati sunt, qui licet non sint nobiscū membra, tñ sunt nobiscum fra
ut ait S. Hieronymus super illud ad Ephesios. Loquimini ueritatē unus
cum proximo suo, Consideremus quanta districtione S. Ioannes loquitur,
qui odit fratrem suū homicida est. Duo autē noīa cum dicimus homo pecc
tor ut inquit Augustinus non utiq; frustra dicunt, quia peccator est corru
quia homo est, miserere. Vtrunq; secutus sum, uolui omnibus iudæis om
libros reprobatae lectionis & blasphemos de consilio & sententiā mea cre
re, Fautor sum, quia peruersis & nocentibus mala & intolerabilia iuste pe
mo. Volui & nihil cum eis tanq̄ hoibus attētari nisi causa cognita, cum e
de notoriis liceat prius declaratiue cognoscere, fautor sum, quia illi homin
sent, & proximi nostri, Vnde nō tñ iusticia est, sed & misericordia defen
re proximū ab iniuria, defendere a ui, defendere ab impetu irrefrenato &
tione propria atq; priuata. Dicōt em̄ Ambrosius in libro primo de officiis. N
in inferenda sed depellenda iniuria lex uirtutis est. Ex utraq; igitur parte
tor sum, hinc, quia ab illis fauore iusticiæ abstuli quæ leges & ecclesia cond
mnant, Inde, q̄ ea illis singulari humanitate permisi, quæ leges & ecclesia
lerant, hæc omnia dilucide apparent in declaratione mea uulgari. Quicq;
ergo asserit uel dicto uel scripto, me iudæis inordinate aut iniuste fauere aut
uisse, per hoc uolens asserere q̄ iudæorū perfidiæ faueam, ille in perniciē an
mæ lux mentitur famicida & boni nominis raptor, ueritatēq; transfuga
uissimus, Nunc accedit altera opinio falsa, qua imperitis oculorū acie adu
sum me prestringere nititur calūniator meus, ait em̄, q̄ auctoritates q̄ pluri
mas sacre scripturæ & sanctorū doctorū & allegationes ex textibus & scri
ptoribus utriusq; iuris impertinenter præter & contra intentionē scripturæ
& doctorū allegare uolui, ex quibus nonnullæ si ad intellectum referant, in
in originalibus suis sunt scriptæ, & postea applicent ad propositū, falsum in
ferunt, & ut sibi uisum sit nonnunq; hæresi uicinū, hæc ille tam gñaliter et in
distincte perinde ac si nulla scriptura possit aut debeat aliter applicari q̄ scri
pta sit, aut in alia forma recitari q̄ auctores posuerunt. Quod quis ego nō fe
cerim, tñ nihilominus ierū est falsum dogma, ex imperitia uel malicia pot
diffamatoris mei procedens, & ut mihi uisum est non solū uicinū hæresi, sed
etiam inquilinū. Est em̄ contra consuetudinē ecclesie, contra usum sacre scri
pturæ, cōtra determinationē sanctorū doctorū, contra grāmaticos, rhetores
& philosophos. Nā constat ecclesiā crebro & frequēter multas auctoritates
scripturæ & scriptorū ad alium sensum applicare q̄ litera habet, nō tñ aliter
q̄ spiritus sanctus intenderit. Euāgelistū Lucæ x. de Mariā q̄ soror fuit Marthæ
applicat sancta ecclesia beatissime uirgini, Et ecclesiastici vba sequentiā sanctū
applicant cōfessoribus, de quibus singulis ecclesia canit, Ecce sacerdos magnus

Scripta p̄t ad aliud int̄d̄ referri q̄ scripta p̄t

Et dictu
iracund
confer
minus,
deo e:
auctori
Mariar
& uerb
tat uos
intenti
sanctifi
noie sic
tat uos
uenisse
Actuū
sic aieb
prum
Cum e
moris
cur po
aram
ignori
sum er
Geo, F
ceper
deder
eremi
stimo
alio m
per p
Marco
sti sic
neq;
riam
trans
argen
scrip
care
falsit
reph
lum
simp
linc

Et dictum de Enoch qui placuit deo, De Noe qui inuentus est iustus, & in tpe
racundie factus est reconciliatio, De Abrahā. Non est inuentus similis illi q
conseruaret legem excelsi. De Isaa. Benedictionē oim gentium dedit illi do
minus, & testamentū suū cōfirmavit super caput Iacob. De Moysē. Dilectus
deo e: hoibus, sic consequenter singula non secundū applicatiōē recensentē
auctoris, Canticū etiam canticorū referē extra limites ad beatissimā uirginē
Mariam, quod in quidā christo tribuunt & ecclesie, alii animę coniunctiōi
& uerbi dei. Possē uolumen implere de auctoritatibus quas ecclesia nō ad
intentionem literālē auctorū, sed ad honorem atq; decus sanctorū, & salutē
sanctificandorū adducit. Cæterum S. Petrus ab urbe Roma diuersis ecclesiis
noie fidelium quiscum romę congregati fuerunt, hoc modo scripsit. Salu
tat uos ecclesia quæ est in Babylone collecta, cum neq; ipse neq; tunc ecclesia
uenisset ad Assyrios. Sed Babylone posuit pro Roma, Quid Paulus? Nōne
Actū xvii. allegauit Atheniensibus inscriptionem Aræ aliter q̄ esset, cum
sic aiebat. Præteriens em̄ & uidens simulacra uestra, inueni et arā in qua scri
ptum erat ignoto deo, sed neq; uerba nec intentio statuentiū ei consonabāt,
Cum em̄ debellassent Athenienses circū circa uicinos, et in signū uictorię ut
moris erat cuiuslibet regionis subiugatæ, domū retulissent proprios deos, si
cut postea in eorum imitatione Romani pantheon edificarūt, ita illi publicā
aram erexerunt, cui titulū inscripserunt, Diis Asiæ & Europæ & Africę diis
ignotis & peregrinis. Illud ad propositū suum cōmutans Paulus sicut sibi ui
sum erat utile, pro constituenda christi ecclesia recitauit singulariter ignoto
deo, Fecerunt euāgelistæ similiter, nam Matthæus allegat Hieremiam, & ac
ceperunt xxx. argenteos preciiū appreciati q̄d appreciauerūt a filiis israel &
dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi dominus, q̄d nō solum Hi
eremias non sic intendit, sed penitus non scripsit in forma. Idem Zacharię re
stimonio utitur, Percutiā pastorem & dispergant oues, q̄d propheta intēdit
alio modo deum rogando percutere pastore. Idem ut impleretur q̄d dictū est
per prophetas, quia Nazareus uocabitur, quod nusq; reperitur in prophetis.
Marcus discipulus Petri suum ita ordit euangelium. Inicitū euāgelii Iesu chri
sti sicut scriptum est in Isaiā propheta Ecce ego mitto angelū meū, q̄d Isaias
neq; scripsit neq; formaliter intendit. Lucas enarrat Stephanū recitare histo
riam & descendit Iacob in ægyptū & defunctus est ipse & patres nostri, &
translati sunt in siche m, & positi sunt in sepulchro q̄d emittit Abraham scio
argenti a filiis Emor filii Siche m, Sed legat genesis xxiii. Erit alia intentio
scripturæ. alia uerba, alius sensus literalis. Hęc iam cum S. Hieronymo repli
care cogor, cum quo in his & aliis catholice sentio, non ut euāgelistas arguā
falsitatis, quod absit. hoc quippe impiorū est, Celli, Porphyrii, Iuliani, sed ut
rephensores meos arguā uel imperitiæ, uel q̄d detestabilius est manifestæ ca
lumnix atq; scelerose detractionis, ut saltem cōcedant mihi in meo consilio
simplici mente bonaq; intētiōe composito, q̄d in scripturis sanctis uelint no
lunt euangelistis & apostolis cōcessuri sunt, Ne aut̄ hac occasione iudēi nobis

Inscriptio Aræ
atheniensis

042

possint illudere, Sciāt etiam Moysen uerba dei non ita recitare ut dicta sunt. Nam de monte Sinai locutus est dominus. Memento ut diem sabbati sanctifices, cum autē Moyses hoc p̄ceptum allegare uellet in deuteronomio, ait minutū dixisse sic. Obserua diem sabbati ut sanctifices eum, Et Moyses dixit principio creauit deus cœlum & terrā, Dauid conuersis uerbis recitando legauit, Initio tu dñe terram fundasti & opera manū tuarum sunt cœli. & similia possunt in magno numero inueniri, ubi allegationes non per quadrant ad literā, sed spiritus sancti intentione, Vnde quattuor illi sensus exponendi scripturas a sanctis doctorib⁹ ecclesie recepti sunt, uidelicet historicus, allegoricus tropologicus & anagogicus. Quo apostolus illud. i. par. lip. xvii. Ego ero ei in patrem & ipse erit mihi in filiū, a deo per Nathan ad uuum suum Dauid de filio suo Salomone p̄dictū, pro christo allegauit. Hebręos primo capite, Idem etiā ostendit non semper oportere scripta ad intentionē auctorum literalē allegare, cum ait ad Galatas iiii. Scriptum est quia Abrahā duos filios habuit, unum de ancilla & unū de libera. Sed quia ancilla, secundū carnem natus est, qui autē de libera, per repromissionē, Quis sunt per allegoriā dicta, hæc em̄ sunt duo testamenta. Et sequit de Ierusalem terrestri & ea quę sursum est. Talia cum sint in ecclesie catholice tanta consuetudine frequentata, quo modo audeat aliquis tam falso dogmata huiusmodi arguere uelle, ut innuat non licere scripturarū auctoritates aliorum applicare aut aliter quā auctores posuerunt, Dummodo expositionē sacrę scripturę nullo modo retorqueat maligne ad illud quod contrariat ei quod est per spiritū sanctū reuelatū, Dicit em̄ canon. Consuetudinē laudamus quę tñ contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscit, xi. dist. Cæterum de aliis uel quorū nihil interest ad fidem utrū sic uel aliter teneantur, uel etiam de quibusdā ad fidem pertinentibus quę nondū sunt per ecclesiā determinata, cū quis non habeat electionē contradicentē ecclesie doctrinæ, poterit impune ex una eadēque scriptura tā in uocabulis quā in sermone uarios sensus & diuersas intentiones elicere. Non obstante illo quod glossæ uel doctores aliter exponant. In talibus em̄ illud apostoli p̄cedit, unusquisque in sensu suo abūdet, Non em̄ necessario sequitur glossa ita exponit, ergo tibi non licet aliter exponere ex rōne. Neque de necessitate sequitur iste doctor ita exponit, ergo tibi non licet aliter exponere, tum maxime quod rationabiliter non est contra uerū neque prohibet aliter exponi debere aut possit. *ἐν ταῖς τοιαύταις τὸ ἐπιτιμῶν οὐκ ἄχρηστον τὸ διαμαρτυρῆσαι ἀκρίτως, ut dicit Gregorius Nazianzenus in libro ad Eunomianos cuius titulus προλαλίας circa finem, id est, in illis em̄ & obtinere non est inutile, & peccare impericulosum. Ut cum sermonē euāgelicū zizaniorū ad dogmata retulerim, non contradicendo ecclesie, per id nihil egerim quod iuste debeat reprehendi, quantum uis me in eo reprehendat rudis ingenii & minutule doctrinæ homo meus, qui non legit sanctos doctores, sed tñ excerpta quædam Aristotelis & concordantias maiores biblicę cum bacchanticis & hianicis reportatis. Sic em̄ scribit post meam declarationem in xvii. propositione, quod uerba*

*alio p̄ furo
p̄dū d̄ r̄p̄
m̄d̄ r̄p̄
bibl̄is*

yo agit Arnaldy

christi
xiii. de
dia
referu
situs
hære
ros d
em tu
bulu
tica p
gum
bit, se
dei, n
cri u
bolic
mati
& m
ctum
gale
fame
iplo
quā
hoc r
iuris
serm
cath
essen
per a
hens
licui
supp
obli
gua
nost
in li
qua
est o
id et
simp
auct
imp
Ad

christi ad sensum impertinentē contorqueā, quando hoc q̄ christus Matthei
xiii. de malis hominibus fieri iussit, ad improbatę lectionis libros traham. Au
diat diabolus iste S. Hieronymus in eo loco ita scribentē. Omnia scandala
referunt ad zizania, & paulo post, quāobrem non dormiat qui ecclesię p̄po
situs est, ne per illius negligētiā inimicus homo supereminet zizania, hoc est
hæreticorū dogmata, hæc ille. Sed nemo miret̄ audaculum theosophistā ve
ros theologos non legisse, qui neq; perlegerit bibliā noui testamenti. Quid
em̄ turpius theologo facinus facere potuit Arnoldus, q̄ obitcere mihi uoca
bulum sectę, in propositione sua tertia, qd̄ confitetur me uincente ex grāma
tica proprietate posse malis & bonis applicari, & ea propter philosophi & le
gum ac iurium scriptores in utraq; significatione eo utāt, ita em̄ ipse met scri
bit, sed hoc addidit, q̄ non debuit tñ iste doctor (me notando) in sermone si
dei, nisi secundū q̄ in scripturis sacris inuenit̄, et sicut scriptores catholici et sa
cri utunt̄, sic & ipse uocabulo uti, Audite ruditatē & ignorantia hōis cū dia
bolica superbia, omnes reliquas facultates contēnentis, Consentit em̄ q̄ grā
matica proprietates & legum ac iurū scriptores sectę uocabulo erga bonos
& malos utantur. Et paulo ante scripsit me non esse in scholis rheologię do
ctum, sed tm̄ legibus studuisse, lam me renegare optaret professionē meā le
galem, sicut ipse renegat ueritatē, Ostendit aut̄ huic agasoni lōge prius q̄ hūc
famosum libellū ederet, q̄ S. Paulus actuū xxiiii. isto uocabulo in bonū de se
ipso utitur, sic loquens ad præsidē, Confiteor aut̄ hoc tibi q̄ secundū sectam
quā dicunt hæresim sic deseruio patri & deo meo, Et cum ista scriptura sacra
hoc modo interpretata legatur in ecclesia, cur non erubescit post assignatū usū
iuris & grammaticorū scribere de me dicens sic, non debuit tñ iste doctor in
sermone fidei, nisi secundū q̄ in scripturis sacris inuenitur, & sicut scriptores
catholici ac sacri utuntur sic & ipse uocabulo uti, perinde atq; iurisperiti nō
essent scriptores catholici, aut iura non essent sacra. Sed hæc excecatus liuore
per orasiam non uidit, neq; quid scripsissem considerauit, in quo facile dep̄
hensus est furere mania, cum me iterū redarguere uellet dicens, q̄ non mihi
licuit ita loqui causa breuitatis, quia non sit tam angusta lingua latina, ut nō
suppetere mihi potuissent copiose gratiora uocabula, Stultus quantū insanit,
oblitus meorū quæ legit, qm̄ & consiliū & declarationem uulgarē non in lin
gua latina quā ipse asserit non esse angustā sed in lingua teutonica & utriusq;
nostrum uernacula scripsi. At redeundo unde digressus sum S. Cyprianus
in libro de montibus sina & sion aduersus iudæos scribit primum hominē a
quattuor cardinibus orbis nomen adeptum ut Adam diceret. A. anatole id
est oriens, D. dysis id est occidens, A. arctos id est septentrio, M. mesebrion
id est meridies, qd̄ certe non uituperandū in tali uiro fuit, qui bono animo &
simplici mente ad excitandā contemplationē sic scripsit, quis nunq; de metē
auctoris uel dei uel Moyli fuerit, in lingua em̄ hebraica nomen Adam a deo
impositum non habet nisi tres literas, Q, aut̄ idem Cyprianus interpretatur
Adam id est terra caro facta, id profecto facit ille sanctus uir ut qui linguam

G iii

*Zizania
et p̄p̄ta dogm*

Secta

huic Agasoni

Adam

hebraicā nondidicit, sicut plures sanctorū fecere, Solum habeat etiam meū
similis patientia, & non tam facile improperet mihi, dicendo, Si auctorū in-
tellectus ad meū intellectū applicet, q̄ falsū aut heresi uicinū inferat. Credo
indubitate q̄ a nemine inferatur, nisi a detrimentosis famelicis istis Coloni-
ensibus diabolologis detractoribus meis, qui ex oibus dictis & factis suis falsa
inferunt, quia falli & fallaces sunt, nec consueuerūt aliud q̄ ex uero falsū con-
cludere. Vnum hoc haud scio an maximū est hypocritarū uicium immo fla-
gitium, q̄ omnium mores & facta notant, at se ipsos esse sine crimine ostentant,
cum sint turpissimi. Vnde risum continere nō possum, cum lego huius simu-
latoris alphabeticariā propositionē XXI. & sequentē cum suis p̄dicationibus
tūm equidē istuc os suum impudēs uidisse nimium uellem, qui fuisse status, cū
ea ganeo scripserat, ut crimina detestaret quæ ipse q̄ridie cōmittit & cōmiser-
rat. Recte Cicero. Carere debet omni uitio qui in alterū paratus est dicere. Si
allegationes Arnoldi doctissimi quiscq̄ acerrimo iudicio examinet, profecto
inueniet ingentem numerū & aceros auctoritatū aliter applicatarū q̄ fue-
rit intentio auctorū, ita ut etiam nō nihil iniquū heresi sequatur, q̄d multo
propius est q̄ uicinū. Sed quid ego cuncta reuoluam libellorū suorū? qui tot
erroribus & tanta ruditate scateant, ut non sint doctorū auribus aut lectione
digni. Vnum hoc pro exemplo ad amissim pensitemus, qm̄ iudæorū genti
applicat id q̄d dicunt Moysen scripsisse. Maleficū non patieris uiuere sup̄ ter-
ram, eo q̄ iudæi cōmittunt maleficia plurima. hæreses. schismata. blasphemias.
Irrisiones christi & ecclesiæ ac scripturæ sacrę peruersas interpretationes.
Ideo non patiamur inquit eos in aliquo mūdi angulo superesse. Indigna uox
theologi, indigna sacerdotis sanguinē humanū sidentis, uult em̄ omnes male-
factores hoc uocabulo cōphendere, quia maleficia cōmittunt. Sed id nō so-
lum est præter intentionē, uerum etiā contra mentē auctoris & legislatoris,
qui sub eodē capite Exodi xxii. multa enumerat maleficia corporis, q̄ nō
imponit mortē, ut furtum, stuprū, uerbalē maiestatis lētionem, Et ibi solum
magicā & idololatriā plectit morte. Si hoc iste non nouit, stultus doctor est,
Si uero nouit & peruertit, criminofus est. Non em̄ maleficus hic omnē male-
factorem significat, sed tm̄ facinorosum magū, ut est in lege imperatoris Cō-
stāntini de maleficis. Sic em̄ Moyses loquit. מַגֵּיף אֵלֶּיךָ מִכָּל־עַמֶּיךָ אֲשֶׁר־בְּאֶרֶץ־מִצְרָיִם
id est. Maga
non uiuat, in semiteno gñe, non dixit malefactū ix sed maga, malefica, lamia
Non dixit super terrā, ne forte illi uel in aqua cum piscibus, uel in igne cū sa-
lamandra degendū sit, hæc illud est q̄d iste applicat ad omēs hoies malos, q̄s
non uult pati ut uiuant qualicunq̄ maleficio sint obnoxii. Contra Augusti-
num ad Donatum scribentē. Ex occasione terribillium iudicium & legum ne
æterni supplicii pœnas luant, corrigi eos cupimus, nō necari, nec disciplinam
circa eos negligi, nec supplicis quibus digni sunt coerceri. Sint calumniatores
mei quantumcunq̄ tyranni & crudeles, tū se meminerint sacerdotes esse, ne
occidant, & utcunq̄ doctores etiā dici, ne sacrā scripturā aliter allegent, q̄ spi-
ritus sanctus efflagitet, aut si id per ignorantia attentauerint, dent laicis q̄q̄

In libro
arnoldi

Maleficij

Si in Arce p̄dicatoris erud/
dona uenit Reuolūtiō

aliquid ueniam, qui talem non sunt professi doctrinam, & patienter festucam manum
ferant, si uolunt in oculis suis gerere trabem, Si non timerent quod magnitudo si
belli nimis excreceret, liquido exponeret locos alios, in quibus auctoritates
contra intentionem auctorum etiam perniciose aduersarius allegat. Talia enim
multa in illo suo reprobatae lectionis libro continentur, ut est illud, Gladium fu-
rioso de manibus auferri debere, quod applicat ad iudeorum libros, tam uel quod do-
lo auferendos, quos affirmat iudeorum animas necare, Primum obtrektor ali-
ter allegat quod auctor ille Tullius scripsit, ait enim sic officii. iiii. Si gladium quis apud
te sana mente deposuerit, repetat insaniens, reddere peccatum sit, non reddere
officium, ubi de reddendo non de uel auferendo loquitur, quamquam hic non persto,
deinde non solum citra & praeter intentionem, sed etiam contra mentem & uolunta-
tem auctoris eandem auctoritatem citat. Causa enim Tullii fuit, ne furiosus in ipsa
furia per gladium uitam corporis amitteret. Sed Arnoldi causa est, ne iudei
animarum suarum uitam per libros hereticos amittant. Addit enim, quamquam sic animas
necant, quia ex his discunt ipsi, & docent uxores suas & proles iugiter. Hae-
phemare, haec ille. Oro te Caesar interroga eum, nunquid hoc sit uicini heresi-
si, uel interroga proceres tuos illustri doctrina clarissimos, an non est heresis
manifesta, credere iudeum perfidum animam uitam habere, cum apostolus & euan-
gelista Ioannes in epistola prima decretum hoc publicauerit. Qui habet filium
dei habet uitam, qui non habet filium dei, uitam non habet. Et in euangelio eius-
dem dixit Christus. Amen amen dico uobis, nisi manducaueritis carnem filii
hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis. Ergo si dimittat
tur uniuersis iudeis omnes libri, non necant animas, neque suas neque uxorum
neque proles, quia omnes eorum animae non uiuunt, siue libros habeant, siue ca-
reant libris, comburantur omnes eorum libri, non permanent in uita perfidi iudei,
quia nunquam fuerunt in uita, uiuere enim Christus est, quem nunquam receperunt per fi-
dem & baptismum. Quapropter sanctissimae leges imperatorum tam Theodosii
quam Valentiniani libros hereticorum comburunt, quia extincta super aliquid arti-
culo haeretico sacrilega doctrina, possunt credentes eundem articulum abiurare,
& per hoc uitam beatam nancisci. At fingamus apud iudeos centum articulos
haeticos, & comburantur omnes abiurenturque, nihilominus adhuc non habebunt
uitam, adhuc non credunt in filium dei, adhuc non coguntur baptizari, adhuc
manent iudei. Et haec uidetur occasio fortasse probabilis, quare nusquam habet a se
pressum in sacra scriptura uel in alio iure aut detestatione ecclesiae, quod spe-
cialiter iudeorum libri sint comburendi, quantumuis nullos scripserint sic ut ian-
tuus spiritus efflagitat. Quare aduersarius etiam haec abiuravit contra mentem
scribentis auctoritate, cum allegat quod refecandae sunt putridae carnes, Quam sen-
tentiam transfumit in iudeos, cum aperte pateat mens auctoris quod ibi loquatur
de christianis, eo quod immediate sequitur, & scabiosa ouis a caulis repellenda, cer-
tum est autem quod iudei non sunt de caulis seu ouilibus christianorum, dicente Chri-
sto. Habeo alias oues quae non sunt de hoc ouili. Unde allegata auctoritas ex-
plum dat de Ario in Alexandria haeretico christiano, non de aliquo iudeo.

*Aris iudeorum
in uicini*

Ita per omnes libellos suos discurrendo p̄stygia tor blaet̄ero, quicquid de no-
 stris hæreticis & christianorū heresi scriptum est, id totū ad iudgorū hæreses
 solū modo ad me infamandū callide retorquet, p̄ter citra & cōtra mentē &
 intencionē auctōr, despiciens iura, q̄rū intentio mens & uolūtas est, q̄ poena-
 les constitutiones calum propriū non excedant, p̄sertim quando uerba legis
 ut inquit Baldus & Ioannes de Imola sunt adaptata ad certas personas, tunc
 em̄ non debet trahi lex ad alias, etiam si quis uellet om̄ia in confuso cōmiscere
 tam titulos q̄ leges fauore religionis, tunc em̄ hoc minime procederet, q̄n̄
 non solum nulla intercederet paritas rationis, sed om̄is appareret et etiā dispa-
 ritas, hæc autē ad scholas iuris peritissimorū doctorū pertinent latius disputan-
 da, non ad Arnoldi et aniliū theosophistarū detractorū meorū gurgustū,
 Vnde oritur alia falsa opinio, qua cōuiciator indoctos studet excecāre, q̄ nō
 licuerit hanc materiā quam ipse appellat fidei ac morū, quasi in ciuili calu per
 iurisperiā alique m̄ qualibuscūq; hinc inde allegationibus tractare. Hic peto
 a tua maiestate Cæsar fortissime triūphator imperiū, an per quæstionē oibus
 nobis propositā uolueris disputare de fide? aut quos mores discere a nobis
 paratus eras? qui uniuersorū es morum in repu. legis & arbitrator, nō que-
 rebatur an iudei essent fideles orthodoxi, an crederent nostrā ecclesiam san-
 ctam, non fuit res dubia, quin om̄es iudei sint hæretici improprie & lato vo-
 cabulo dicti, nihil horum disputandū erat etiam agricolis notum. Sed an iud-
 gorum libri essent de iure perimendi, & an esset utile ecclesiæ, supposito q̄
 heretici erronei aut scādalosi essent, quod cognoscere & si non primo, t̄n̄ &
 secundario canonistis nō est denegatū. Aut igit̄ uolebas libros condemnare, aut
 condemnatos perimere. Condemnare autē uel esse cōdemnatū, legale uerbū
 est & iuris officiū, non theologiæ p̄sertim iudicialiter. Aliud est em̄ causis ter-
 minum imponere, & aliud scripturas sacras diligenter exponere, ut habet in
 decretis xx. distinctione. Quare liceat aduersariis meis opiniones pro fide ca-
 tholica uel contra fidem catholicā magistraliter disputare de cathedra, non
 de tribunali, per argumenta non per mādata, honeste non cōtumeliose. Quæ
 uero sint lectiones per leges uel canones reprobatae, seu ad peremptionē aut
 combustionē condemnatae, hoc iurisperitis committit̄, qui sciunt an & q̄ mo-
 do legis generalit̄, singula specialia sub se complectat. Et an aut quō poenæ
 sint extendendę uel restringendę, & an aut quando prouisio in materia poe-
 nali concepta in ueram & certā personam, extendat̄ ad rēsentatam, habet
 suos titulos, habent leges & canones de fide catholica, de hæreticis, de iudeis
 de sanctissimis ep̄iscopis, de ecclesiis, & aliis fidem christianā concernētibz,
 Sinat Arnoldus iuriscōsultos etiā aliquid esse in ecclesia, sunt em̄ eo inuito
 etiā ecclesiastici scriptores & catholici doctores. Accepisti serenissime Cæsar
 q̄liter tribus catapulis leuissim⁹ ardilio aduersū me falso licet frustra iaculat̄,
 Nunc post falsas opiniones quas imperitis p̄dicauit sequunt̄ falsę atq; sophi-
 sticę argumētationes. Nā ut ait S. Hieronymus om̄ilia quarta sup cātica can-
 ticorum, apud imperitos & animales hoies pulchriora uident̄ mendacii so-

*Insignis
arnoldi*

Quod fuisse officij iuriconsulti dicitur q̄d̄ p̄p̄m

phismata q̄ dogmata ueritatis. Sed tanto facilius uincā, quanto puerilius oīa
paralogizat, tantoq; breuius absoluendus est nugigerulus, quanto lucidius
sua tela praeuidi & prudenter caui, prius em̄ fregi singula q̄ hęc ille strueret.
Accedit etiam q̄ recte docti eum indoctū logicū iudicāt, tam anilibus uanis
debilibus uitur argumentis, in nullo modo, in nulla figura, phreneticorum
more, nisi hoc sibi mollis homo in deliciis habeat, q̄ nescio quid nouū in logi-
cis inuenit, propter q̄d Apollini bouē sacrificet de cornuto quodam syllo-
gismo. Loquit em̄ de me in propositione prima his uerbis. Et ut aliquantulū
inquit eū (me notando) fortius stringam, hunc cornutū ei syllogismū ponā.
Que cum legenti mihi dicerent amici, cur tantopere riderē, illis respondi, mi-
rum q̄ non auritū posuerit, ut qui ab alino procederet, totus em̄ mihi nūc vi-
detur cum Luciano in asinū non aureum sed stercorariū uersus, qui ante ce-
raustes esse potuit aut bubalus, sed ut melius intelligatur sophista nosterculus,
Nam sine commentariis non intelligit neq; ipse se neq; alius quisq; breui au-
sculta Cæsar. In tua maiestatis rephensio consilio scripsi me quondā in curia
diui patris tui audiuisse a iudæis q̄ extinxerint famosos & nephandos libros
Tholduth Iesu Hanozri & Nizahon, diligenterq; prohibuerint inter se, ne
ulterius talia scriberent, id aut fuit semestri ante q̄ serenissimus cæsar Frideri-
cus tertius pater tuus imperator inuictissimus morte uinceret, qui obiit me
p̄sente in Lyncea xiiii. kalē. septembres, anno M. cccc. lxxxiii. post ea tpa
petenti a me cuidam nobili, quid honeste ac sine scandalo q̄nq; posset cū suis
iudæis colloqui recreationis causa, respondi per epistolā, ut eos interrogaret,
quā potissimū ob causam ipsi putarent in tam longa se captiuitate detineri,
& ad eam disputationē multa formaui argumenta, hinc inde tam grauiā q̄
leuiā qualia poteram excogitare, quorū sibi iusserā postulare solutiōes. Inter
illa fuit unū, q̄ dei filiū Iesum blasphemarent, & q̄ in tali blasphemia delecta-
rent, vñ posterū fieret participes priorū, & q̄ id ex cōsuetis p̄cibus eorū atq;
libris ut Nizahon & Velamesumadin notari posset. Hęc a me fuit epistola
cum talibus obiectionibus & petitionibus, nō aut determinationibus seu cō-
clusionibus ullis data anno M. D. V. Audi nunc cū tuis qui in consilio sunt,
quō super hac historia instruxerit calūniator suū cornutū ut ait syllogismū,
Vult em̄ dicere ut intelligo, si non credidi iudæis mihi dicentibus in curia im-
peratoris abolitos fuisse hos libros, quare cōsilio inserui. Si credidi, quare ad
nobilem scripsi manifestū esse q̄ tales libros habeant. Hic est ignauissimi pe-
coris, immo nocentissimi peccatoris cornutus syllogismus, de quo me conso-
latur diuina uox, Omnia cornua peccatorū confringam, & exaltabunt cor-
nua iusti. Pudet me cæsar coram tua maiestate tam summa, tam augusta, tā
abiectis infantiliū neniārum susurris, ex paupere uena miserimi istius inge-
nii prorumpentibus uerba facere, quapropter ad eum ipsum qui fœnum in
cornu gerit me conuertam. Que malū ista tua ratiocinatio est? aut qd est me-
diū syllogismi quē appellas Arnoldi? credo nec mediū nec extremitates
formare noueris, omitto mendaciū tuum, qui manifesti uocabulum nec ore

H

Cornutus p̄

frid. imp.

De epi-
stola ad
nobilem

Cornua ar
moldj

Bacchans
biuanj

nec calamo protuli, sed huc ad pulpitum. Si dico me ante annos xx credidisse
iudæis hæc affirmantibus, et tandē nugis eorum deceptū me sensisse decimo
post anno, tum quō syllogizabis? quis erit elenchus? cum tm & tam longū
cōtradictioni tuę intercesserit tempus, in quo idē homo posset fuisse cādidus
& ater, albus & non albus. Dispercā si ego tot cornua in tuo capite quęsiuis-
sem. At nunc Senecę credam syllogismo licet sophistico. Quod non perdidisti
habet, cornua nō perdidisti, ergo cornua habes, forte in similitudinē tauri
æthiopici, cuius Pausanias in Bœoticis meminit, unde tibi Sapphus iste con-
ueniet uersiculus, Accedant capiti cornua bacchus eris, immo bacchans, qđ
pecuale atq; propriū tibi est, non bacchus qđ diuinum aiunt. Bacchātes autē
eos germani uocant, quos galli biuanos. Recipe igitur & a me hunc uicissim
cornutum syllogismū, tam bonū ac potius meliorem in materia & forma q̄
tuus fuerit. Si ianus est bifrons, & tu es biuanus, ergo tu es quadrifrons, & in-
ter bacchantes quadrifrontes perpetuo connumerandus. Bacchantes enim
sunt rudes & agrestes literatores, Sed quadrifrontes qui nulla sibi concipiūt
ex turpitudine uerecūdiā, & uere tu ex illis es, nam & loquela tua manifestū
te facit, qua palam insinuas morē censoribus neq; pudorē te neq; pudicitia
habere ullam, quīs apud ignaros & simplices omnē frontem undiq; ostētes
maledicte hypocrita. Nam quid non te pudeat cum calūniando mea, sermo-
nem continuū pter & cōtra intentionē meam aperte diuidas, ut tibi facilius
sit cauillandi occasio. Nihil em̄ differt, sic dixerim, duos ego blasphemos eos
libros legi, quīs affirmarint tales se libros extinxisse, an ordine conuerso sic.
Quīs affirmarint tales se libros extinxisse, ego legi duos, ut uideas cęsar q̄ta
uanitate labore in re tam ardua uilissimus theosophista, perinde ac si nos nō
legerimus Aristotelis organū, non tm latine uerū etiam ut ipse scripsit græ-
ce, quo concedatur haud nos ignorare quantū iste calefactor circa syllogis-
mos peccet, tam in materia q̄ in forma. Deinde mihi cum doctis conuenit, qđ
iste in topicis nullus est, uel si aliquis est, omnium theologorū fex & turpitudō
est, & ob id ab integris & solidis doctoribus repellendus & respuendus. Fa-
ciamus obiter degustationē impudentissimę ignorantię suę, tum & nequię,
ut mercatores piper probāt. Eimvero dialecticā hanc dissuasionē meam qua
scripsi, si thalmut esset comburendus iam dudū combustus esset ante multos
annos, quādo patres nostri plus affectionis habuerūt ad fidem nostrā, q̄ nos
nūc, cum iste uir acer in p. elio impugnare uellet, iamq; lacertos exerraret, cę-
stusq; ponderaret, post rhetoricā declamationē suā me sic philosophice ado-
ratur, Si topicum est, dicat per quem locū. Si dicat (me notādo) qđ per locum
ab auctoritate sumptū ex patribus, Sane iam non topicū erit, quia apud to-
picos triuitate est, locum ab auctoritate negatiue nihil momentū habere, licet
in theologicis nōnunq̄ ualeat, Hęc ille sapiens magisterculus in logica, uel si
spernat diminutiū, sic saltem magisterculus, aut per metathesim stercus magis.
Qđ belle triumphat, primo, quia sic locus ab auctoritate qui non possit esse ne-
gatiuus, Secundo quia tamen si consueuerit ita in theologia posse argui, tamē

Long ab impia

mihi non uelle permittere, tali fortasse uenia indigno. Putat me tam desuetū
 his quæ quondā pueri didicimus ut ei concedam locum esse ab auctoritate,
 Fuit ne patribus maior auctoritas ante tpa in affectione ad fidem q̄ nunc sic
 nostris patribus, aut quæ requirit auctoritas, ut quis habeat affectionē ad fi-
 dem, quid cōmune præstantia hoīm siue auctoritas cum fide habet? Nūqd
 bubulcus aut opilio tantā fidem habere potest quantā in summa potestate
 atq; auctoritate constitutus? nisi erret in euāgelio, q̄ de Centurione qui sub
 se dixit habere milites christus loquit, nō inueni tantā fidem in israel, perinde
 ac si p̄minētiae hoīs maiestate regnantis & magnitudinē auctoritatis, fidei
 q̄q; magnitudinem ascripserit, Si tam manifeste in istis puerilibus quæ noui-
 ciis nota sunt errat, quæ tam lōgo spacio temporis & tam præmeditato stu-
 dio cum oīm suorum contubernaliū cōsilio & auxilio aduersus me collegit,
 quid cum cerebri habere purabimus? quid industric? quid ingenit? Q; si est
 iste ad pugnā electus, ut ipse asserit a collegio theologorū, quales arbitrabi-
 mur electores esse? q̄ sciolos, q̄ rationales, cum talis sit electus. Nisi cum glōs
 nostra in libro digestorū posita sub titulo de origine iuris in lege secunda
 de Romanis, qui disputaturi olim cum græcis, stultū quendā elegerunt ad di-
 sputandum cū græco, ut si perderet, tū derisio esset, & reliqua, simili usu p̄co-
 gitata fraude hūc stultū elegerint, ut si manifestaret ex operibus & uerbis su-
 is q̄ esset malus logicus, peior philosophus, pessimus theologus, conuerteret
 in risum, dicendo, Facile potuit stultus superari, nobis autē Coloniensibus the-
 ologis non erit dedecus, sed stulto. Ego uero propter reuerentiā facultatis col-
 legii & ordinis, agam cum eo tanq̄ reuera esset aliquantum licet non nimis
 sapiens, & si patiat, docebo eū non esse ab auctoritate sed locū a maiore, q̄
 p̄cedit negatiue, qm̄ eius est maxima propositio. Si id qd̄ magis uideat inesse
 non inest, nec id qd̄ min⁹ inesse uidebitur inerit. De p̄decessoribus em̄ nostris
 ante multos annos scriptum est, sancti per fidem uicerūt regna. De nobis autē
 q̄ in nouissimis diebus instabunt tpa periculosa, & erunt hoīes se ipsos amā-
 res cupidi, elati, superbi, blasphemī, parentibus non obedientes, ingrati, scele-
 sti, sine affectione, sine pace, & reliqua. Cōcludendo sic habentes speciē qui-
 dem pietatis, uirtutē autē eius abnegantes. O sancte Paule propheta uerissime
 q̄ clare uidisti theosophistas in spiritu. Esset facile cudendū uolumen integrū
 de fatuo sensu istius magistri, quo nihil gustare uel in logicis ostenderetur, ut
 est hoc etiam obiectum mihi ab eo argumentum. Naturaliter credibile est
 iudæos fecisse quicquid potuerunt excogitare, q̄ eorum doctrina a suis non
 contēneret, ergo naturale est quibuscūq; modis paternas eōs traditiones de-
 fendere. Principio, nō contentus tribus terminis sed & quattuor aut quinq;
 syllogizat. Deinde puer ego sæpe ferulā lachrymans passus sum d̄b tam pu-
 erilis solutionis ignorantia, cum argueret naturaliter credibile est lapidē mo-
 ueri sursum, ergo naturale est lapidē moueri sursum, et sic de similibus, q̄ inde
 sinenter paralogizat, ut, non habeo intelligentiā in thalmud nisi ex nostris li-
 bellis, ergo nō habeo intelligentiā in thalmud penitus & simpliciter. Sic thal-

Indig. destry

Long a minor

A. d. az. in. p. m. erat

232
mud nobis & nostris seruandus est, ergo thalmud penitus simpliciter & libe-
re seruandus est. Similiter illud. Credo iud. hoc dicere, ergo credo illud ue-
rum esse qd dicit; dicit, Item illud. Non credo hoc ineptū ut tu dicis, ergo nō
credo hoc ineptum. Quis hanc fallaciam non nouit, non credo mundū cō-
pisse ut Plato dicit, ergo non credo mundū cōpisse. Est em̄ uerū qd credo mū-
dum cōpisse ut Moyses dicit, non aut ut Plato dicit. Sic posset aliquis credere
aliquē thalmud non esse ineptum ut Pepericornus dicit, & simul tñ credere
aliquem thalmud esse ineptum aliq̄ modo. Item quāuis perniciose mentiāt
Arnoldus me dixisse non esse credendū nostris scriptoribus, tñ hoc argumē-
tum etiam non ualet, huic non est credendū ut testi, ergo huic non est creden-
dum. Item nō ualet. Ad condemnandū aliquem ad ignem uel combustionē
scripta istius testis me non mouent, ergo uolo qd isti testi simpliciter & peni-
tus nunq̄ sit credendū. Dicit em̄ lex. Non testimoniis sed testibus crimina sūt
probanda. Hoc tacere non possum, qd tam egregius rector burfæ Colonien-
sis tam rustice perplexē ignauiter argumentū ad formā redigat in propositi-
one xxx. qui antea oēm formam fugerat, sed hoc putat se uenari posse, licet
spes eū fallat, qd in minore fatear hāresim, & deinde hāresim concludā, & ait
his uerbis. Quicūq; habet ius faciendū aliquid, potest illud facere sibi in bonū
quāuis alteri sit ingratum, & tñ non facit contra alium, nec potest ille iure cul-
pare aut egre ex ipso id animo accipere. Sed iudei habent ius sic faciendū thal-
mud uti factus est sibi in bonum quāuis deo & sanctis ac nobis sit ingratus, nō
tñ fecerūt cōtra nos, nec possumus iure eos culpāre aut id egro aut malo ex
eis animo factum accipere. Hoc argumētum qd a me ipso mēdicauit, & ego
illud in declaratione meā uulgari. §. 28. antea solui, non nouit miser philoso-
phaster ad formā redigere. Ita em̄ inter sentes & uepres hāret cornibus, ut
cum Hieronymo cōtra Iouinianū scribēte possum dicere, Vbi spiritus legē-
do deficit ibi distinctio est. Appellas tu id Arnolde formā syllogisticā, erue
oculos p̄ceptorū qui te tam indoctū reddidit. Tamen noli desperare, ego do-
cebo te, tu imitare Aristotē, at heu quomodo potis es, qui eum non intelli-
gas, quantūuis profitearis. Aduerte tñ & ausculta. Sint A. B. C. syllogismus.
A potentes facere absq; iniuria. B habentes ius faciendū. C iudei faciētes thal-
mud ut nunc est. Da Cæsar ueniam ineptitudini, oportet ita loqui cum istis
nasturciis, nam ut Picus comes tuus Mirandulanus ait. Balbi nō nisi balbos
intelligunt. Fiet itaq; syllogismus. Omne B. est A. id est omnes habentes ius
faciendū sunt potentes facere absq; iniuria, & C. est B. id est iudæi faciētes thal-
mud ut nunc est, sunt habentes ius faciendū, ergo C. est A. id est iudei faciētes
thalmud ut nunc est sunt potētes facere absq; iniuria, Hanc redactionem in
formā syllogisticam poterunt melius intelligere discipuli tui, si nō eos dimi-
dio feceris stultiores q̄ acceperis. Es em̄ magister ignorantie, qui q̄annis acce-
pta ingenti pecunia nescire doces, sed nō ut Socrates. Hoc itaq; argumentū
Darii est, non illius Persarū regis, sed tui similitum. Maiorem, omne B. est A. di-
cis iuridicam, concedo, Minore. C. est. B. dicit hāreticā, nego, qm̄ ad eius ve-
ritatem que indefinita est sufficit qd aliquid sit qd dicat thalmud ut ipsum nūc

232
Dary

est, cuius iudaei habeant ius faciendi, ut est Sepher zeraim id est liber seminū
q̄ volumina sunt mere medicinae, similiter x. xx. xxx. uel plures alii alia
rum facultatū aut historiarū, qui pari modo dicuntur thalmud singulariter,
in quibus nulla fortasse continet hæresis non tolerata neq; blasphemia, neq;
infamia, neq; magica, quapropter eorū habent faciendi ius ad minus tolerā
tiæ ac simplicis permissionis, quia tolerant in perfidia, & per cōsequēs in his
quibus perfidiam suam manutinent & exercent, propter quæ puniendī nō
sunt, primo permissio tanq̄ principali. Diuiditur deniq; thalmud in quattuor
facultates superiores ut dictum est a me in consilio, Et collectionē librorum
thalmud dicunt maiorem esse triginta bibliis, sed de quolibet eorū librorū se
parabiliū dicitur, hoc est thalmud ut nunc est, & hoc est thalmud ut nūc est.
Sicut Socrates est homo ut nunc est, & Plato est homo ut nunc est. Nunq̄ autē
& nusquā quisquā ex me audiuit, q̄ affirmauerim loquendo uel scribendo
iudeos habuisse ius faciendi omnes & singulos libros thalmudicos, quin imo
dixi contrariū, scilicet de blasphemis & contumeliosis in prima determinati
one consilii, & de magicis in ultima. Ceterū qualis ne reputandus est ille logi
cus siue logisticus, qui naturam oppositorum nō intelligit, ait em̄ illas duas
propositiones esse ita oppositas q̄ simul stare non possint, Vnam. Multos li
bros legi & nullam in eis contumeliā scriptam inueni. Alteram, Multæ sunt
in libris iudæorū blasphemiae & hæreses contentæ. Et quanq̄ hoc modo non
scripsi, tñ miror q̄ has simul esse ueras dicit impossibile. Quo clarescit apte
Arnoldū nō esse philosophū neq; theologū doctore, nisi sit doctor creatus
ex nihilo, solent em̄ qñq; creari doctores. Quare noli Cæsar in hoc homine
aliquid sperare qd sit firmum, constans, uirile, theologo uel saltē philosopho
dignum, Nihil in eo inuenies, nisi molle, effeminatū, puerile, senticosum, hæs
tās atq; dubium, tam uecors est lepus, nihil ferme arguit de quo assertiue au
deat dicere A est B, sed sicut simia poscenti præbet manū & retrahit cum for
midine, qm̄ semp̄ intendit falsum in mente. Quare oīa pene argumenta sua
incipit per uerba eiuscmodi, ut uidetur, uisus est, suspectus uideri potest, forte
diuinatur, apparet, ego puto, uelle uidetur, hæc dicta hæresim sapere uident.
quantū ego conicio, hoc uel illud esset impertinēs, apparet hic impertinēter
allegare, cum tñ in tuo fuerit arbitrio Cæsar collocatum, quid te moueret ut
pertinens uel impertinens tanquā iudicis non partis. Per idem autē famosū
libellū suum fere nihil audeat iste quasarius opponere aut arguere, nisi per hanc
dictionem indeclinabilē quasi, quasi, quasi, somniatoris instar, ut quasi uelit
hoc innuere, quasi uellet dicere, quasi in materia ciuili, quasi nulla deberet es
se cura pro alio, Significat autē hæc dictiuncula quasi aliqualem similitudinem,
sed simile non est idem, qm̄ nihil est tam alterum q̄ simile. Ideo apud grama
ticos est nota incertitudinis, ut. i. Regū ix. Erant em̄ quasi xxx. uiri, qd signifi
cat incertum fuisse numerū. Quare ad eam particulā affirmatio sequitur &
negatio, ut cum legitur. i. Paralip. xvii. Feci q; tibi nomē quasi unius magno
rum, fuit em̄ reuera unus magnorū, Et psal. xxxiiii. quasi lugens & cōtristat.

H iii

Thalmud

Creari
doctores

In Arnoldo

Non Arnoldo

Quo

sic humiliabar, fuit enim reuera contristatus, Et in euangelio Ioannis, gloriam quasi unigeniti a patre, fuit enim reuera unigenit^o a patre. Negatiue sic, Iob xv Nunquid sapiens respondebit quasi in uentum loquens? nam reuera non erit in uentum loquens. Et Hieremie^{xlviii}, Fuit in derisum tibi israel, quasi inter fures reperisses eum, nam reuera non reperisti eum inter fures. Cum igitur dicat iste theologista, quasi hoc uellem dicere, non propterea debet continuo syllogizare quod reuera dicere uouerim, quoniam fortasse non uolui hoc dicere, sicut & sepe uoluntate contraria in mea declaratione legit, Sic contra ubi dicit quasi nulla deberet esse cura pro aliquo, non debet mox syllogizare quod uouerim nullam esse curam pro altero, cum eius contrarium inueniat in declarationibus meis, quod debeat alterius pro altero cura esse suo modo limitata. Valeat igitur iste quasarius cum suis quasalitatibus in mala^m crucem, aduersus quem spero cunctos prestantes & ueros theologos indignari tanquam contra inhonestissimum quasarium & contra suas latrunculas quasalitates. Nunc maxime uelle laetissime imperator parum quod adhuc reliqui est nephariorum scelerum horum perditissimi & de salute sua desperati huius Arnoldi attendente et cum singulari erga me clementia indefesse audires. Non enim satis turpe sibi duxit, in euidenti calumnia deprehensum se, iniuriarum & famosi libelli condemnatione notari, quod quanto illi probro futurum sit omnes norunt. Verum etiam adhuc in me diffamando capitale iudiciorum publicorum aliud horrendum & abominabile crimine falsi admisit Vulcano sacratum. Qua in causa quo me uertam caesar indyter^o quos implorare ordinarium ne suum? at falsarius Arnoldus confidentia clericatus & sacerdotii in tanto facinore & tam crudeli scelere spem sibi impunitatis concepit. An collegium facultatis suae? sed ipsa sibi facultas hunc falsarium se iactante & gloriantem non tamen ad hanc prouinciam subeundam elegit, sed etiam negocium hoc illi demandauit, & perficere ac perpetrare coegit. Tantis suffragiis hominum, tanta Colonienensium ut audio familiaritate stipatus, tanto scholasticorum fauore accessus, & simul prauiudicio singularis Agrippinorum inuidiae, ac odii popularis per eum sinistra machinatione iam toto biennio aduersum me conflati munitus, & ut sibi uideat securus, omnem ordinem iudiciorum phis & iura contumaciter despiciat & contemner, Igitur in te unum spem adiutorii & consolationis fixi & locaui, ut tamen immanni detractoris & calumniatoris mei compertis flagicio, me innocentem falso circumuentum, tandem aliquando integre fame nominisque boni uirum declares. Ut autem in limine primo indomitam & effrenatam istius contumacitatis audaciam & impudentiam incredibilem praeter hunc unum in omni scholastico homine inauditam accipias et agnoscas, cum ei ad nihil nisi ad oppressionem quaerebar, haud parum multa se obtulerunt, quibus cogitare poterat ob uitam meam usque huc integerrime peractam non facile labefactari famam meam, & bonam tam in diuinis quam humanis rebus existimationem, quare fortissimum ei recte putabat ut nunc sunt penes nos iuniorum & perspicacium athletarum studia, fore multos Colonienensibus theologis doctores in aliorum uersitatibus gymnasiarum, qui purpurillatas argumentationes et uanos abor

Crime
falsi

tiuosq; syllogifimos & susurra quibus exurdant aures & prestygia quibus eluscantur oculi pure clare lumine internoscerent. Ne conatus scholasticè disputando frangerentur, cepit consilii mei sacratissimæ tuæ maiestati me obediēter expositi chirographū, eiusq; librum chalcographice tibi editū particulariter imutare, amouere, celare, delere, interlere, recitare dolo malo, ut ueritas apparere nō possit, & ita pfecto falsi crimine in perniciē et destructio nem boni nominis, dignæ existimationis & integre famę meæ capitalia illi scripturę puncta, quibus totius causę fundamentū & status quiescit, falsauit multis in locis, maxime illustribus & perspectis, quę ordine uideamus, Principio qui sūt nerui causę nostrę de thalmud iudæorū maxime accusor apud omnes ab aduersario, q̄ illum de meo consilio indistincte uoluerim cōseruare, ad hoc ostendendum omnes dies noctes somnos & uigilias tuas & suorū cōtubernaliū accōmodauit, & quicquid unquā didicisse uideat. Addit illud etiam, q̄ si in mea cōsultatione imperatoris maiestati respondēs distincte sic expresse, q̄ plurima me nota leuasse, & hoc modo per oīa sua opuscula scribit, p̄dicat, suggerit me thalmud indistincte cōmendare, laudare, defendere et cōseruare, in quo de fautoria iudæorū me notat cum ingenti uirtute. Sed illud quo tpe adhuc in lingua germanica per interpositā Pepericorni personā mecum agebat, semper atq; constanter negauit, simul contra ostendēs & in sumuario speculi ocularis & in declaratione uulgari & in disputatis, distincte me locutū esse & non indistincte. Nunc autē quom sibi proposuerunt mihi latine pariter iniuriari, tum illorū de mea patientia & humilitate spes audaciā sceleri p̄stitit, & confidentiā impunitatis auxit latina eorū interpretatio, per quam non sine irrefragabili putarent licētia scribere, quicquid malignandi suaserit libido. Quare constituerunt ex meo consilio portiones uas excerpere, quas uiderent ad odium mei concitandū aptiores, ut solet nō missura cutem nisi plena cruoris hirudo, quā appellant sanguisugā, ea enim semper deteriore elicit sanguine relicto meliore. Sic aranea florū sucos meliores apibus permittit, peiores ipa colligit, ex quibus uenenū coquat. Nō fuit tam iniqua consuetudo maioribus nostris illis ueris et uere sanctis theologis dantibus bene agēdi exēplū posteritati, oībusq; his qui tā honorabile nomē theologię sibi non in uanū usurpāt, illi nanq; librū aliquē reprehensuri totū interseriebant de uerbo ad uerbū sermonis cōtextū, nihil relinquētes, ut ad omni etiā specie mali abstinuisset probarent, quę admodū Origenes cōtra Celsi libros & aduersū Iulianū beatus Cyrillus Alexandrię archiepiscopus qui sic ait. Διελόντες τοίμων εν ταςει, τῆ προωδεσερα τὸν παρ' αὐτοῦ λόγον τῆ τας εν αὐτῶ διανοίας σύμενεγκόρτθου κατ' εἶδος, οὐχ ἐκ ἀσκη πλῆσάκις ἀποχεῶντως λὲ ἀπαξ καὶ ἐμπέχηνως ἀπαρτήσομεν. id est. Digerentes itaq; in ordine decentiori eum qui ab ipso est librū, & ipsas in cōsentētiis cōferentes iuxta formā, non unicuiq; sæpius, sufficiēter autē semel & artificiose obuiabimus. Vnde iam cognoscit qua norma uir bonus grauis & honestus

*ful p. in libz
K. in q. in*

librum indignū rite possit impugnare, distinguēdo uidelicet totum librum
auctoris non particulas quaslibet decerpēdo, & ordine, non intrichate, & si-
mul collationando, sententiā referendo, sententiā, non uerba inquit sed sentē-
tias & mētem intentā, ea em̄ per *Διαβολας* hic significat, & *κατ' ἐπιδαοσ* id est
secundū formā aut speciem, sic specificē ac formaliter ut iacent, nihil interpre-
tando aliter q̄ scribitur. Hęc est doctrina christianorū & sancti spiritus. Alia
est doctrina diabologorū & maligni spiritus, qua matrem humani generis
Heuam seduxit primus falsarius, qua multos quoq; post eam ad casum inui-
tauit, addendo. minuendo. immutando perniciose aliter quā uerba fuerunt
prolata. Diabolus em̄ præceptor & magister oīm falsariorū ad Heuam ita
locutus est. Cur præcepit uobis deus ut non comederetis ex omni ligno pa-
radisi. Erant uero dei uerba præcipiētis ad unū Adam prolata, priuq; Heua
fieret, cui prohibuit deus solum lignum scientiæ boni & mali. Diabolus autē
uolēs decipere sophistico more per cornutum Arnoldinū syllogismum, im-
mūtans uerba dei ex numero singulari fecit plurale, dicente deo de ligno sci-
entię boni & mali ne comedas. Recitauit diabolus. Cur pcepit uobis deus ne
comederetis ex omni ligno paradisi, per quā lectionē reddidit discipulā do-
cilem, sicut aduersarii mei docibiles diabolo facti sunt. Respondens autē Heua
dixit. De fructu lignorū quæ sunt in paradiso uescimur, quo se fallacias ostē-
dit præceptoris sui agnoscere, quem in exordio mentitū esse deprehēdebat
Sed ut eruditior magistro suo appareret, alia quoq; ipsa diabolice, non dicta
dictis addidit. De fructu inquit ligni quod est in medio paradisi (simulans se
nomen arboris ignorare) præcepit nobis deus ne comederemus & ne tan-
geremus illud ne forte moriamur. *Æqualis iam magistro qui dixit uobis, &*
illa, nobis, respondit & ne comederemus, sed in imitatione agilior quoq; ut
forte putabat magistro, addidit totum hunc sermonem. Et ne tangeremus
illud, iuncto ad uerbo dubitandi ne forte moriamur. Hoc est gymnasiū Sa-
tane, tales facit discipulos diabolus. Et qui suo isto dogmate paruic lapsum,
uoluit eodē restaurandi parare impedimentū. Eisdē em̄ apparētibus elēchis
usus est tentādo Iesum cupiens scire an esset christus. Nam sic ei diabolus do-
lo malo scripturas detruncando. minuendo. uariando recitauit, & scriptum
est em̄ ait, quia angelis suis mandauit de te et in manibus tollent te, ne forte
ad lapidem offendas pedem tuum. Super quo S. Hieronymus ita scribit, dia-
bolus nihil amplius dixit nisi hoc q; angelis suis mandauit de te, ut in mani-
bus portent te, ne forte ad lapidem offendas pedem tuū. Mediam partem di-
misit. Sic em̄ dicitur, qm̄ angelis suis mādauit de te, ut custodiant te in oībus
uiis tuis. Hoc non dixit ut custodiant te. Sciebat em̄ contra se esse. Idem Hie-
ronymus. Matthæi quarto super eodem ait. De angelorum auxilio quasi ad
infirmum loquitur, de sua cōculcatione quasi tergiuersator tacet. Audiuisti
Cæsar scholam diaboli, audias oro & scholasticos tartari & discipulos infer-
ni. Sed paulo ante tamen qd actum sit perpende. Quæsiuisti a me an omnes
libri iudeorum præter bibliam sint perimendi. Ad quod post uarias librorū

sum dreyo

particiones respondi teutonice sub hac uerborum forma. Nunc aut ueniēdo ad ipsam quæstionē dico sic, apud quēcūq; iudæum inuenit aliquis talis liber qui expressis uerbis simpliciter & plane ad infamiam, blasphemiam, scādalum & irreuerētiā dño deo nostro Iesu, suæ dignissime matri, sanctis, Aut christiane constitutioni seu ordinationi editus esset, ille posset imperiali mandato eis tolli & comburi, & iudæus ille puniri, q̄ ipsemet talē non lacerasset combussisset aut suppressisset. Iam omēs uidēt q̄ hanc generalē sententiā meam expressis uerbis ad generalē maiestatis tuæ quæstionē pronunciaui atq; tuli, uident & audiunt me præmisisse hanc clausulā, q̄ ea dicam nunc ueniēdo ad quæstionē tuam. Sed aduersarius ut uerū non appareret ipse huius determinationis meæ principiū dolo malo amputauit, celauit, surripuit articulando secundā propositionē quam rephendere intendebat sine capite hoc modo. Apud quēcūq; iudæū sciēter inueniret aliquis talis liber & cetera, ut per hoc licentiū mentiatur ea uerba iam lecta continuari tm̄ ad ultimū ordinem librorū in septenaria partitōne mea comprehensorū. Hoc totū fundamentū est criminatoris, ut dicat q̄ determinando a nouissimis septimi ordinis libris ordinar, uolens q̄ hæc determinatio mea generalis iam exposita restringat solūmodo ad nouissimos libros septimi ordinis. Fecissem igitur orōnem perpetuam & non disiunctā, continuā & non discretā, non interseruissem ponendo inter ultimū librorū ordinem & principiū decisionis meæ historiam de rebus ante annos xx. gestis. Frustra ei⁹ decisionis caput tam egregio & ingenti caractere notassem ut oculis patet, frustra punctū euidētem præfixissem, frustra inter historię de curia imperiali excitatē finem & determinationis meæ principiū, terminale spacium alias incōsuetū dimissem. Quæ omnia etiā rudibus signum p̄monstrant alterius cuiusdam distincti & nō pēdentis a proximo sermonis. Accedit & illud q̄ falsarius ut uerū non appareret detruncauit, abscidit & occultauit introitum relatiuū quæstionis generaliter factę ubi p̄fatus sū. Nunc aut ueniēdo ad ipsam quæstionē, q̄d uocabulū nunc, apud omnes consueuit esse signū inītiū non depēdentis, quā in immo fere semper nouū inchoat capitulū tam in græcis q̄ in latinis scriptoribus. Aristoteles in vii. metaphysicę v̄p̄ de λέγωμεν id est. Nunc aut dicamus. Lactantius diuina, institū, vii. Nunc ignaros ueritatis instruamus, & eiusdē de opificio dei. Nunc rationē totius hoīs ostendam, ubi semper magna capita sic incipiunt. Et nunq̄ talis modus dicēdi significat restrictā & dependentiā, p̄sertim quando addit cōiunctio. aut. aduersatiua particula ut hic, Dixi ueniēdo sci licet non proximis immorando, dixi ad ipsam, nō referens me ad aliud quē nisi ad ipsammet ḡnaler motam quæstionē, dixi quæstionē quę uniuersaliter proponebat ad quam uniuersalē dedi responsionem. Hęc omnia falsarius dolo malo omisit, detruncauit, abstulit, celauit. Non igitur potest intelligi q̄ hanc uniuersalem & ḡnalem determinationē de oībus libris apud quēcūq; iudæum reptis blasphemis & iniuriosis postquam solūmodo restrinxerim ad ultimū ordinis q̄sdam particulares libellos, quā in immo nisi mirificā cecitatem

Quia h̄c q̄d dicitur in no. nonit. Arnobius

fussio auri iudaici

In aduersariis suspicio auri iudaici & odiū inuidiaq; peperisset, uideret eis ne
cessario iste intellectus esse circa omnes iudeorū libros cuiuscunq; conditio
nis facultatis aut ordinis fuerint, & alium intellectu pati non posse, quod me
ridiana luce clarius ex consilii responsione ad argumentū secundū uerba mea
expresse patefaciunt. Fuit em̄ in uestibulo & ianua consultationis meæ ante
omnem distinctionē aut ordinē in genere ad quæstionē ipsam de libris iude
orum in primā charta hoc obiectū argumentū. Quæ blasphemat Iesum Ma
riam & apostolos, etiā nos & christianā ordinationē. Ad hoc argumentū in
fine consultationis post omnem determinationē meā sic respondi, Hoc esset
efficax argumentū, & propterea ego super talibus libris ubicunq; inuenirent
meam condemnationē in principio posui, hæc fuerunt uerba mea. Nunquid
clare inde constat q; condemnationē meam sine aliqua restrictione gñaliter
ad omnia uolumina intenderim referre, q̄ essent iniuriosa & blasphema. Quia
igitur omnes & singuli blasphemie libri uniuersaliter sunt a me condēnati,
sequitur q; si inueniant aliqui thalmudici libri esse blasphemii, aut contra ec
clesiæ ordinationē hæretici, q; eosdem cōdemnauerim. Nam hæresis sub blas
phemia comprehendit, eo q; secundū S. Hieronymū in omilia quarta super
cantica. Hæretici non dogmata ueritatis sed blasphemias in deū & iniquitatē
in excelsum loquunt. Ergo cum in principio separaui omnes blasphemos &
hæreticos iudæorū libros ab aliis non hæreticis neq; blasphemis, per iudiciū
cōdemnatoriū ad perimendū seu comburendū igne. Qua temeritate audeat
falsarius scribere q; thalmud hæresim continētē indistincte uoluerim con
seruare, diaboli mendacis ipse mendacissimus discipulus, quē nulla retrahit a
tanto fānicidio uerecundia, cum legerit q; & secum legerint fere mille ho
mines, me thalmud sæpe distinxisse, primo in quattuor facultates superiores
theologiā leges canones & medicinam. Deinde secundaria diuisione distinxit
eadem charta facie altera thalmud in blasphemias, seu hæreses ex una, & fa
ultitates atq; stulticias ex altera partibus. Subiungens me non posse talia ostē
dere in locis propriis, quia thalmudista nūq; fuerim, sed quæ cognouerim ex
nostris ea referam, ut legit in Fortalicio fidei libro tertio cōsideratione octa
ua & ante, ubi ea quæ iudæi contra nostrā fidē dicunt, ipse auctor quisq; fuit
nominat cecitates, falla mendacia & crudelitates. Ea aut quæ cōtra legē na
turæ ac morū, contra charitatē & legem Mosaicā dicunt aut scribunt, appel
lat idem fatuitates aut stulticias, nominans eos amentes & insanos, sic faciūt
& alii multi de nostris q̄s ego securus & alios quoq; hebreorū libros imitat,
dixi me posse credere multa eorū similia inueniri in thalmud, qualia olim
contra dñm nostrum & eius amicos sæpe in p̄sentia sua locuti sint, citando
blasphemias quas in euangelica historia legimus, qua in re ut in oibus mihi
aduersaret, & a planta pedis usq; ad uerticē non esset in me ab eo permilla fa
nitas, etiam historias ueras redarguit, & quarū oino haud potest inficias ire,
dicit sic. Esto q; iudæi id dicerent, debebat doctor iste continuisse ambas au
res suas, cum multa digressionē rhetorica, & demosthenico inuehendi appa

raru quasi non & turpiora in libris Pepericorni sui scripta legant, & nefandiora de iudæis cum ueritate in quædam sermonibus prædicent & prædicari debeant in ecclesia, quoniam euangelica ueritas scandalum non parit in cordibus orthodoxorum, quam christus iussit prædicare super tecta. Sed illas blasphemias iste quasarius cum suis quasalitatibus mihi ipsi quasi attribuere uideat, asserens eas se nunquam in euangelio legisse, quod ualde credo, quia sophista euangelicæ non studeat historiæ, sed apparentiæ tantum redargutionum. Unde iterum applicat dorsum suum ad mendacia, plurimum disputans de seruato iuris ordine ac legum respectu, quem ego nunquam dixi esse seruatum, & ne uerbum quidem feci, neque de legibus neque de ordine iuris. Sed audi cæsar alterum locum in quo scriptura mea est ab isto Colonienſium mædatario falsata, nam ut illud iam dictum mendacium coloraret, uerba ipsa que scripsi quod iudæi de christo ita dicerent, Des sie dan mir im gericht haben, de germanico in latinum false tranſtulit sic, super quibus etiam ipsi eum iure conuenissent, ut per hanc immutationem posset me postulare per diem, quod iuris fecerim mentionem, & super hoc uerbo iure, longam scripsit & eminentiam inuectiuam, erat autem secundum proprietatem linguæ nostræ germanicæ de uerbo ad uerbum ita tranſſerendum, super quo tum ipsi cum eo iudicio contenti derunt, Nam hoc uerbum teutonicum. rechten. significat in iudicio contendere siue agere, non considerato uel iure uel iniuria, quicquid enim cum altero coram tribunali agitur, in alemanico rechten dicitur. Aliud est nomen recht, quod ius significat, sed uerbo actiui sum usus non notie. Alteram falsitatem commisit in eadem propositione quinta, uolens enim mihi conflare acerbissimum odium, dixit me grauissimas blasphemias in christum expressisse sine ulla diuine maiestatis habita reuerentia, quapropter omisit istud erga patrem piuum filium uerbum, quod ob reuerentiam diuine maiestatis ut debui domino nostro Iesu christo exhibui scilicet dilectum seu amabilem. Sic enim sonat in alemanico, widervnsern lieben herrn Iesum, id est contra nostrum dilectum seu amabilem dominum Iesum, quod tamen uelut per se inexistentem theologi plusquam in mille locis non addunt, & frequenter euangelia de Iesu sine honoris præfatione loquuntur. Quando enim fidelis fidelis scribit talibus exornationibus opus non est. Memento hic Cæsar quod euidentia ueritatis cogente, confiteor grauissimas blasphemias in christum me hic expressisse, quas aut quarum similes credam in thalmod inueniri posse, quo facilius agnoscas detestanda sua mendacia, quibus sæpe dicit me laudare thalmod, quem a turpitudine hæresi blasphemiam & falso excusare & honestare coner. Contrarius igitur sibi metipſi est, & pugnantia asserit, tanto & tam intolerabili contra me furore commotus, ut sua mendacia rebus ueris applicare non possit, quod tamen omnium est deceptorum singulare studiū, licet tanquam alter Proteus nunc in aquam nunc in ignem labat, & sicut anguis in gramine repens, & uulpes cauda quantum ualeat sua uestigia subigens, ait quod nunc iudæi has blasphemias quasi a me excoGITatas sint audituri. Miser sycophanta putat iudæos euangelium nostrum non etiam in hebraico tenere tranſlatum, & non legisse in angulis quod nos predicamus super tecta. Scripsi scilicet talia, non idem sed talia iudæos scribere posse qualia

in euāgelis legitimus dixisse. Non scripsi eōs iustam mortis sententiā obtrui-
 nisse. Mentitur falsarius nebulo, sed iudeo scripsi dicere q̄ corā imperiali iu-
 dice sententiā contra christū obtinuerint. Quod duabus de causis reprobat
 theologista. Primo qm̄ nullibi euangelii exprimit, tanq̄ contra iudæos hæc
 dicētes pugnaturus de euāgelio, quibus & in hoc mentiat, qd̄ & Lucas testat,
 & prima Petri secundo, tradebat aut̄ iudicanti se iniuste, sed desperans de sa-
 lute sua Arnoldus om̄ia audet mētiri & peruertere. Nihilominus ut a pertis-
 sime pateat eum non esse theologū, quia ueros theologos non legit sed solū
 sua parua logicalia. Produco in palæstrā S. Hieronymū Matthæi xxvii. sup
 uerbo, tunc dicit illi Pilatus, ubi sic scribit, Ethnicus quidem est qui condēnat
 Iesum sed causam refert in populū iudæorū, & infra. Sed sciendū est romanis
 ea legibus ministrasse, quib⁹ sancitū est ut qui crucifigitur, prius flagellis uer-
 beretur, hæc ille. Secundo repugnat detractor, quia dicit conuersos suos palā
 restificari q̄ hæc & talia nunq̄ audiuerint in iudaismo existentes. Equidē te-
 stibus illis interrogatoria non dedi, nec possum scire quid audiuerint aut le-
 gerint, simul quoq̄ suspicor Arnoldū propter consuetudinē mentiendi etiā
 in hoc loco de suis conuersis esse mentitū, q̄ si aliq̄n tamen (dei gratia) uix se
 mel uera dixerit, certe ignaros & imperitos lectionū hebraicarū esse suos cō-
 uersos putandū est, qui non legerunt iudæi, qd̄ ego christianus legi, quōd igit̄
 p̄ tales & tā ignaros uoluisset ingreere iudæos de ipsorū libris hebraicis, nisi
 calūniose ut solet oīa. Ego uero me ipsū, p̄fiteor hæc legisse in libris & scriptu-
 ris iudæorum, ut in libro Nizahon capite ducentesimo nono, ubi sic scribit̄.

*suu genu legi
 voluit*
*Arnoldus
 mendax*

אמר רעוי כי מבשתי היה וכל גפלאותיו היו כישות עלכו גידו למיתח
 אר דעו כי מבשתי היה וכל גפלאותיו היו כישות עלכו גידו למיתח id est, Verū tamen nouerunt q̄ ma-
 leficus magus fuit & omnia miracula eius fuerunt ueneficiū, propterea sen-
 tentiatus est ad mortem per ius & per iudiciū, sicut præcepit nobis deus no-
 ster. Aut igitur ipse Arnoldus iterum mentitus est, aut conuersi sui aduersū
 me sunt mentiti, aut utriq̄ temerarii odio & liuore in meā infamiā cōuersi
 sunt uel peruersi potius. Q̄ aut̄ accusauerint eū de usurpando regno patet
 Lucæ xxiii. hunc inuenimus subuertentē gentem nostrā & prohibentē tri-
 buta dare cæsari, & dicentē se christum regem esse. Ceterum ne uiderer eam
 collectionē librorū quæ dicitur thalmud de istis a me recitatis blasphemis
 temere insimulare, q̄ thalmud eo tempore nondum legeram, conclusi hanc
 primam partitionem eius istis uerbis. Talis & ei similis intentio posset forte
 in thalmud reperiri in illis locis ubi se materia obtulisset de eo scribēdi, teuto-
 nice sic, **da es die materi Begeben hette da von zeschriben.** Quod iterum
 criminatō falsauit hoc modo, in his locis seu angulis in quibus eas scribēdi
 materia exegisset, ubi pro occurrit uel se obtulit ipse interpretatus est exegit,
 ut calumniandi occasionem ignorātib⁹ persuaderet, tanq̄ iudæos dixerim
 necessitate compulsos ad sic scribendum, ac nō potius hoc sentirem, eos talia
 scripsisse, ubi se obtulisset de Iesu christo scribēdi locus, ut puta de eius uita

conuersatione ac morte. Vnde sic exclamās insidiator, Quæ est ista materia
inquit quæ requirere posset apud eos ut blasphemetur christus, ut immacu-
lata uirgo deturpetur. Quæ necessitas impellit eos? Ecce quomodo ad pro-
bationem diffamationis falso utitur quod ipse falsauit. Manifesta est hæc
clementissime cæsar ipsius thalmud distinctio, primū in quattuor facultates,
deinde in hæreses & stulticias. Nunc qualiter alterum ab altero segregau-
rim iudicando, uide. Scripsi em̄ de thalmud nō cremādo charta. x. hoc modo
**Nit red ich es darumb das ich den thalmud wolle güt machen am
den enden da er zuuerwerffen ist / sunder allain zu bewyssen das er nit
zuuerbrennen oder zu vertilcken sei vns des willen das im im etlich
narhait vñ törechtig mainungē in disputation weis begriffen sindt.**
id est, non loquor hæc ideo quod ego thalmud uelim bonum facere ubi abiiciē-
dus est, sed tñ modo ad ostendendum quod non comburendus uel delendus sit
propter id quod in eo aliqua stultæ & fatuæ intentiones per modum disputan-
di seu differendi contentæ sint. Hoc totum omisit falsarius, & in nullo fero
si libelli sui loco uel uerbi eiusce meminit. Quapropter in crimen falsi omnium
prudentum iudicio manifeste incidit. **Quod & Cicero Romanorum scien-** **Crime**
tissimus iuris affirmat in oratione pro Roscio comædo. Equæ em̄ tabulæ in **falsi**
quit condemnantur eius qui uerū non retulit & eius qui falsum perscripsit, eu-
ius pœna & ad L. Corneliam de falsis constituitur in eum qui ut uerum nō
appareat quid celauerit, Cōstitui omēs libros blasphemos & hæreticos igne
comburendos. Replicauit & in hoc loco de thalmud quando est fonticus &
malignus. Sed ubi continet stulticias & fatuitates & cecitas adagia dicitia io
cos fabulas quod hebræi uocant **אגדה** pro illa parte iam eum segregauit a
blasphemis, & putauit probabiliter eum talem non esse comburēdum, quan-
do iudæi per tales libros non turbant pacificum statum ecclesiæ, potissimum
ut audio illis libris nō astricti ad credēdū. Quod rabi Jehiel filius Ioseph scri-
bit in disputatione gallicana cū de libris thalmudicis inter cætera sic inquit
אך יש בהם דברי אגדה להמשיך לב האדם להכין המליצה אם
תרגום תאמין ואם לא תרצה לא תאמין id est, Em̄ uero sunt in eis sermo-
nes agada hoc est fabularum (sicut nos dicim⁹ studia humanitatis) ad indu-
cendum cor hominis ut intelligat eloquentiam, si uoles credes, si non uoles
non credes, hæc ille. Ita nos poetarū, oratorum, philosophorū & historicorū
libros etiam paganorū propter eloquiū uenustatem legimus, & non combu-
rimus, quous Antoninus narret Titum Liuium a Gregorio papa esse concre-
matum. Quia uero constat me thalmud distinxisse tanquā generale in plura
particularia uariarū conditionū, quæ diuersam penitus naturam & rationē
habent. Nam alia est ratio blasphemix, alia stulticie, quorum unū quodlibet uere
dicitur thalmud, mirandum incredibiliter & stupendum est de homine qui
philosophum atque theologum præ se fert, quod non pudeat tantæ ignorantie in

re tam facili, tam trita omnium scholasticorum, ut opprobrio atque uitio immo-
erimini mihi uertat, quod thalmud non esse comburendum scripserim, in quo ma-
xime notatur Arnoldus inscitia & imperitia logicę artis. In hoc enim uniuersum
si conueniunt, si omnes homines current, præter unum Socratem, quod uere diceretur
homo non currit. Quare igitur non consentit iste, si omnes thalmudici libri
essent hæretici & propterea comburendi præter unum medicinę librum
quid dicit thalmud Zeraim, quod uere dicerem thalmud non esse comburendum,
quoniam ad indefinitę propositionis ueritatem sufficit unam eius singularem esse
ueram. Sic utraq; propositio uera esse posset, Thalmud est comburendus, &
thalmud non est comburendus. Nisi iam relicta sua facultate mecum decer-
tare uellet in iure, quam tamen facultatem illustrissimam antea uilipendit & spre-
uit, diceretque indefinitam in iure æquipollere uniuersali, ut thalmud non esse
comburendum, æquipolleret huic, nullum thalmud esse comburendum, uel omnem
thalmud non esse comburendum. Cui liceret mihi per iura quoque respondere
capiendo glo. magn. in. c. ut circa de elec. li. vi. quę dicit quod quando non est ea-
dem ratio & conditio propter aliquod accidens omnium particularium in uniuersum
uerso comprehensorum, tunc indefinita non æquipollit uniuersali, quod & Dy-
nus approbat de re. iur. lib. vi. sub rubrica. Eodem modo si diceretur, thalmud
non est hæreticus, intelligendum esset secundum omnes logicos de aliquo particu-
lari thalmud in quo non inueniret hæresis, ut subiectum propositionis inde-
finitę acciperetur pro tali quale illud esse permetteret predicatum. Ergo si quęras
an omnes libri iudeorum præter bibliam sint comburendi, & ego simplici &
bono animo non professus theologicas subtilitates respondeam. Omnes libros
blasphemos & hæreticos esse comburendos, magicos & reprobate lectionis
libros esse comburendos. Deinde sic. Commentarios biblię non esse combu-
rendos, artium libros non esse comburendos, cabalisticos non esse combu-
rendos, thalmud non esse comburendum, Nonne satis distincte affirmatum
a me fuisse arbitraberis? ut si reperiat aliquis thalmud hæreticus uidelicet
contra tolerantiam ecclesię, quod ille iudicio meo sit comburendus. Sicut in simili
cum aliquis hostis theologorum a me semper amicissimo theologię fautore
quæreret. An omnes theologii præter sanctos sint comburendi, & ego tum
nihil mali suspicans responderem. Omnes theologii qui perseverant in hæresi
sunt comburendi. Deinde sic. Scotistę non sunt comburendi. Occanistę non
sunt comburendi. Albertistę non sunt comburendi. Thomistę non sunt combu-
rendi. Mox ille maledictus hostis theologorum iniuriose contra me insurgeret
ac proterue nimis insultaret uerbis contumeliosis sic mihi loquens. Quare
mentitus es affirmando quod Thomistę non sint comburendi, iam dicis contra
ecclesiam & contra papam, Nam papa fecit comburi tres doctores Thomi-
stas Florentię in italia anno dñi M. cccc. lxxxviii. & alios quatuor Thomi-
stas fecit comburi Bernę in alemânia anno dñi M. D. VII. Ad hæc ego humi-
liter responderem homini proteruo. Amice ac frater, illi quos tu recenseras tho-
mistas proximis annis fuisse combustos, fuerunt (ut fama est) hæretici, de quibus

Indefinita
et utiq;

Thomistę
Berne

ego prius ab initio responsionis mee tibi dixi, q̄ omnes perseverantes in hæ-
reli sint comburendi. Nihilominus tamen iste hostis prænotatus persequere-
tur me multis iniuriis canendo scribendo loquendo, q̄ ego essem mentitus
de thomistis, qui affirmaverim eos non esse comburendos contra papā, con-
tra ecclesiam, contra christū & contra Paulum, & nisi reuocarem tanq̄ scan-
dalosum, ipse me uellet flammis et nece perdere nequissimū auctorem. Nō-
ne misericordia dignus uiderer Colonensibus theologiæ professoribus Al-
bertistis & Thomistis ob tam iniustam lacerationē? Tunc certe merito cun-
cta sua parua logicalia, exponibilia, insolubilia et obligatoria, libellos de mo-
do respondendi & opponendi, omnes paralogismos, omnia sophistica euol-
uerent, ut dictum hoc meum saluaret, quo affirmaverim Thomistas & Al-
bertistas non esse comburendos. Verē saltem appellatione rationis, qua li-
cet uera esse possit propositio hæc, papa Thomistas combussit, in illa non sit
uera, papa combussit Thomistas, quia non combussit illos ea ratione qua fu-
erunt thomistæ, sed qua fuerunt hæretici. Quare igitur non eandē mecū ha-
bent patientiam? si post generalem cōdemnationē librorū hæreticorū, dixi
thalmud non esse comburendū, intelligens ea ratione qua thalmud est, cum
multi reperiantur thalmudici libri naturales & impunes, licet ea ratione qua
thalmud aliquis esset intolerabiliter hæreticus posset mea sentētia comburi,
ut ex uniuersali propositione mea claruit. Cum itaq; ut in ista quæstione iam
expedita sic etiam in hac quæstione de thalmud non sit eadem ratio & con-
ditio in particularibus, certe indefinita neq; tunc logice neq; iuridice debet
æquipollere uniuersali. Quædam em̄ thalmud continet ut aiunt omnino bo-
na, & illa omnium iudicio sunt conseruanda, quædam t̄m fatua & stulta, & illa
nullo iure sunt ad perimendum condemnata. Alia uero cōtumeliosa christo
& sanctis blasphemæq; & illa sunt comburenda etiam secūdum leges, quibus
iudæi dicant nullum thalmud neq; contra Iesum christū dñm nostrum neq;
contra Mariam matrem eius quicquam tractare, Sic enim idem rabi Iehiel
filius Ioseph in disputatione gallicana de beata uirgine scripsit.

אין לנו לדבר עליה כי מה הטאה ומה פשעה ובי בעצמינו
ומבשרינו חיתה וכל החלמוד וכל האגדה לא דיבר עליה כי היא
פּעַחַיִת. .i. Nil nobis ad dicendum contra eam, q̄m̄ quid
peccauit? & quid deliquit? Et quidē de ossibus nostris & de carne nostra fu-
it, & omne thalmud & omne poeticum non locutum est contra eam, q̄m̄ illa
super qua enūciatū est altera fuit, hæc ille, Quod in eodē uolumine multis co-
natur probare argumentis, Affirmat aut̄ idem auctor q̄ etiam thalmud nil
dicat contra Iesum christum nostrū, Sed Iesus Nazarenus de quo thalmud
loquitur fuerit alius, sicut & in multis historiis inueniantur plures eiusdē no-
minis atq; eiusdē ciuitatis similiter uixisse & similiter occidisse. Recensetq;
ad minus duos Iesus Nazarenos diuersis temporibus fuisse, & thalmud loq;
de Iesu Nazareno qui discipulus fuit rabi Iosua Parhaia ad idololatriā tādē

Inno Jofua Nazaren

Inno Maria

ēuerfo ante annos centū et decē prius q̄ Iefus chrift⁹ nofter nafcereē. & multos difcipulos a rabi Iofua ad fe traxit, qui quidem idololatræ per longa dein de tempora dicti ſunt Nazareni, de quibus forte loquit S. Hieronymus ſuper Matthæum ca. xxvii, ita ſcribēs. Legi nuper in quodam hebraico uolumine quod Nazarenæ ſectę mihi hebręus obtulit Ieremiam apocryphū. Quę ſi uera eſſent de Iefu difcipulo Iofua Prahāia ut Iehiel ſcripfit, ſeu iore profecto pœna iuſte plecterentur iudæi, ſi quod a ſuis maioribus ſcriptū fuiſſet de q̄dā idololatra ut ipſimet cōfiterēt, id iam peruerſe chriſtianis in ſultado applicarēt ad dñm noſtrū Iefū chriftū. Et q̄d de alia quadā Mariā poſitū inuenirent, id in beatę uirginis Marię ignominia publice cōuenterēt. Sed ut ea in parte thal mud ego ipſe q̄q̄ uiderē, comparauī mihi a quibusdā chriſtianis libros thal mudicos Sanhedrin, & inueni materiā iſtā in uolumine Helek, cui⁹ yba ſūt hec.

תנו רבנן לעולם תחא שמאל רוחה וימין מקרבא לא כאלישע

שרחבו לגיחוי בשתי ידיו ולא ביחושועו בו פרחיה שרחבו

id eſt. dixerunt magiſtri, ſemper ſit ſiniſtra repellens & dextera propinquans. Non ſicut Eliſæus qui amouit illum Geheſi cū duabus manibus, & non ſicut Iofua filius Prahāia qui amouit illum Iefū Nazarenum cum duabus manibus, & reliqua. Vbi poſt enarrationē facti Eliſei & Gehezi deinceps lōgiuſcule explanat hiftoriā de rabi Iofua filio Prahāia quō difcipulum ſuū Iefum Nazarenum a ſua ſchola expulit, & ille abiēs adorauit idola & uexauit iſrael. Qui uero res geſtas conſyderant per hiftorias, dicunt ſe inuenire totum hunc tractatū de Iefu fuiſſe peractum ſub Hircano Machabeo Simonis Machabeſi filio, qui fuit circiter centum & decem annos ante domini noſtri Iefu chrifti natiuitatem, uel aliquanto plus ſecundū Ioan nem Annum Viterbienſem in cōmentariis ſuper Philonem de tpibus. Hęc incert⁹ adhuc nec affirmo neq̄ nego, quod proteſtor ne alteram calumniā di mei ſumat aduerſarius occaſionē, tamen cum negatio iudæorū quorundā ut iam audiuiſimus faciat in iudicio cauſam dubiam in nō notoriis, ut ſaltem opus ſit proceſſu declaratorio, non potui omēs libros thal mudicos iudicare ad ignem, quare in mea deciſione contra blaſphemos libros facta de cremando, addidi uerba hæc. Attamen non aliter q̄ poſt ſufficientem examinationē & legitimam ſententiā. Quę omnia qualiter ſint intelligenda ſecundū mentem meam, clare patet in publicatis a me declarationib⁹, ad quas totum hoc negocium refero, quibus merito fuiſſet retractus calumniator a tanta mihi ab eo illata iniuria. Quarto falſauit ſcripturā meam infamis Arnoldus theologitarum Coloniēſiū mandatarius in propoſitione ſua nona multipliciter. Cum em̄ de oratione uelameſumadim ſcriberet, accuſationem circūferri aduerſū iudæos, als die das ſolten betten ſunderlich wider vnſ chriftē id eſt quaſi ipſi eam deberent orare ſpecifice uel particulariter cōtra nos chriſtianos. Falſarius poſuit, quaſi hanc orarent ſignanter cōtra nos, Per hoc ad uerbiū ſignanter dicit me negare q̄ non poſſint nos in ſua petitione designa

re, quod ego nunq̄ dixi. Sequitur dein Je horrendū crimen falsi, cum scripta
mea sic immutauit, ubi em̄ scribo, So finde man kein wort darinn das weder
die taufften noch aposteln, noch christen, noch das römisch reich be
deutet oder haſſet. Falſarius in libellum famosum ita traduxit, Inuenit nul
lum uerbū in illa oratione eſſe q̄d contra baptizatos, aut apoſtolos, aut chri
ſtianos, aut romanum imperiū interpretetur aut ſonet. Quod de ueritate lin
guæ noſtrę ſic erat transferendū. Inuenitur nullum uerbum in ea q̄d neq; ba
ptizatos, nec apoſtolos, nec chriſtianos, nec romanum imperiū ſignificat uel
uocat. Ex ſua igitur falſa interpretatione dolo malo conſicta inuehitur cōtra
me dicens, q̄ eam orationem affirmem iudæos non orare contra nos, quod
ſimpliciter falſum eſt. Nunq̄ em̄ negaui eam orationem factam eſſe uniuerſa
liter & in gñe contra oēs inimicos ſuos, ſed probabiliter negaui eandē orati
onem communibus uerbis compositā contra chriſtianos aut contra roma
num imperium particulariter & ſpecialiter factā eſſe, aut ſic a ſynagoga di
ci. Sicut neq; pſalmū, deus laudem meam ne tacueris, aut deus uenerunt gen
tes & ſimiles. Quare falſarius tranſtulit ſignanter pro aduerbio particulari
ter aut ſpecifice. Quem em̄ quilibet ſingularis iudæus in animo ſuo ſignet
orando, ego neſcio, ſicut neq; ſcio quem ſingularis chriſtianus in corde ſuo
deſignet precando. Sed hoc ſcio q̄ ſynagoga iudæorū præceptū habet q̄d &
legit & inter ſe in feſtiuitabus publicat, ut omnes iudæi debeant orare pro pa
ce regni. Sic enim ſcribitur in Perakim quod in libro quotidianarum orati
onū legūt

ד הַנָּיִא סָגוּ חֲבֵרָתֵי אֱוִיָּה חַוִּי. **hoc modo.** בְּפֶרֶק הַשְּׁלִישִׁי
מִתְפַּלֵּל, בְּשֵׁלֹמֹה שֶׁל מַלְכוּת שְׂאֵל מֵלֵא מוֹרָא אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים
; בְּוִלְעָבוּ id eſt, Rabi Hannania princeps ſacerdotū dicit. Sis orans pro pace
ſua ipſius regni. qm̄ niſi eſſet plenū timore, quilibet ſocium ſuum uiui deglu
tiremus nos. Quid mihi ſuos conuerſos allegat, quid mihi complices addu
cit, ego ne illis credat, qui aperta mendacia ſingunt. Si hoc mihi faciunt chi
ſtiano, quid facerent iudæis. Scribo nullum inueniri uocabulū in oratione ve
lameſumatim quod neq; baptizatum nec apoſtolū nec chriſtianū nec papā
nec romanū imperium de proprietate ſermonis ſignificat. Id ſatis probaui in
conſilio & declaratione uulgari, q̄d cum refellere nequeant, conantur ſcripta
mea falſare & in effectu falſat, tranſſerūtq; ad latinū ſic me ſcripſiſſe, q̄ nullū
uerbum in illa oratione ſit quod interpretet̄ aut ſonet contra baptizatos aut
romanū imperiū. Nuſq̄ aut̄ dixi q̄ non interpretetur aut interpretari uel ſo
nare poſſit contra baptizatum aut imperiū, ſed nullum uocabulū de propri
etate ſermonis ſignificare baptizatum aut imperium romanum, quod ſi fal
ſum eſſet, certe cum habeat conuerſos ſuos ut ſe iactat aduerſarius, quare nō
dudum oſtendit aliquē locum extra hanc cauſam approbatū & receptum,
ubi Meſchumad præciſe quemlibet baptizatum aut chriſtianum ſignificet.
Quomodo igitur iudæi orarent q̄ baptizato non debeat eſſe ſpes, cum ipſi

Compos aller

K

de quolibet ex eis baptizato spem habeant ut ad eos reuertat, & reuertentē cum gaudio recipiūt. Quāuis autē hæc de præprietate & natura uocabulorū disputauit, tñ nihilominus per hoc uolui non solū grammaticæ uerum etiā lo-
gice ethice & iuridice nullam fieri debere interpretationē transsumptionem seu metaphorā noīs aut uocabuli cuiuscunq; in perniciē alicuius quod æque possit in bonam partē interpretari, tum autē multo minime quando potest tē-
dere ad homicidia & seditionē, quā intendisse Pepericorn⁹ ex libellis suis cō-
iectura fortissima deprehendit, ut in apologia mea cōtra eundē scripta mō-
strauit, qui non solum hanc orationē Velameschumadim false traduxit, sed
etiam sequentē mox illam in suo libello quem hostis iudæorū inscripsit ma-
iore dolo malo additis etiam mendacijs calūniatus est dicens, q̄ in festo pro-
piciationis cognomento Kipurim iudæi orent maledictionē istam cōtra nos
his uerbis. Perturbabit deus cogitationes & consilia inimicorū nostrorū occi-
sione gladio fame peste & cæteris præcipuis plagis & id fiat nostra causa pre-
carur, hoc addidit deniq; de suo sic dicens. Verba hæc omnia quis nescit ad-
uersum nos christianos dici neq; id dissimulare possunt. Vtq; cognoscas cæ-
sar aperta mendacia, ne in alijs quoc; translationibus cogamur eis firmiter
credere, Audi uerba ipsa orationis quæ falsarius mutilauit.

אֲבִינוּ מִלְּפָנֶיךָ בָּטַל מִחֲשָׁבוֹת שׂוֹנְאֵינוּ אִם מִחֶרֶץ עֲצַת אוֹיְבֵינוּ אִם מִ
בְּלֶחֶם בָּל עָר וּמִשְׁטֵיץ מִעֲלֵינוּ אִם מִבְּלַח דְּבָר וְחֶרֶב וְרֵעַב וּשְׂבִי וּמִשְׁחִית
וּמִדֵּיךָ. id est. Pater noster. Rex noster. Destruē cogitationes
odientium nos. P. n. R. n. confunde consiliū inimicorū nostrorū. P. n. R. n. fini
omnem tribulationē & aduersitatē a nobis, P. n. R. n. Fini pestem & gladiū
& famem & captiuitatē & corruptionē & plagam a filiis sceceris tui. Vide-
mus & audimus q̄ a seipsis deprecāt mala quę in te ipres lanius recēset, & ne-
mini impcāt. Nec inuenit q̄ ait & id fiat nostra causa pcamur, quāta fides sit
istis hoībus adhibenda cogitet unusquisq;. Sunt alii cōplures loci quos in cō-
filio meo Colonienses sycophantę per suum mandarariū dolo malo & false
corruperunt partim de mendacio redarguēdi mei causa, partim deniq; (q̄d
horrendū est) ad infamandū me de suspitione infidelitatis. Vocabulorū autē
multorū & diuersorū crebram immutationē iudicio committā conferentiū
mea & sua, & latinū eorum cum meo alemānico comparatiū, & quę magni-
fint & quę parui præiudiciū ut cum dixi per eorum cōsensum, illi transfulerūt
ex spontanea electione, & cū dixi, q̄ nemo posset thalmud iudicialiter uel de
iure reicere, qui eum non intelligit, illi omiserūt iudicialiter uel de iure. Et in
propositione xii. celauit & omisit falsarius, ad quod quotidie oporteret ia-
culari. Et in eadē propositione quandā nouā sententiā incipit per hęc dictio-
nem uerum, quā continuitate sermonis legendā scripsi, in quo falsauit dictio-
nem alemānicam, dann, quæ significat quia, & nunq; denorat coniunctionē
aduersatiuā uerū. Item propositione xvii. falsauit celando & omittendo rela-
tiuum incitū, quo sermonē meū retuli restrictiue ad uiros in præcedenti orati-

W. Falpauer Arnoldy.

¶ Omnia Arnoldi falsaria.

one nominatos sic dicens. Ex illis omnibus doctis & sanctis uiris, pro q̄ falsarius posuit uniuersaliter sic, ex oib⁹ doctis uiris, & pro. begert hab. id est peti uerit, ipse posuit auspiciatus fuisset. Item in propositione xviii. quatenus q̄d est hic temporis, male & contra mentē meam exposuit ut in disputatis & de claratione uulgari ante sibi apparuit. Item in propositione xx. falsauit ferme totum sermonē immutando addendo interserendo q̄ in eo consilio nusq̄ certantur. Item in propositione xxiiii. pro eo q̄d dixi qui se sustentare cogit illi parū superest. Falsarius posuit qui se iuuare habet. Item in propositione xxv falsauit iterum scripta mea delendo celando surripiendo uerbū cognitū necessarium ad ueritatē, cum em̄ scripserim sic, p̄sertim quando ipsi (scilicet iudaei) nobis nil contra ius faciunt, & nostrā christianā ecclesiā publice non cōferunt, quia christiana ecclesia habet alioquin nihil cum eis agendū, Hāc dictionem, sunt, id est alioquin celauit & interleuit falsarius, qua excluditur turbatio status ecclesiæ & singulorum membrorum eius, & includitur pacifica uita iudæorum. quare mēti falsarius scribēs in eo loco de me, q̄ absoluto sermone uniuersaliter dixerim q̄ nihil se hēt intromittere ecclesia, & hic omisit totam & integrā orationē p̄cedētem ut me falso calūniaret. Item in xxx. propositione, nec tu potes malo id aīo ex me suscipere, falsari⁹ omisit, im̄ rectē id est in iudicio seu in iure. Item in propositione xxxii. falsarius iterū amouit uerba p̄cedentia de iudæis dicta q̄ posset se aliquis uelle excusare, eo q̄ nos quāntis dicamus eos perfidos iudæos, q̄ inter se ipsos possent dicere mētiunt nos nō sum⁹ perfidi. Nam hic falsari⁹ dolo malo incepit propriū & separatū capitulū suæ propositionis acephalū sic, ex quo singulis annis in clamamus eos in ecclesia p̄fidos, perinde ac si essent mea uerba excusationis assertiua, q̄ tamen sunt uerba iudæorum in oppositū argumentatiue per me allegata, non q̄ reuera excusent, sed q̄dam colore frustra nitātur, aliud est em̄ se uelle excusare, & aliud se excusare, & multū interest inter uelle & p̄ficere, Sic multipharia multisq̄ modis sermonē quem in persona iudæorum sub forma dramaticis loquor, ille mihi ipsi attribuit tanq̄ assertiue illa sentiā, ut iam iterum patebit. Item in propositione xxxv. & xxxvi. falsarius ex arte sophistica falsauit scripta mea diuidendo quæ ego cōiunctim legenda scripsi. Vtq̄ sua dolo corruptio & deprauatio fiat oibus manifesta, ego in solutione secundi argumenti ab initio ad quæstionē generalē generaliter obiecti sic scribo. Ad secundū argumentū ita posset dici, q̄ tales libri iniuriant seu blasphemant Iesū Mariam & apostolos, etiam nos & nostras ecclesiasticas constitutiones, hoc argumentū & hęc causā esset efficax, p̄pterea ego de talibus libris ubi repiretur meam condemnationē in principio posui, ego aut̄ eorum nullū unq̄ neq̄ uidi neq̄ legi, p̄ter duos nominatim Nizahon & Tholduth Iesu Hanozri. In aliis libris quos hactenus uidi uel legi, inuenio nullam iniuriā siue cōtume liam, p̄ter q̄d fidem atinet. Ibi tenent ipsi pro eo, q̄ fides eorū sit recta, & nostra sit iniqua. Inueniunt bene aliqui iudæi qui opinant quālibet nationē in fide sua saluari posse, & sicut nos p̄cepta Moysi nō ligent, ita sint ipsi p̄ceptis Iesu nō subiecti, sed ipsi sint obligati Moysi p̄cepta tenere, quia deus ea

ipsis dederit & alias nemini. Ita sumus nos Iesu precepta obligati tenere, quia deus ea nobis dederit, ideo quicquid scribant ad id deseruiens quod Iesus non sit deus, & quicquid ex eo sequitur hoc est fides eorum, & uelint per hoc neminem iniuriari, & hoc ecclesia christiana circiter mille quadringentos annos tolerauit & passa est, & ipsum nunquam pro contumelia acceptauit, c. consuluim in si. ex. de iude. propterea Iesus hic apparuit sicut homo, & sicut seruus, scribit S. Paulus ad Philip. ii. ita & non aliter reputauerint eum etiam iudei, & de eo neque de matre eius etiam de apostolis nihil diuinum tenuerint & adhuc. Vtrum illud sit iniuria, hoc trado illis metendum qui in iure ciuili sup. litem apud. §. si quis uirgines. ff. de iniuriis, et in iure canonico sup. c. inaudientia extra de sent. exco. scripserunt. Hactenus hec ita scripsi quod falsarius discerpserit in multas partes & mutilauit, fregit, frustillauit miserabiliter. cum sit & esse debeat una contiguitas lectionis & perpetua oratio. Falsauit autem omnia diabolice interpretando in peius, cum potuit interpretari in melius, & commutauit modos uerborum pinde atque debeat reputari assertio mea id quod sentio iudeos contra meam decisionem opponere. Ex hoc enim manifeste apparet lucidius sole, primo, quod presens libros blasphemie & iniuriosos uniuersaliter condemnauit. Secundo quod ego hactenus non legerim libros hebraicos quod ad aliquam singularem erga nos iniuriam aut contumeliam tendant propter duos Nizahon & Tholduth, non quod alii non sint, quos tamen nescio, sed quod hi sint. Tertio quod assertiue tenui & expressis uerbis sentio quod iudei credendo fidem suam iudaicam, saltem aliquo modo faciunt christo & ecclesie iniuriam. Ita enim hoc loco scripsi, uidelicet. In aliis libris quos hactenus uidi uel legi inuenio nullam iniuriam siue contumeliam, propter quod fidem attinet. Ergo in eo quod fidem attinet sensu generaliter fieri contumeliam & iniuriam. Contra hanc assertionem meam, posui ego caetera quae sequuntur iudeorum argumenta quattuor, quod per suam fidem nullam committere uideantur iniuriam, primo, quia credant omnes gentes saluari posse in sua fide. Secundo quia quod credant Iesum non esse deum sit fides eorum nullo animo iniuriandi. Tertio quia ecclesia tolerat, quarto, quia tenuerint Iesum pro homine sicut ipse in humana natura apparuit. Ista omnia iudeorum argumenta mihi attribuit calumniator iste canis meus, cuius rictus mendax & uaniloquus menalis ramo retundi deberet, ac si non disputando sed assertiue decidendo haec scripserim. Cum tamen his non consideratis ego nihilominus in proposito mea conclusionem fixe permanerem nusquam recedendo ab ea, scilicet quod iniuria & contumeliam faciant etiam in his quae fidem eorum attinent. Et solutionem oppositi tanquam re claram & indubitam reieci ad scribentes in iure, qui omnes uno ore dicunt & scribunt tale & eiusmodi ignorantiam esse crassam & supinam, neque hominem releuare ab iniuria, sicut de eo latius & clarius antea tractaui in disputatis meis & in declaratione uulgari in. §. xxx. & xxxi. diu atque longe prius quam calumniatores mei hunc aduersus me libellum famosum ederent publicatis. Unde si suspiciant singula, uis debent multa quae uocabula esse ab eo falsata, ut pro uulgari teutonico, So. quod incipit argumentum iudeorum ultimum, & in communi usu significat propterea, ipse obtractator posuit, sicut, Et in propositione 38. posuit falsitatem pro eo quod significat crimen falsi. Et in propositione xli. falsarius falsauit S. Paulum & scripta mea in praesentem meam in eo quod transtulit alterius pro alient. Paulus enim ad Ro. xiiii. scribit

Iudicare fam alienū

Tu quis es qui iudicas alienū serū, qd in lingua gr̄ca in qua Paulus hęc scripsit
ponit & ἄλλοτριον & id ex lingue proprietate significat peregrinū. extraneū. alie
nū, tanq̄ & ἄλλοτριον hoc est ex aliis finib⁹ terminis seu cōfiniis. In hac proprietate
secutus iū S. Paulū metaphoricōs & translūptiue, sententiā eandē applicādo iu
dēis, uolens in reutonico dicere. Quid uolumus alieni animā iudicare? Vnde ca
lūniator uelo reuapso inuehit cōtra me & ait me scripsisse qd uolum⁹ animā al
terius iudicare, per qd inquit sequat̄ hēresis, q̄ superiorū & platorū nō interesset
iudicare quō uiuerēt subditi, cōtra S. paulū actū xx. Attēdite uobis & uniuers
o gregi in q̄ uos spiritus sanct⁹ posuit episcopos regere ecclesiā dei, Ex hoc aut̄
oculis cernit̄ Arnoldū scire q̄ iudēi sint ecclesię mēbra, et de grege ecclesię dei,
qd esset hēresis manifesta si absq̄ declaratione in hoc perseveraret. Nā ego de iu
dēis & non aliis hominibus locut⁹ sum, Vnde in quo me criminatur Paulum
falso citasse, ac ei fecisse iniuriam, ipse conuincitur Pauli falsarius esse ac hēsim
sapere. Prætereo multa sceleris et indignitatis plenissima contra me temerata
ab isto insidioso rabula quę aliqñ uel amici uel inimici acrius intuebuntur, atq̄
nulli⁹ tñ uiri boni & uirtute p̄diti tam sermo q̄ opinio cōprobabit. Ob id forte
multi putabūt orōne longa nihil opus fuisse, quom iādudū in oīm aurib⁹ sonet
in omniū oculis uersec̄ declaratio mea, q̄ iā prope annū rotū non modoliteratis
uerū etiā rudibus & agricolis imp̄ssa chalcographice innotuit, ubi multo ante
importunissimorū aduersariorū meorū oīa sunt argumenta soluta p̄fracta re
p̄ulsa, oīa enthyemata suffocata, sophismata comminuta & explosa ingenue
atq̄ sancte, tāto robore tanta firmitate, ut si quas posterius sibi finxerint fallaci
as, rethnas, pseudologias consilio meo contrarias, ex eisdē disputatis & ex eadē
declaratiōe cui titulu⁹ est alemānice. Clara intelligētia, uideri q̄ant cineritū nebu
lę ac nebulonū p̄stygia, q̄bus turbę inertī oculorū acies p̄stringūt. Illuc mea scri
pta tāq̄ ad cuiusdā Turani asylū refero, & tū cuiq̄ doctissimo solertissime iudi
canda cōmitto, nō mei nimis amanti neq̄ nimis inimico, qm̄ utriusq̄ suspecta
sunt iudicia, Scio nō deerūt Max. emilianę cesar excellētissime imperator, q̄ tan
tam in me paciētiam mirabunt, tantā mansuetudinē, tantā humilitatē, cū erga
maledicētes tā leniter maledictō sup̄federim, tā reuerenter obmutuerim, tā mo
derate sustinuerim opprobria, cū tāta humanitate, benignitate, urbanitate, ab
stinens talionis & irarū tēperans, qui multo acrius deberē pro talibus calūnia
torū ausis mutuaras opas imp̄dissē, ut clauū clauo p̄underē, ut pariter ignea
fulmina iacularer, ut cōsimiliter infantā infantię, rabie rabiei, suspiciōne suspicio
nē, calūniā calūnię redderē, ut atramentū cū sepia, & cū dracone flāmas euo
merē, non ita ut uniuersorū sed potius ut singulorū cuiusq̄ mores. uitā act⁹. sce
lerosos & nepharios ab eisdem hypocritice in hunc diem occultatos sempiter
no stigmate notarem. Quę tamen omnia si aduersus me latius efferauerint, ad
alteram maxillam referuabo. Hactenus em̄ solūmodo apud me constitui cum
moderamine inculpatę tutelę meā innocentia defendere, calūnias uulgatissima
obseruationū cōsuetudine uere refutare, mēdacia reuelare, falsi crimē detegere
& cōsiliū mei syngraphā protegere, ne quid maculę aut inhonestamētū in me ad
K iii

*paria
Reinhold*

mit dem Ding

In Arnoldo

mittat. Atqui o deus immortalis & superi ceteros, istis foedissimis & immanissimis detractionibus, conuiciis, iniuriis, contumeliis, turpissimis prodicionibus, falsis insimulationibus, ignominiosis famiciidiis, quibus hic professor theologiae Colonienſium commissarius procurator. Zythobiba. gurges atq; helluo, natus ab domini suo cum suis uersificatoribus, me innocentem populari condemnationi detulit & obtulit, an potest ullum excogitari equum moderamen? quod nam aestimabitur satis temperatum suffragium? quae defensionis mensura? quae armorum paritas? Cum latro gladium strinxerit, perculserit, uulnerauerit, & uulnera do iterum quoque mortem ipsam minetur, nec mortem tantum, sed & turpissimam, nec eam solum corporis uerum illam etiam animae ac salutis interitum. Credo si huius aggressoris nocentissimi & flagitiosissimi crudele iugulum ense confoderem & ferro ad necem usque ferirem in dubio uitae discrimine constitutus, tanquam defensor propriae salutis contra latrocinantem (ut lex ait) in nullo peccasse uiderer. Horret humana natura tantum & tam truculentum ferocis Arnoldi scelus, neminem laesi, nec laedere uolui, mandato imperiali obediui, pro meo captu quod uile uidebatur consului, opinionem meam ecclesiae submissi, declarationem mentis meae adiunctam edidi, de studio iuri & iudicio me obtuli. Aduersarios meos quomodo sibi uelint per me satisfieri copiam & prescriptum exemplum ut meis expensis ad me mitterent frustra orauit, Arnoldo ipsi singularibus meis literis ut boni consulat supplicauit, cunctis uniuersitatibus satisfeci, praeter hanc unam Colonienſium theologicam facultatem calumniatorum meorum, quae nullam satisfactionem imaginari neque prescribere nouerat, sed facere quicquid uellent, me tantum infamare sibi proposuerant contra literas ipsorum proprias & sigilla, centum & sex omnium theologorum pestis & calamitas sacrae theologiae, corruptissima & impudentissima theosophistarum cohors, qui mihi sub suo facultatis theologiae sigillo per epistolam datam (ut uerbis eorum utar) ex Colonia die ultima mensis februarii, Anno domini. M. D. XII. insinuauerunt, seis non satisfacere, quod tum ex integra ad me charitate me ipsi uellent ad se uocare. Post quas literas me non uocarunt, nihilque sequutum est ulterius nisi libellus eorum iste famulos, contra deum & homines, contra ius & fas, contra humanam societatem, contra fraternam charitatem, contra euangelicam maiestatem, contra formam legum & canonum editus & promulgatus mendaciorum plenissimus. Non fecissent hoc cerdones, sutores, zonarii, opifices, tabernarii ut fide frangerent, ut sigillo suo auctoritate minuerent. Fecerunt autem ita leuissimi et perfidissimi Colonenses isti calumniatores mei literarum suarum correptores & sigillorum fractores. Qui cum se sciret in iure mecum sine spe uictoriae manu conserere (nam etiam si publice peccasset quod non feci tantum non ad ista pecora capi scriptum est, peccantes contra omnes argue, sed ad Timotheum primatem ephesinum et solos platos ecclesiae iudicesque, quibus secundum formam iuris et euangelii me prius debebat detulisse) Cum itaque sciret se mecum in iure sine spe uictoriae certaturos fuisse, consilium inierunt, me quae natura mitis sum & mansuetus in iuria pessundare, non audere contra mustare. Et tacuisse utique quali sum equabilitate animi, si me famaritanum tantum appellassent, sed habere demonium, etiam ne christus quidem tulit. Ater illis essem an candidus, illiteratus an doctus, prudens an insipiens, id parui referret. At quod exaceruim ingenium in christi iniuriam, pro quo tantum mortem opto subire, tantumque sanguinis

effundere quātū iste timidus excors & effice minat^o Arnoldus, sine pallorē exa-
nimatione ac syncopi ne aspicere quidē posset, q̄ contra ecclesiā senserim extra
quā saluari nō credo. Et cetera capitalia crimina h̄eresim significātia, q̄ leuissimi
sycophantē mihi false impingūt, nō debui trāsire leniter, sed Herculis clauo rep-
cutere. Scribit em̄ S. Hierony. cōtra Ioannē hierosolymitanum episcopū. Nolo
(inquiēs) in suspicione h̄ereseos quē q̄ esse patientē, ne apud eos qui ignorāt in-
nocentiā eius, dissimulatio cōsciētia iudicē si taceat. Ergo S. Hierony. me iussit
impatēter respōdere, qd̄ tū honestius feci q̄ aduersarij postulasse uident. Nō em̄
p̄misi tot p̄sificatores, tot metrifices, tot carminifices, ne dicā carnifices q̄ carnē
famosū ab initio buccinarēt, ut professores isti theologiē contra cōsuetudinē &
mores professionis suę fecerūt, qd̄ æque potuissē, si nō ego ipse mihi satis essē ad
hoc artificitū, nullius alieni adiutorio egēs, qui puer quodā carmina q̄q; tornaui
siue pari seu impari mēsurā. Nec dū lupi mœrim uidere priores, ut si cuperē ele-
giam meditari sic inciperem.

Blasphemi Arnoldus falsarius h̄eresiarchē
Ortuini socius cernitur hocce libro

Aut si uersus elegiacus displiceret, & maiore uoluptatē calūniator ex carne
heroico tanq̄ aliq̄s heros gloriosus de stirpe gigantū sibi cōciperet, quippe q̄ ut
eternā memoriā assequeret etiā sceleribus alter Pausanias innotescere nō dubi-
tauit, possem hoc modulo exordiri.

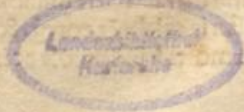
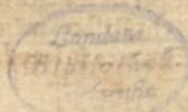
Arnoldus fautor philodæmonis h̄eresiarchē
Rector Agrippinus infamis capniomastix

Possem & eiuscemodi uersus q̄roquoq; die ad ferme ducentos cudere, si nō ma-
gis qd̄ me deceat, q̄ aduersarij qua sint ultione digni cōsiderare oporteret. Vñ
recolo Arnoldinū uersificitū, nec imitabor p̄dones honoris mei, habeat sibi h̄ac
gloriolā bonos uiros laceſſendi, & qui cōsueuerūt maledicere, assuescant male
audire, ut dū dicūt qd̄ uolunt, audiāt qd̄ nō uolūt, discātq; patēter ferre, qd̄ uolē-
ter intulerūt, & q̄ mala faciūt ad extremū mala sentiat. Quāq; oro deū (ut de-
beo) pro inimicis meis, q̄ eos a sempiternis gehēnæ ignib^o p̄seruet, & in hac ui-
ta tradat illos Satānē in interitū carnis me uiuētē & uidētē ut spiritus salu^o fiat,
dicq; ac noctē grauet sup̄ eos man^o dñi ut cōuersi dū cōsigit p̄na delictū suū il-
lud grauissimū detractionis fame ac opiniōis meę uniuersis cognitū faciā & in-
iusticiā suā nō abscondāt, publice restituēdo p̄ reuocat dñē & retrāstationē sicut
iniuste cōtra iuris ordinem mihi publice detraxerunt, ne in rā piculoso & diffi-
cili casu restitutionis secundū B. Thomā Scotū & cōiter oēs doctores in lib. iiii.
senten. dist. xv. sine spe uenitē, absq; uera p̄cēnitētia & sine satisfactiōe mihi lesō
debita (cui testibus his scriptis nō renūcio) isti calūniatores & detractores fame
meę professores theologiē atq; bonarū artū Pharaonico & indurato corde cō-
tra spiritū s̄ctū, irremissibiliter & desperate missarū sacratissima & diuinissima
mysteria celebrēt, corpis & sanguinis christi sacramēto corā oib^o in publico pec-
cato mortali p̄suptuose ac indigne cōicantes in scandalū & offensionē simplicitatē

Celeberrimos et ei in p̄missantibus

pusillorū oīmq; laicorū christi fideliū & sibi ipsis in eternæ dānationis iudiciū.
 Quos obsecro si hæc mea qualiacūq; sūt egre molesteq; patiā, ut nō mihi uitio
 uertāt, sed suo illi negocioso pcuratori & electo mādatario, q me nō prouocat
 nō irritat, nullis meis demeritis neq; erga se, neq; in aliquē Coloniēse pffessorē
 pcedētib; intolerabili affectit & lacelluit iniuriā, Quo facinore sperauit ex mea
 ignominia ppetuū sibi nomē ad posteros trāsmittere aurea statua theologistis
 donādus, ob tam mirum artificiiū infamandi, non sum aut tam inuidens aliene
 gloriæ, ut non concedā aduersario meo amplā illustrem clarāq; diuturni monu
 menti nobilitatē, quā tñ ille nimitū superbe appetit, aut certe ut eū prohibeā, ne
 iuxta morē nobilium romanorum qui consueuerunt quattuor sibi nomina in
 memoriā sui non intermorituram uendicare, præ nomen nomen cognomen
 & agnomen, ipse quoq; sibi titulum splendidum quantūuis ex mei suppressio
 ne querat, quin potius adiuuabo si possum. Appellandus igitur esto me permit
 tente cunctis nationibus & uenturę posteritati delator immo deletor iste meus
 deinceps a kalendis Martiis præsentibus anni. M. D. XIII. quattuor his insigni
 bus famosis & gloriosis nominibus cedro aut buxo incidendis uel marmore si
 maluerit ita. Tungarus Arnoldus Calumniator Falsarius per omnia secula se
 culorum.

Tubingæ apud Thomam Anshelmum
 Badensem. Anno. M. D. XIII

Handwritten notes in cursive script, including the name 'Tungarus Arnoldus' and other illegible text.